

Luceafărul

de dimineață

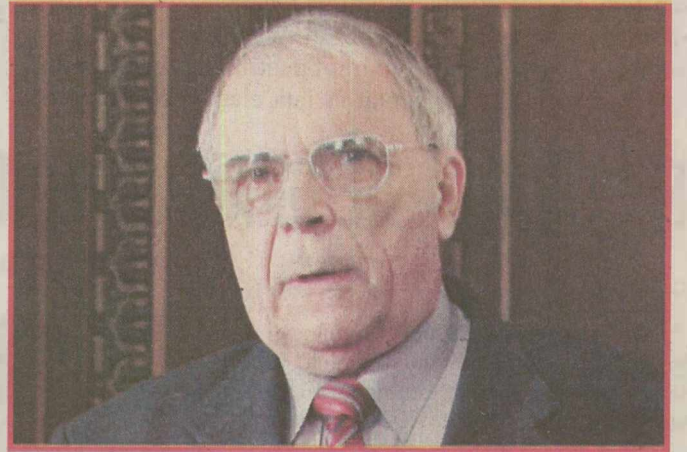
Apare cu sprijinul Primăriei sectorului 2 București, primar Neculai Onțanu

SALA DE
LECTURĂ

Săptămânal de cultură al Uniunii Scriitorilor din România

Nr. 39-40 (911-912), Miercuri, 25 noiembrie 2009, 24 pagini. Preț: 3 lei

Nicolae Manolescu la 70 de ani

APCAR BALTAZAR
Cerșetorii (detaliu)

RADU ALDULESCU:

Făcând pe
scriitorul și
recenzentul

ADRIAN G. ROMILA:

Cioran, epistolar

GEO VASILE:

Edgar Allan Poe,
detectivul abisurilor
sufletești

NICOLAE MAREȘ:

Ultima zi de pace,
primele zile de război

POEME:

Anamaria Pop
Andrei Roman

DAN STANCA:

Mutilare

PAUL-GABRIEL SANDU:

Jocul de-a
literatura

În numărul viitor:

Un eseu de Cornel UNGUREANU

40

6 184848 540011

Nicolae MANOLESCU, reales președinte al USR

Teatrul Național din Capitală a găzduit, luni, Conferința Națională a Uniunii Scriitorilor din România. După o ședință de circa cinci ore, cei 344 de delegați ai filialelor din întreaga țară au votat alegerea președintelui pentru viitorul mandat de patru ani. Rezultatul final: Nicolae Manolescu - 174 voturi, Nicolae Breban - 76, Dan Mircea Cipariu - 38, Constantin Stan - 36, Ștefan Agopian - 17, trei voturi fiind declarate nule.

Realegerea lui Nicolae Manolescu în fruntea breslei scriitoricești reprezintă un gest de recunoaștere a realizărilor înregistrate de Uniune în precedentul mandat, prețuirea proiectului de program pentru următorii ani cu care candidatul s-a prezentat în fața electorilor, dar și o

reverență la adresa celui mai proeminent critic literar contemporan.

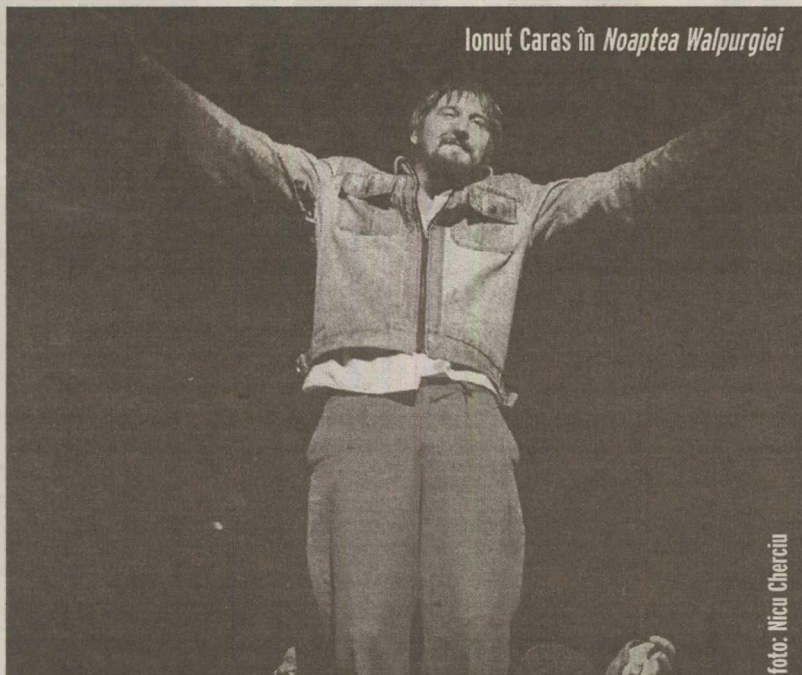
Marti, noua conducere a USR s-a întrunit în prima ședință de lucru în care a ales ca vicepreședinți pe Varujan Vosganian (prim-vicepreședinte), Gabriel Chifu și Irina Horea, precum și noul Comitet Director, în următoarea componență: Nicolae Manolescu, Varujan Vosganian, Gabriel Chifu, Irina Horea, Cassian Maria Spiridon, Doina Cetea, Mircea Mihăieș, Leo Butnaru, Alexandru Dobrescu, Nicolae Prelipceanu, Horia Gârbea, Istvan Szilagy. Vom reveni în numărul următor cu componența Comisiilor de lucru și a juriilor USR.

FESTIVALUL DE DRAMATURGIE CONTEMPORANĂ (Brașov, 12-20 noiembrie)

DOINA PAPP

Oferta generoasă a scenei românești în materie de piesă contemporană de teatru a permis Festivalului de profil de la Brașov, aflat la cea de a XXI-a ediție, să alcătuiască un afiș reprezentativ. Selecția regizorului Claudiu Goga, directorul Teatrului Sică Alexandrescu și al Festivalului reproduce, astfel, în mic un peisaj semnificativ care ne arată o predilecție tot mai accentuată pentru subiectele contemporane „tari” și scriitura modernă din epoca postdramaticului. Lângă autori români ca Matei Vișniec (Ioana și focul), Mimi Brănescu (Acasă la tata) sau Lia Bugnar (Șapte dintr-o lovitură), în reprezentațiile teatrelor din București, respectiv, Comedia, Act și Național, s-au aflat israelianul Hanoh Levin, cu Krum în interpretarea Teatrului Național din Tg Mureș, Vasili Sigarev (Rusia) cu Lapte negru, piesă jucată de teatrul gazdă, Venedikt Erofeev cu Noaptea Walpurgiei (Teatrul Național Lucian Blaga din Cluj), irlandezul Martin Mc Donagh cu Omul-șerif, montat la Teatrul Maria Filotti din Brăila, americanul Barry Grifford cu Camera de alături precum și un mai vechi succes al Teatrului Bulandra, Căfeneaua, de Sam Bobick și Ron Clark și un altul, mai nou, al Teatrului Mic cu piesa francezului Eric-Emmanuel Schmitt, Hotelul dintre lumi. Sunt prezente unele dintre temele actuale cele mai frecventate ale dramaturgiei contemporane cum ar fi drepturile omului și violența care le lezează, marginalizarea, conflictul între generații sau acela social între individ și stat, criza identitară.

Un autor special ca Venedikt Erofeev (1938-1990) și piesa sa Noaptea Walpurgiei sau Pașii comandorului au atras în mod special atenția prin forța impresionantă a mesajului antitotalitar și prin factura specială a scriiturii. Deschiderea subiectului, preluat din experiența cumplitei terori staliniste, spre metafora atotcuprinzătoare a suferinței biblice e, în acest sens, esențială pentru valoarea piesei. Prin glasul personajului principal, evreul Gurev, cel mai răzvrătit pacient din azilul psihiatric unde se petrece acțiune, răzbate un îndemn la demnitate care nu e doar al condamnaților regimului comunist în exercițiu, ci și, mai ales, al unui popor supus umilinței de-alungul unei lungi istorii de ispășire. Gurev e, în plus, un intelectual erudit, cu idei originale, năstrușnice, chiar, la care nu renunță nici sub amenințarea seringii ucigașe. Prin sacrificiul de sine în acea noapte a valpurgiei în care azilanții mor toți înecați în alcool, Erofeev formulează cea mai atroce condamnare a vinovaților pe care piesa îi descrie într-un tablou înfricoșător. Soluția e nouă și surprinzătoare pentru că altminteri piese cu acest subiect au mai scris la concurență cu o

literatură memorialistică impresionantă. În spectacolul realizat de Mihai Mănuțiu după rețeta teatrului cruzimii la modă, Gurev, ca și camarazii lui de spital, trec prin ritualuri de tortură insuportabile cu scene de sodomie și sado-masochism care-i incriminează pe tortionari. Finalul memorabil (decoruri, Doru Păcurar) sugerează un eden purificator și izbăvitor pentru nefericiții convertiți la misticism, încheind apoteotic acest spectacol remarcabil, distins la Brașov cu Marele Premiu. Jocul concentrat și dăruit al întregii distribuții întreține tensiunea situației-limită pe tot parcursul spectacolului, mai ales cu contribuția lui Ionuț Caras, interpretul funambulesc al lui Gurev. Juriul l-a răsplătit cu premiul de interpretare masculină la paritate cu Marcel Iureș pentru rolul tatăl din spectacolul Teatrului Act.

Dintr-o generație mai proaspătă, Vasili Sigarev, aparținând aceleiași spațiu rusesc, este un nume deja familiar publicului din România. Spectacolul cu piesa Lapte negru în regia lui Claudiu Goga a reținut atenția cel puțin prin cele două premii obținute pentru scenografie (Mihai Mădescu și Luana Drăgoescu) și pentru interpretare feminină (Viorica Geantă Chelba). Dacă lumea ex-comu-

nistă furnizează teatrului subiecte privind mai ales relațiile individului cu statul opresiv, prin alte părți atenția e reținută de teme privind abuzurile și marginalizarea la adresa omului săvârșite în familie, în societate. Omul-șerif, piesa lui Martin Mc Donagh, un concentrat al mutilărilor și alienărilor rezultate, e valorificată strălucit în spectacolul lui Radu Afrim (premiu pentru regie, și premiul special al juriului pentru spectacol) cu mijloacele umorului negru și ale sarcasmului.

Printre punctele de reținut ale bogatului program oferit de Festivalul de la Brașov s-a numărat și spectacolul-lectură cu piesa israeliană Ziua iertării de Hanna Azoulay Hasfari, o poveste convingătoare despre viața de familie cu referiri la trecutul și prezentul țării, la tradiții sau preocupări cotidiene. Cele patru surori care se întâlnesc în casa părintească de sărbătoarea lui Yom Kipur au fost interpretate adecvat de actrițele Viorica Chelba, Bianca Zurovski, Ligia Stan și Maria Gârbovan. Piesa face parte dintr-o culegere de teatru israelian contemporan apărută de curând la editura Fundației Camil Petrescu în traducerea Adei-Maria Ichim cu un studiu consistent semnat de Ioana Ieronim.

Calendar

25.11.1953 - Augustin Frățilă	28.11.1954 - Traian T. Coșovei
26.11.1926 - Tudor Opreș	29.11.1935 - Marcel Parus
26.11.1947 - Valentin F. Mihăescu	30.11.1918 - Dan A. Lăzărescu
27.11.1939 - Nicolae Manolescu	30.11.1936 - Grisa Gherghei
27.11.1925 - Nina Gafița	30.11.1932 - Zolt Galfalvi
27.11.1924 - Nina Cassian	01.12.1918 - Elena Gherghițoiu
28.11.1941 - Eugen Negrici	01.12.1934 - Ștefan Radof
28.11.1923 - Dan Tărchilă	01.12.1942 - Ion Șeitan

Luceafărul

de dimineață

Revistă de cultură
a Uniunii Scriitorilor din România
Editor: Asociația
LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

Apare cu sprijinul

Str. Dimbovita nr. 59-61

Telefon: 0372.118.300

Fax: 0372.118.330

Director: DAN CRISTEA
Responsabil de redacție: GELU NEGREA
Redacția:
HORIA GÂRBEA
BOGDAN GHIU
SORIN LAVRIC
IOLANDA MALAMEN
STELIAN TĂBĂRAȘ

Colegiu editorial:
RADU F. ALEXANDRU
GABRIEL CHIFU
LIVIUȘ CIOCĂRLIE
TRAIAN T. COȘOVEI
MIHAI ȘORA
CORNEL UNGUREANU

Art director: GELU IORDACHE
Administrație, difuzare: EUGEN CRIȘAN

Tipărit la CROMOMAN

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ
este membră a Asociației Revistelor,
Imprimeriilor și Editorilor Literare (A.R.I.E.L.)

Adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1
Tel: (021)-312.96.93; Tel./Fax: (021)-212.79.83

e-mail: luceafaruldimeata@gmail.com

www.revistaluceafarul.ro

Banca Română de Dezvoltare -
Sucursala Victoria, București
Cont Lei: RO29BRDE445SV36784884450
Cont Euro: RO25BRDE445SV36784964450
ISSN 2065-7536

Autorii care doresc să fie recenzați în paginile LUCEAFĂRULUI DE DIMINEAȚĂ sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!

Reguli generale de corespondență cu redacția:

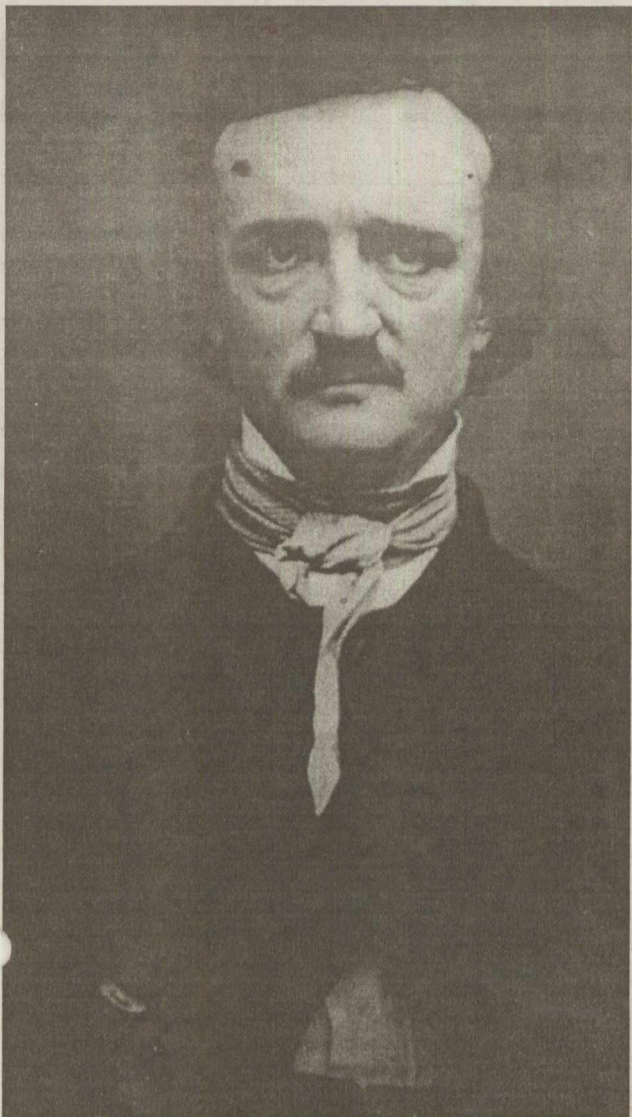
Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază.
Textele trimise către rubrica Poșta redacției vor purta pe plic mențiunea respectivă.

DIFUZARE

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ poate fi găsită la librăria de la Muzeul Literaturii.
De asemenea, se pot face abonamente prin Poșta Română; număr de catalog: 19379

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

Pentru America puritană și conservatoare, Edgar Allan Poe (1809-1849) rămâne și astăzi poetul blestemat, artistul marginalizat menit punerii la index, nu atât pentru ceea ce a scris, cât pentru faptul de a se fi pus în innegabilă contradicție cu miturile și valorile aceluia American Dream, pentru care stă mărturie însăși dureroasa sa viață: o existență minată de alcool, zbuciumată de halucinațiile de delirium tremens, marcată de tragicul deces al părinților și de „scandaloasă” căsătorie cu Virginia, verișoara sa de treisprezece ani, și retezată doar la patruzeci de ani în ajunul unei noi căsătorii, de o stranie, umilitoare moarte în circumstanțe extreme tulburi pe o strada periferică din Baltimore. (Cine dorește să afle mai multe detalii, poate să consulte alertul thriller al lui Matthew Pearl „Umbra lui Poe”, Humanitas, 2008) care sub forma unei anchete multiple, livrești și reale, în Europa și în S.U.A. nu face altceva decât să adâncească misterul vieții și morții lui Poe).

În ciuda faptului că publicul contemporan autorului „Crimelor din Rue Morgue”, presa, până și rudele îl consideră un scriitor de mâna a doua căzut în patima rușinoasă a băuturii, Europa și Franța îl adoptă, datorită mai întâi înflăcăratei admirații a lui Baudelaire, urmată de cea mai puțin impetuoasă a lui Mallarmé și Valéry. Astfel Poe ajunge să-și dobândească reputația de mare maestru al modernității, inclusiv prin năucitoarea informație și cultură enciclopedică cu tot fragmentarismul, traumele și agoniile specifice. Scrierile sale vor fi examinate pe toate părțile de psihologi și psihanalizști de toate orientările și școlile, Freud, Klein, Jung, începând cu Marie Bonaparte și terminând cu Jacques Lacan. Astăzi imaginea dominantă a lui Poe, mai ales dincoace de Atlantic, a depășit stereotipul naratorului care umple pagina cu vedenii perverse și morbide plăsmuite sau ivite în momentele de cufundare în paradisuri artificiale. În fine este valorizat scriitorul lucid care aplică regulile elaborate de el însuși în eseuri deja canonice, apreciate chiar și de Benedetto Croce, cum ar fi „Principiul poetic” și „Filosofia compoziției”. Povestirea trebuie să sconteze pe maximum de efect asupra cititorului. Climaxul, rod al unui crescendo neîntrerupt de tensiune, trebuie, în limitele posibilului, să coincidă cu finalul. Așadar, povestitorul de succes ar trebui să înceapă cu sfârșitul și să depene firul epic spre început, spre sursele care au generat deznodământul respectiv. Dacă e să dăm câteva exemple în acest sens, „În

DETECTIVUL ABISURILOR SUFLETEȘTI

GEO VASILE

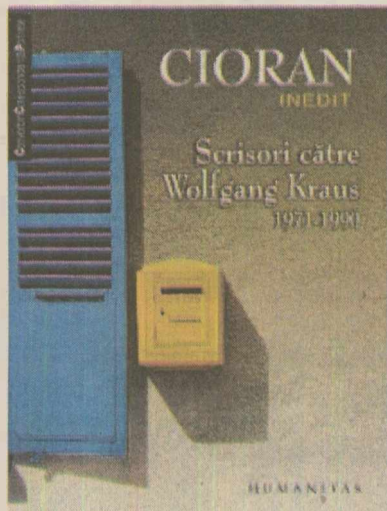
căutarea timpului pierdut”, „Falsificatorii de bani”, „Portretul artistului în tinerețe” și „Ulise” sau „Maitreyi” se termină în momentul în care protagonistul se decide să scrie romanul pe care tocmai l-am terminat de citit. În privința climatului emotiv, oroarea și teroarea nu mai iau naștere doar, ca în vechile romane gotice, printr-o scenografie exterior-manieristă – peisaje lugubre, clădiri sinistre, zgomote înfiorătoare sau apariții spectrale – ci izvorăsc în primul rând din genurile sufletului, din coșmarurile oribile, monstruoase ale psihicului. Ceva cu totul diferit, prin urmare, nu numai față de personajele de pulp magazine (de la gangsteri la Indiana Jones, Tarzan sau Zorro) sau splatter (horror) din prima parte a veacului XX, dar și de cele lansate de Stephen King sau de Tiziano Sclavi.

Să nu ne surprindă faptul că citind cea mai completă antologie a prozelor lui Poe traduse în românește, „Masca Morții Roșii. Schițe, nuvele, povestiri 1831- 1842” (Polirom, 2003, 534 p. ediție îngrijită, studiu introductiv, note și comentarii de Liviu Cotrău), având grijă să deplasăm cu câteva grade perspectivele și tonalitățile narațiunii, Poe reușește să acopere (parcurendu-le uneori în premieră) întregul arc al speciilor imaginarului, de la misterul la noir, de la sensational la horror, de la fantasy la science-fiction. Prin **Crimele din rue Morgue, Bon-Bon, Berenice, Hans Phaall, Autografie, Dracul în clopotniță, William Wilson, Prăbușirea Casei Usher, Masca Morții Roșii, Hrubă și pendulul, Eleonora**, inventează de fapt policierul prin crearea personajului Dupin, flegmaticul și sedentaru înaintaș al lui Sherlock Holmes și al lui Nero Wolfe, îi devansează pe Maupassant și pe Lovecraft în studiul mecanismelor spaimei, controlate mai curând de psihologie decât decât de metafizică. Și chiar atunci când abordează situații și întâmplări care par să-și aibă rădăcinile pe tărâmul celălalt sau în ezoteric, Poe are grijă întotdeauna să semnaleze printre rânduri hotarul dintre explicabil și inexplicabil, dintre neverosimil și imposibil. Astfel încât chiar și povestirile sale mai „clasice” tip Ligeia, Morella sau Berenice, (așa cum notează Tvetan Todorov în volumul său despre fantastic) delegă fiecărui cititor răspunderea și emoția interpretării ultimei a faptelor. Morella are la bază enigma identității care se pierde sau nu se pierde în clipa morții (principium individuationis). Din pricina desăvârșitei identități cu mama sa Morella, copila botezată tot Morella din motive lesne de dedus, va muri la zece ani. Ducând-o la cimitir, naratorul nu va mai găsi nici urmă din Morella. mamă, locul ei în cavou fiind luat de Morella jr.. Hans Phall dispăre din Rotterdam, revine însă după cinci ani într-o nacelă, prilej pentru narator de a-i face un portret extrem de pitoresc. Interesant este nu doar eșantionul de realism și comic gros în costum de epocă, dar mai ales raportul și jurnalul de călătorie pe lună ce precede cartea lui Jules Verne. Regele Ciumă reunește specia horror cu burlescul, sinistrul anatomic al figurilor smintite din casa părăsită, tip H. Bosch, cu reprezentarea suveranului nepământean numit Moartea. Ligeia, logodnica și soția naratorului este o apariție cerească, o splendoare a stirpei suprapământene; în ciuda dorului sălbatic de viață,

Ligeia va muri. Dar fantoma ei nu va zăbovi să lucreze post-mortem întru eliminarea rivalei, lady Rowena, blonda cu ochi albaștri. La rândul ei, aceasta nu va pregeta să se trezească din catalepsie și să ia chipul defunctei Ligeia. La originea acestor imagini se află de multe ori consumul de opiu, băut sau fumat. Prietenul naratorului, Roderick este un băutor și un fumător de opiu: biciuit de o boală de nervi fără leac, este alergic la viață și-n plus pârtaș la lunga agonie a mult iubitei surori gemene. Fapt e că sora, doar aparent moartă, este înmormântată de vie în cavou, drept care își revendică fratele în acel exil din imperiul morții. Naratorul scapă teafăr fugind la timp din bântuita Casa Usher, sub zidurile și oroarea căreia va pieri nefericitul Roderick. Masca Morții Roșii este de fapt străinul care îi va face pe prințul Prospero și pe oaspeții săi să plătească cu viața; crezuseră, în lașitatea lor petrecăreață, că scapă de ciumă dacă se retrag din cetate, întorcând spatele lumii și concetățenilor lor. Bon-Bon, un birtaș-metafizician din Rouen (prilej nesperat pentru E.A. Poe de a da din nou probe de umor și de realism cât cuprinde) este vizitat de un straniu musafir în toiul unei nopți de groază; sub aparențele aceluia cleric având în mână o carte deasupra oricărei bănueli cu titlul „Rituel catholique”, se ascunde, bineînțeles diavolul, sosit în scopul de a-i cumpăra sufletul. După lungi pertractări filosoficești și culinare, musafirul dă să se retragă, sastisit de ramolismul buf al partenerului. În Manuscris găsit într-o sticlă vasul fantomă pe care nimereste protagonistul se leagănă pe marginea veșniciei în perpetuitate. Vârsta echipajului pare a fi de mii și mii de ani.

Cititorul va decide, la urma urmelor, să treacă sau să nu treacă pragul, să citească toate acestea în cheia metempsihozei și a reîncarnării sau chiar a vampirismului tip Dracula; sau să le interpreteze ca pe niște stări halucinogene trăite sau povestite de către delirante minți patologice. Poate avea totodată și opțiunea să le claseze ca întâmplări cu siguranță extraordinare, deși pot fi demontate pe baza unor experimente științifice. În acest spirit enumerăm moartea aparentă din Funeralii pripite, mesmerismul și coma profundă din Straniul caz al domnului Valdemar, catalepsia din Prăbușirea Casei Usher, complexul de vinovăție și farsele tragice ale unui inconștient înțeles ca „demon al perversiunii din Pisică neagră, schizofrenia din William Wilson, metafora a sosiei și a dublului ș.a.m.d.

CIORAN, EPISTOLAR

ADRIAN G. ROMILA

Pe cât de fidel expresionismului în variantă nihilistă, pe atât de redundant și de previzibil a fost gânditorul român autoexilat în 1937, după numai cinci experiențe auctoriale autohtone, în rue de L'Odéon. Lucrul, desigur, nu a exclus autenticitatea discursului, numai că i-a conferit o consecvență care se poate ușor confunda cu manierismul și autopastașa. Cioran e același frondeur aneantizant și în operele „fundamentale”, și în interviuri, și în scrisori, încât aproape că e foarte greu să ai surprize de vreun fel anume în legătură cu textele lui, indiferent de genul lor.

Exact asta a dovedit recent descoperita corespondență a filozofului din Rășinari cu eseistul austriac Wolfgang Kraus. Aflat cu o bursă la Viena, nu cu mulți ani în urmă, George Guțu a dat în Biblioteca Națională Austriacă, între alte documente de arhivă, și peste un pachet de scrisori schimbate între autorul amintit mai sus și Emil Cioran. Erau, mai precis, 158 de scrisori ale lui Cioran, două ale Simonei Boué (trimise după moartea ilustrului său partener de viață) și cinci copii după scrisori dactilografiate ale destinatarului austriac. Traduse din germană de fericitul găsit, aceste misive au căpătat forma unui volum, **Scrisori către Wolfgang Kraus. 1971-1990** (Humanitas, 2009), în care sunt incluse și câteva fragmente din jurnalul interlocutorului lui Cioran. Scurte și calde, ca ton, scrisorile dovedesc prietenia strânsă dintre cei doi autori, o prietenie întărită prin vizite (mai degrabă Kraus la Cioran), prin schimburi de cărți și de opinii, prin mici servicii reciproce. Cât despre Cioran, el tematizează, ca întotdeauna, plictisul existențial și oboseala metafizică, absurdul istoriei și declinul Occiden-

tului, disprețul față de sistem, de public și de succes, însingurarea, exilul, boala și bătrânețea, cu adaosul necesar că, date fiind relațiile cordiale dintre corespondenți, confesiunile dezvăluie intimitatea umană și deconcertant de sensibilă a autorului **Demiurgului cel rău**. Au făcut-o și celelalte scrisori ale sale deja publicate, cele către familie, către prieteni, către iubita de bătrânețe, Friedgard Thoma. E de discutat dacă această „umanitate” exhibită, tipică misivelor intime de oriunde, nu e ea însăși, la Cioran, tot o formă de histrionism filozofic.

Întrucât orice comentariu în legătură cu redundantele aforisme cioraniene (peste care, de altfel, a curs atâta cerneală) îmi pare deja tautologic, am să ordonez, mai jos, o parte din afirmațiile trimise prietenului austriac în funcție de cinci categorii tematice, alcătuite, la întâmplare, după calapodul atât de cunoscut. Astfel, putem citi despre:

Blestemul originilor: „*Sunt obosit de cultură, chiar dacă sunt fiul unui popor lipsit de cultură. După cum vedeți, contradicțiile iraționalismului nu-mi sunt străine*”; „*Când de fapt eu mă trag dintr-un popor de ciobani. Echivocul istoriei culturale și sfâșierea lăuntrică – iată o specialitate a Europei Centrale și de Est*”; „*E o experiență stranie să trăiești fără limba ta maternă. Dar eu sunt decis să-mi asum și ultimele consecințe ale dezrădăcinării*”; „*Părinții nesănătoși procrează numai copii nesănătoși. De altfel, noi, toate ființele, avem o povară ereditară. Moartea nu e decât eliberarea de un blestem*”; „*În fine, suport consecințele viziunii mele despre lume. E adevărat că a fi român este un blestem*”; „*Totul a eșuat în această țară (România - n.m.). Asta e singura ei originalitate*”.

Scrisul ca exorcizare: „*Eu unul mă simt absolut incapabil să scriu un roman, lucru pe care îl regret, căci la urma urmelor un roman este modul cel mai bun posibil de a te ascunde, pentru a putea spune totul într-un mod impersonal. Un eseu este mai mult sau mai puțin o confesiune, o atitudine, ba chiar un program*”; „*Pentru mine, a scrie înseamnă a scăpa de obsesii. Mai întâi terapia. Adevărul vine după aceea*”.

Accesele de trickster gnostic: „*Creștinismul, mai exact monoteismul, n-a fost pentru mine decât un pretext*”; „*Creștinătatea a obosit, iar eu o urăsc din cauza oboselii ei. Mai are credința vre o șansă? În lumea liberă, din păcate, nu, cu excepția cazului unei literaturi universale ateiste*”.

Agonia Occidentului: „*Mă întrebați dacă am reflectat la cauzele balcanizării Europei Occidentale. De fapt, nu. Dar nu trebuie să uităm că popoarele din Balcani sunt moștenitorii destrămării statului bizantin. Și Europa Occidentală nu este ea oare noul Bizanț*”; „*Din nefericire, istoria și înțelepciunea sunt noțiuni antinomice*”.

Singurătatea necesară a scriitorului: „*Singura soluție este ca, atunci când organizezi ceva, să nu crezi în organizare. Un scriitor trebuie să fie în definitiv un egoist. Un egoist precum Dumnezeu*”; „*Sunt o ființă sociabilă care respinge orice formă de societate*”; „*Nihilismul trebuie să se ferească în mod special de a deveni autori. Neajunsul de a fi om nu trebuie amplificat de grafomanie. Din fericire, am renunțat la limba mea maternă. A scrie franțuzește este pentru mine un disconfort pe care nu-l pot depăși ușor*”.

Interesante sunt fragmentele din jurnalul lui Wolfgang Kraus, publicate de George Guțu la finalul cărții, cu acordul familiei regretatului autor austriac. Au fost selectate, desigur, doar pasaje referitoare la Cioran, fie la opiniile lui, fie la omul întâlnit în carne și oase. Comentariile subliniază mereu diferența dintre individul real și textele sale, într-un exces de recuperare a „normalității” lui Cioran, camuflată atât de bine sub cinismul aforismelor care l-au făcut celebru sub o cu totul altă imagine publică. „*Cioran transpune nihilismul total al Orientului (nihilismul unei disperări de secole) în plan intelectual, în timp ce practica diurnă e omul pe care te poți bizui cel mai mult, omul cel mai săritor*”. Kraus reproduce fragmente de discuții, convorbiri telefonice, gesturi și scene care să-i întărească părerea despre prietenul său. Uneori portretul capătă concretețea unei fotografii instantanee, făcut, cel mai probabil, imediat după o vizită la autorul Tratatului de descom-

punere. Notațiile diaristice sunt însoțite mereu de entuziasmul reconfortant al amintirii proaspete: „*Ieri, la orele 8, la Cioran și Simone, imensă bucurie. El, ca întotdeauna, cu chipul puțin zbârcit, dar tânăr, rapid, precis în mișcări, vânos, rustic, părul alb ridicat, căzându-i parțial pe frunte. Ochii mari, albaștri, îi strălucesc veseli, umorul său te încălzește, amărăciunea care răzbate din scrierile sale este bine păstrată acolo. Simone echilibrează totul, el emană mulțumirea unui om fericit. Nu se lamentează – coboară și urcă șapte etaje zilnic, de cel puțin patru ori pe zi, cu sacoșele de cumpărături, deseori foarte grele, uneori cu geamantane pentru călătorii, știu că are dificultăți de vedere, temeri imaginare etc. - «merge, merge». Râsul lui încurajează, oricum, are 73 de ani, iar moartea nu e prea departe. E admirabilă atitudinea lui, din care emană bucuria de a trăi și grațitudinea, indiferent cum scrie și cum a scris*”. Până și războiul „budist” al lui Cioran cu un Dumnezeu creștin care a ratat creația e scuzat de Kraus prin divorțul dintre texte și om și prin originea sa estică, predispus sfâșieri: „*Nevroza profundă, persistentă a ambițiosului, un anahoret care deviază spre gnoză, glorificându-l, admirându-l negativ pe demiurg. Îl caută pe Dumnezeu, dar acesta îi scapă din cauza așteptărilor sale exagerate. Un gnostic lipsit de modestie, de umilință, de grațitudine, ceea ce însă nu e valabil pentru viața lui particulară. La Cioran se arată axa directă dintre Teba, Balcani și latura ortodoxă a Sibiului*”. Prietenia strânsă dintre cei doi intelectuali poate acoperi, până la urmă, ca orice legătură bazată pe afinitatea de idei (cei doi se aprobă reciproc în multe dintre discuții – Cioran îi laudă cărțile și-i cere mereu cu anticipație capitolele), asperitățile inerente zăbovirii în preajma unui critic solitar al dezordinii universale.

Apărută înaintea unei eventuale ediții germane a **Scrisorilor către Wolfgang Kraus**, antologia lui George Guțu pune sub semnul îndoielii caracterul definitiv încheiat al blicării operei lui Emil Cioran și al sinuosului său parcurs personal.

Teorie, dar și poezie

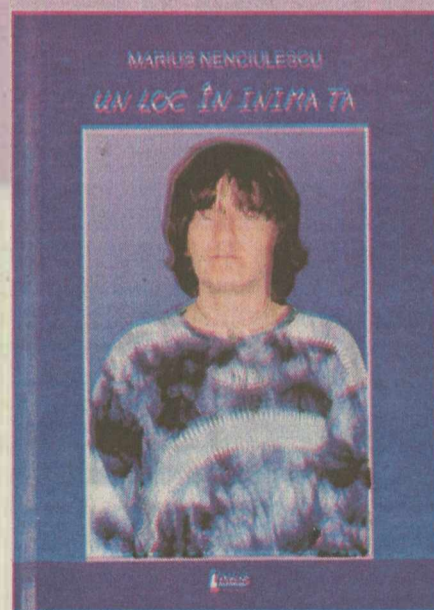
Marius Nenciulescu, universitar la Cluj, debutează târziu, cu un volum de poeme scurte, absconse în majoritatea lor, dar nu lipsite de unele însușiri de sugestie. Iau drept exemplu poemul **Doi îngeri**: „*Câmpul fără de glas,/ îmbibat de culoarea cailor care pasc răsfirați,/ cu focuri înc-arzând la picioarele lor/ și eu,/ de-a lungul șoselei,/ căutând cu privirea/ doi îngeri:/ unul, în iarbă, deoparte/ și altul, undeva, în spatele meu*”. Poemul, cum se poate observa, propune un peisaj, probabil vespéral, încărcat de tăcere și punctat de câteva pete de culoare, peisaj care combină priveliștea comună (cailor care pasc răsfirați) cu misteriosul (cei doi îngeri), eul situându-se pe poziția privitorului solitar care încearcă să pătrundă și să deslușească lucrurile într-un regim al esențelor. Câmpul, focurile, iarba, îngerii, mușenia locului constituie elemente suficiente pentru a defini particularitățile eului care caută.

Verbele privirii și ale auzului sunt preponderente în economia lingvistică a textelor semnate de poet, după cum preponderente, în ce privește conținutul versurilor, sunt poemele de dragoste: „*În inima muntelui, la o masă de lemn,/ eu și cu tine*”; „*și iată-mă lângă tine să-ți tulbur singurățiile*”; „*Iubito, ai venit la întâlnire/ îmbrăcată toată în roșu - privesc surprins de-a lungul trupului tău*”; „*Și eu ascult,/ și eu privesc cum/ prin ochii tăi curg norii. Nori albi și pufoși/ până cerul devine curat*”.

Deconcertează adeseori simplitatea voită a tonului, puținătatea metaforelor, neocolirea locurilor comune: „*Te-am găsit așezată pe-o bancă,/ cu degetele umede gata s-aducă înserarea./ N-a mai rămas nimic din anotimpul ce-a trecut./ Îmi spui,/ În ochii tăi: verzi fructe plutitoare,/ copaci înalți care în drumul meu m-au însoțit*”. Ce se poate spune cu siguranță e faptul că versurile lui Marius Nenciulescu sunt fragile,

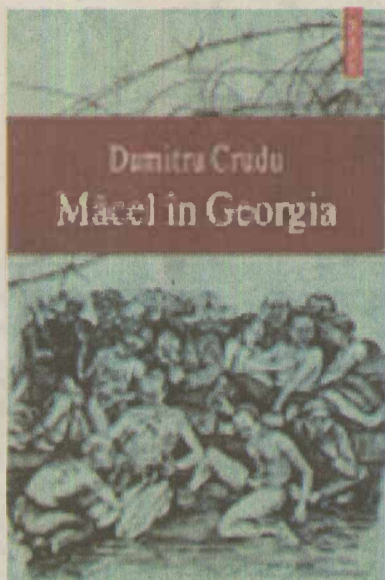
delicate și inconsistente, precum niște măciucii de păpădie, ele cultivând vagul sugestiv, dar și intimitatea extatică. Multe versuri ar puea figura drept „*liric*” ale unor cântece pop. De altfel, într-un interviu de radio, inclus la sfârșitul volumului, și pe care îl găsim viu și interesant, chiar dacă emfatic și prezumțios în unele pasaje, autorul vorbește despre necesara apropiere a poeziei de dată recentă de „*marea cultură pop*”, punând astfel în contrast modelul său de poezie cu modelul „*intelectualist*”, s-ar înțelege de „*high-culture*”, al opzeciștilor care, în opinia sa, „*au înlocuit*” preponderența modernistă cu una avangardistă.

Marius Nenciulescu își caracterizează poezia ca fiind simplă, accesibilă în spirit pop, ignorând fronda, livrescul, aluzia culturală, ironia, parodia, dar nu și ludicul. Respingând poezia frustrării, lirismul său ar fi totodată tonic și participativ. Îi rămâne poetului,

Marius Nenciulescu,
Un loc în inima ta, Editura Limes,
Cluj-Napoca, 2009, 54 de pagini

cu foarte bună exprimare teoretică, să-și sprijine mai convingător, atât cantitativ cât și calitativ, programul liric la care aderă.

Mai întâi că titlul **Măcel în Georgia** (Polirom, 2008) este tras de păr. Interesant că Dumitru Crudu a fost inclus în proiectul egoproză, deși nu are mai nimic în comun cu caracteristicile colecției. Ceea ce înseamnă că respectiva colecție și-a lărgit granițele până la disipare. Oarecum titlul senzationalist verifică modul de construcție al cărții. „Firește că Angelo ar fi dormit bine mersi până dimineață dacă un dat pepenos nu l-ar fi izbit cu o cizmă lustruită lună în fund, răcnind rabiastavai skatina! stavai skatina! Și nu l-ar fi îmbrâncit în mijlocul purcoiului de tineri hămesiți și speriați”. E prima fază din roman. Sătul de proza statică și exagerat de analitică, Dumitru Crudu desfășoară o acțiune rapidă și demențială, bazată pe un lexic argotic și regional spectaculos. De fapt, dacă pot vorbi de o categorie estetică specifică acestui autor, ea ar fi spectaculosul. Simțul limbii periferice nu face decât să adauge la exagerarea generală. Așa bolovănos și rostogolit, romanul are forță și explozie, iar mâna de scriitor profesionist e evidentă.

Ceea ce predomină însă este măiestria de dramaturg. Fiecare capitol e o scenă într-o enormă piesă de teatru. Tactica este simplă, chiar dacă mascată de

Defulări comuniste. Pidosnice

FELIX NICOLAU

întretăierea mai multor planuri. În linii mari, e vorba despre încăierări între ruși și moldoveni, între georgieni și moldoveni, între moldoveni și moldoveni. Sămânța scandalului: a fi pro sau antisovietic. Politicul este mascat de obsesii sexuale și literare. Mai ales sexul invadează tot, iar prozatorul nu e deloc mironosiță – când vrea să spună ceva, o spune pe șleau. Sensibil la viața limbii, el include la sfârșitul volumului o anexă cu expresii argotice și regionale pe care le-a folosit în carte. Sunt cuvinte sau expresii auzite pe stradă, la televizor sau preluate din Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române, din Dicționarul enciclopedic ilustrat și dintr-un Dicționar de sinonime. După cum se vede, strada este mixată cu dicționarul. Ce rezultă este o limbă păstoasă, dar de multe ori ciudată, neverosimilă. Am întrebat un lingvist de la Universitatea din București, specialist în istoria limbii române literare, cât la sută dintre aceste expresii sunt moldovenisme. Specialistul mi-a spus că multe sunt creații ale autorului. Dar ce știu lingviștii? Chiar eu am scris despre defectul de auz al noilor prozatori, incapabili să scrie într-o altă limbă decât cea a dicționarului, mai puțin cel de argou. Însă Dumitru Crudu face paradă de argou și regionalisme, ceea ce, până la urmă, dă impresia de artificial.

Întorcându-mă de la formă la conținut, spuneam că există câteva trucuri menite a face mai complexă construcția romanescă. Unul este contrastul între evenimentul violent și gândirea victimei. Aflat în fața unui fals pluton de execuție, poetul Angelo își dorește „să mai mănânce o dată borșul pe care-l făcea mama lui în copilărie”, în timp ce Enrico și Angelo sunt stâlciți în bătaie de georgienii antiru-

sofili, primul își amintește că și el proceda cam la fel la Chișinău, iar cel de-al doilea visează la focoașă brunetă Georgiana, care îi cerea cheile de la cameră pentru a face sex sălbatic cu diverși indivizi veniți din largul Uniunii Sovietice special să o prelucreze.

Un alt truc este simultaneitatea acțiunilor diferite și învecinate. De unde frecvența locuțiunilor adverbiale: „în timp ce, exact când, pe când etc”. Este o metodă de accelerare și de spintecare a acțiunii, cititorul având mereu pe ecranul minții un duplex imagistic. În timp ce unii fac demonstrații antisovietice și se încăieră cu poliția, alții fac sex apocaliptic, de exemplu.

O mai avem apoi pe Georgiana, bruneta de care sunt obsedați mai toți eroii romanului și care se lasă călărită de toți, mai puțin de Angelo, poetul care scrie prin cimitire. Drept compensație că-i împrumutase camera de cămin pentru escapade, ea îi lasă sub pernă lenjeria ei intimă. Angelo se masturbează groaznic și este surprins de supraveghetoarea căminului, care cheamă toți locatarii să vadă ce face un membru al comsomolului. Totul este astfel politizat. Implicațiile politice nu fac decât să dezamorseze naturalismul scrierii. La fel, Che Guevara o vede în toate femeile pe maică-sa, care îl invită la obscenități. Fantoma libidinoasă aparține și ea unei turnătoare. Singura care o poate alunga este, bineînțeles, Georgiana, centrul freudian al romanului.

Mai este apoi departamentul de intelectuali. De la exaltata Leonida Lari, până la Efim Iosifici, profesorul de literatură stalinistă, dar care în viața privată se dedă la orgii bisexuale și le ia apărarea studenților antisovietici. O mostră: „După ce Efim Iosifici ejacula în gura lui Sergiu și

Sergiu își slobozea sperma în gura lui Efim Iosifici, unul pleca să scandeze lozinci antisovietice, iar altul pleca la facultate să predea realismul socialist”. Mai este și extravagantul poet Șota, care își arde poeziile pe la berării, în fața discipolilor extaziați. Chiar și Angelo caută în arhivele de la Tbilisi un „manuscris straniu din secolul al XVII-lea scris cu caractere georgiene în limba moldovenească”.

În cele din urmă, un alt roman cu și despre intelectuali care „își încălzesc măseaua”, au halucinații erotice și intră în bucluc, după care vor „să scape din gară”. Forța suflului senzationalist provine din exploatarea inteligentă, dar lipsită de măsură, a contrastului dintre aparență și esență, dintre interioritate și exterioritate. Dumitru Crudu a vrut să scrie un roman modern, complex, rapid și fără prejudecăți lexicale. A vrut și până la un moment dat a și reușit. După care l-a scăpat din mâini. Am rămas cu strania impresie că după 100 de pagini intru într-un buluc de personaje și situații din care n-o să mai ies niciodată. Asta pe de o parte. Pe de altă parte, am trăit cu senzația că pot anticipa tot ce va urma, că țin în mână frâiele narațiunii ca și cum aș fi producătorul, nu beneficiarul ei. Și asta m-a întristat. Pentru că dintre pagini se detașează ceva artificial, un decoct plin de conservanți literari, în pofida talentului dramatic al autorului. De apreciat totuși vigoarea expresiei și dinamismul acțiunii, atât de rar regăsite în romanele de la noi. Până și finalul, cu o fanatică sovietică fluturând pe dealuri drapelul rusesc, îl văd tot ca parte dintr-o piesă de teatru. Căci dacă romanul ar fi ecranizat, cinefilii din Kuala-Lumpur, de pildă, n-ar avea nevoie de subtitrare. Totul se înțelege din simpla derulare a acțiunii. <

UN MOD NAIIV DE A SIMȚI SATUL

ADRIAN BOTEZ

Am primit, zile astea, cartea lui Grigore Radu Stănescu: **Răsărit de lacrimă**, Ed. Valman, Rm. Sărat, 2009. Un caiet-jurnal, cu candori aproape de farmec, dar și cu multe locuri comune. Cartea are 84 de pagini:

1. prima parte, până la pagina 37, conține 28 de poeme (care escamotează, cu maximă dezinvoltură, orice clasare/plasare în vreun curent literar, dar și orice constrângere de versificație, semănând, uneori, cu respirația calmă - poate mult prea calmă... - din somn...),

2. a doua parte, intitulată **Poeme Tanka**, conține 44 de poezii, pe care poetul năzuiește să le ordoneze după un străvechi model nipon (din păcate, reușește doar la nivel formal... și asta, doar rareori... - în niciun caz, nu și conținutistic, pentru că Grigore Radu Stănescu nu are cunoștințe despre starea interior-spirituală a buddhistului japonez, creator de „tanka”...).

Depart de a fi o „capodoperă” poetică, departe de a emite pretenții de „includere într-o ierarhie” a valorii/valorilor, cartea lui Grigore Radu Stănescu dezvoltă, totuși, prin versurile sale, o naturalețe a spunerii despre mediul rustic (SATUL CA UNIVERS LIBER este „personajul principal” al volumului, „personaj” despre ale cărui forme, încă vii, dă senină mărturie Grigore Radu Stănescu!) - naturalețe frustă (...și, totuși, conținând unduirile princiari-regale, mistic-alchimice ale Lebedei!) care ne trimite cu gândul la maniera (evident, nu și la geniul și valoarea artistic-creativă...) a pictorului francez, creator de „artă naivă”, Henri Rousseau, poreclit „Le Douanier”: „Ne-ntorceam, ca-ntotdeauna, de la câmp, / noapte era,

pe ceruri roiuri de stele” (cf. **Crochiu I**); „aș fi scris versuri îndelung, / sărutând pana unei lebede albe” (cf. **Sărutând pana unei lebede albe**, p. 23).

Titlul „Răsărit de lacrimă” (izbutită/intuită sinteză, între apollinic și neptunic) este împrumutat de la finalul poemului/distih **Crochiu III**: „În zori, iarba-n cristale - / răsărit de lacrimă”. Dar titlul este confirmat prea puțin, de către poemele ciclului. Intenția de esențializare a discursului poetic este evidentă, dar nu tot atât de evidente sunt și reușitele sus-numitei „operațiuni”: „Bunica despre care-ți scriu/ nu e aceea care a fost... (..) La fel ca vremea-i și bunica, / e bună uneori și uneori e rea, / iar altele e-așa și-așa... / Ea zice despre mine că-s zurliu/ de aceea mă grăbesc, tâticule, să-ți scriu” (cf. **Scrisoare tatei**, p. 21). Sau: „Bunicul meu, un bătrânel sprințar, / cu nasul ca un cioc de rață (..) / Rușine nu-i adânc să i te-nchini/ și vorbele cu tâlc să i le-aduni. / Un bătrânel sprințar, bunicul meu...” (cf. **Bunicul meu**, p. 16). Mult prea abandonat banalității... o naivitate simplistă, desprinsă dintr-un caiet de școlar - dar fără beneficiul candorii.

Truismele nu lipsesc nici măcar din **Poemele Tanka**: „cât timp fi-vor ploile/ va-ncolți și sămânța” (cf. p. 43) - dar, spre deosebire de prea păguboasa relaxare din prima parte, **Poemele Tanka** au, măcar, meritul de a tenta un „centru” metaforic (uneori chiar atins, real și autentic candid): „Pe malul unui lac ciobanu-și adapă/turmele de oi - / el vede-n apă luna/ce-și scutură polenul” (cf. p. 39), sau: „Regula mării/ la care însăși marea/ veghează atent - / nici-un val nu trădează/ dragostea ei pentru țărni” (cf. p. 71).

Cu toate violentele ei neomogenități valorice, totuși, noi nu am azvârlit din mână cartea lui Grigore Radu Stănescu, pentru că, chiar dacă talentul poetului n-a fost cultivat/ educat cu strășnicie, chiar dacă diluția discursului face ca poemele să eșueze, prea des, întru banal..., un merit al discursului stănescian nu poate fi contestat: acest discurs este rezultatul unei viziuni cât se poate de proaspete, asupra lumii. Un țaran s-a trezit (prea târziu sau încă devreme, nu ne hazardăm în aprecieri...) și privește lumea, fără să țină minte absolut nimic din ce i-au „poruncit”/ ordonat oamenii și societatea, înainte de somnul său revigorant, purificator al cristalinului din ochi!

Și tocmai această trezire cvasi-amnezică salvează, poate, poezia (sau încercarea de poezie - începutul de poezie...) al lui Grigore Radu Stănescu -, aducându-l până în pragul filozofiei profunde a bunului-simț agresat multi-milenar: „Atunci când fericirea există, / în serios, nimeni n-o ia” (cf. **Dangătul fericirii**, p. 9) sau: „de nimic nu se plâng munții... / stau neclintiți, de nimic nu le pasă/ și nimic nu cer de la viață” (cf. **Nefericit, bunicul**, p. 17).

Poate că filozofia sus-citată a munților, trecută prin filtrul propriei personalități, ar trebui preluată de către Grigore Radu Stănescu și să continue versul său „respiratoriu” uneori, alteori bolovănos de sănătate rustică... și să nu țină cont, neapărat, de bodogănelile criticii/criticilor... (Și criticii pot da chix!) Cu condiția ca GRS să nu lase prea larg, neștrâns, pe gât, Jugul Logos-ului Sacru... și să nu-l trădeze prea des intuiția! <

Făcând pe scriitorul și recenzentul

RADU ALDULESCU

Mediul literar autohton este saturat de esești convertiți în analiști politici, manipulatori de opinie în fapt, aflați în solda magnaților presci, gazetari culturali specializați în a bate cîmpii despre o vastă paletă de domenii, profesori de filozofie lipsiți de un minim instinct literar, defect-calitate ce le conferă statut de lideri de opinie, cu funcții importante în sistemul cultural, gazetari sportivi care fac satiră de bun simț bine promovată și vindută, gazetari sportivi cu veleități de analiști politici și aură metafizică, critici de poșta redacției care de zeci de ani își fac de lucru în fruntea bucatelor scriitoricești cu găselnițe de tipul cum să te ratezi ca scriitor, foști poeți mai ales, vlăguți de propria operă, transformați fie în prozatori de succes aspiranți la Nobelul literar, fie în vedete ale divertismentului politic, romancieri veșnic dispuși să reinventeze și să redirecționeze legile romanului, cu instrumentele de tortură ale textualismului și postmodernismului, activiști culturali mai ales, de toată mîna și toate orientările, critici tineri, care au ostenit să-și urmeze menirea chiar înainte de a o înțelege cît de cît, pentru a se orienta spre cultura aseasonată cu politică și divertisment de televiziune.

În toată această faună în care este loc oricînd pentru actori și vedete TV de doi lei, dornici să-și transforme în cărți opinii și filozofii personale de of și jale, nu prea e loc pentru romane și romancieri, în rarele ocazii cînd se întîmplă să apară, în pofida faptului că a fi scriitor este aproape similar cu a fi romancier – e ca și o lege a firii, implacabilă și totodată nerestricțivă, precum înseși legile genului romanesc, de fier, dar lăsînd libertate totală de mișcare stilistică și tematică în interiorul spațiului care-l delimitează. Toate marile literaturi ale lumii se supun acestei legi, în timp ce literatura română și mai cu seamă cea postcomunistă, se constituie într-o excepție notorie urmîndu-și neabătut destinul de literatură de mîna a doua spre a treia, care se poate lipsi de romancieri. Pe de o parte, romancierii sunt rari aici, pe de alta, cînd se întîmplă să apară sunt obscurizați de sine de piața cărții, de tiraje, mai căzute în momentul de față decît în urmă cu cinci, zece, douăzeci sau patruzeci de ani, de receptarea critică, care și în cazul cînd își face datoria prin demersuri profesioniste, nu are impactul și instrumentele necesare unei promovări care să stimuleze piața.

Scriitorii care pot aspira la un statut social și material pe măsura acestui nume, și au eventual succes în România actuală, sunt orice numai romancierii nu, chiar și atunci și mai ales atunci cînd publică cărți pe care scrie roman. Nu sunt în stare să prevadă dacă se va schimba vreodată, într-un viitor cît de îndepărtat, această stare de fapt, care îmi conferă un statut inedit. Fac pe scriitorul, răspund invariabil ori de cîte ori mi se cer referințe de orice fel despre îndeletnicirile mele curente. Nu mă pricep, nu vreau și la o adică refuz să fac altceva, iar cînd se întîmplă să mi se spună chiar ești scriitor, diferența de sens sau de nuanță o socot inacceptabilă. Sunt legat de limba în care scriu, și totuși, ca o concluzie a celor spuse mai devreme, practic îmi este imposibil să mă socot scriitor român. Nu din orgoliu sau umilință, ci dintr-o neputință potențată de refuz, iar la o adică nici n-am dreptul. N-am cum să fiu Liiceanu, Pleșu sau Patapievic și nici măcar Cărtărescu nu pot și nu vreau să fiu. Nici Radu Paraschivescu sau Traian Ungureanu, nici un tînar scriitor cu două cărți și jumătate traduse în șapte limbi, precum Filip Florian nu pot să fiu. Nici Lucian Dan Teodorovici, Dan Lungu sau Florin Lăzărescu nu pot să fiu, tot așa cum pe vremuri n-am putut fi tînar prozator optzecist textualist. Apropo de optzecism: nici Petru Cimpoiesu nu pot fi, deoarece îmi lipsește vigoarea umoristică a respectivului. Nu pot fi de asemenea Alex Ștefănescu, Marius Chivu sau Costi Rogozanu, tot așa cum pe vremuri n-am putut fi Ion Cristoiu sau Adrian Păunescu. În veci de veci n-am să pot fi Simona Popescu, Luminița Marcu sau Ioana Pîrvulescu, nici în cazul cînd mi-aș permite o operație de schimbare a sexului, tot așa cum pe vremuri n-am putut și nici acum nu pot fi Carolina Ilica, Constanța Buzea, Ana Blandiana sau Nora Iuga. N-am putut și nu pot să fiu sub nici o formă nici M.H. Simionescu, nici Breban, nici Țepeneag. Nici Dan Puric sau Mihaela Rădulescu. Mi-ar plăcea în schimb să fiu poet douămiist, dar din păcate nici asta nu mai e posibil, decît poate în altă viață.

N-aș vrea să se înțeleagă totuși că toți cei înșirați mai sus ar fi pentru mine niște anti-modele. Vreau să sugerez doar că ei și alte cîteva sute asemenea lor, pot contribui la configurarea portretului scriitorului român important, înrădăcinat trairic în mediul său ambient și-n proximitatea căruia singura mea șansă reală este să fac pe scriitorul. Visez totodată la o schimbare la față a literaturii române și mai degrabă mă iluzionez, semnăind ori de cîte ori am ocazia scriitorii, romancierii aflați la început de drum, care ar putea însemna un punct de plecare pentru o renaștere a valorilor. Cei pe care de-a lungul ultimilor cincisprezece ani i-am încurajat și am pariat pe ei recenzîndu-i în presa culturală, desemnîndu-i cîștigători ai concursurilor de debut cînd am făcut parte din jurile acestor concursuri, sau făcîndu-le referate favorabile pentru edituri, în marea lor majoritate au abandonat joaca de-a literatura după un roman, cel mult două, bune sau foarte bune, cînd au simțit gustul rău al condiției de romancierii în România, care nu le oferea prea multe variante de supraviețuire.

Să dea Dumnezeu ca situația să nu fie atît de albastră cum o văd eu. Sunt poate prea pesimist, dar totodată și plin de nădejde și perseverență. Anul ăsta bunăoară, mă pot mîndri cu descoperirea a nu mai puțin de patru romancierii aflați ca și la prima carte, vîdindu-se de soi. Doi ușor săriți de douăzeci de ani (Șerban Anghene și Claudiu Bîrsilă) și alții doi ușor săriți de cincizeci de ani (Constantin Ciucă și Șerban Tomșa). Vîrsta lor chiar ar putea spune multe despre situația fără ieșire, irezolvabilă, din a cărei rezolvare mi-am făcut un scop în viață, descrisă în aceste rînduri. La un capăt, entuziasmul inocent al tinereții, impulsivitatea de opere și biografii ale unor idoli din marile literaturi, iar la celălalt capăt, scriitorul matur, care a tot acumulat așteptînd vremuri propice publicării și promovării – după cenzura ideologică a urmat ceva încă și mai rău: cenzura economică, după care nu se mai știe ce va mai urma, așa încît un roman apărut în cîteva sute de exemplare (în nici una din țările estului fost comunist nu există astfel de tiraje, chiar și-n vremuri de criză) poate fi o șansă cu care să nu te mai întîlnești la anul. La anul și la mulți ani: ar mai fi și șansa traducerii și apariției la o editură importantă din străinătate, un obiect al muncii pentru instituțiile culturale naționale abilitate; de niște ani traduc și promovează unii și aceiași scriitorii români importanți, care perpetuează și dau continuitate destinului literaturii române, de literatură de mîna a doua spre a treia.

Despre Șerban Anghene și Șerban Tomșa am scris în paginile Luceafărului, care, dat fiind tirajul confidențial, n-ar putea face din acești autori valoroși nici măcar niște vedete locale. Despre Claudiu Bîrsilă și Constantin Ciucă am scris în cotidianul cu tiraj de o sută de mii de exemplare Ring, într-o rubrică pe care am reușit s-o mențin preț de cinci apariții, pînă cînd cei de-acolo s-au sesizat cu ce mă ocup eu (promovare de carte, de roman) în umbra și-n coasta unor scriitori adevărați precum Adrian Păunescu și Ion Cristoiu. O altă tentativă eșuată. Dacă nu pot fi scriitor român, uite că nici măcar recenzent. Continui așadar să mă amăgesc, făcînd pe scriitorul și recenzentul.

Căderea fără Zid, sau Spectatorul-actor (II)

BOGDAN GHIU

Astăzi, cu câteva excepții, Zidul Berlinului a dispărut ca și cum nici n-ar fi fost, fiind vîndut, însă, tocmai ca distrus, ca dărâmat, pe bucăți, sub formă de relicve „artistice”, provocând enorme dispute istorico-memorale. Zidul ar fi trebuit să fie doar dezafectat, dar ar fi trebuit, cel puțin în locuri intens simbolice, precum Potsdamer Platz sau Brandenburger Tor, să fie păstrat ca *self-monument*, ca aberație urbană, ca intervenție și materializare politică, a politicii, în deplina lui semnificație, cînică și ucigătoare, de fenomen de putere aberant materializat.

Dar puterea, în genere, indiferent de epocă, se ferește să se dea de gol. Zidul a devenit relicvă, a fost estetizat prin comercializare, fiind vîndut, la fel de cînic, ca „artă”.

În Potsdamer Platz, Zidul a devenit o comedie, o parodie, după ce a fost o tragedie. Iar asta e o trădare, o batjocură. Pentru că nimeni nu mai poate înțelege nimic, iar semnificația istorică nu se mai poate constitui decît discursiv, textual, ideologic, ca *discurs unic*, nu ca reflecție spontană, corporal (căci altfel cum?) spirituală.

Zidul, la fel ca întregul totalitarism, a fost un act imprudent, tocmai de aceea trădător, de dezvăluire, de dare în vileag, prin *hubris materializant*, a mecanismelor de constituire a puterii. Tocmai de aceea, impardonabil.

Dacă există atîta ură a democrațiilor capitaliste împotriva fascismului și, mai ales, a comunismului, este, poate, tocmai pentru că acestea au dezvăluit mecanismele de putere, de dominație care trebuiau – și, azi, au redevenit – imateriale, „spirituale”, intangibile.

Zidul Berlinului trebuia dărâmat (pedepsit) pentru că spunea prea multe, direct, pe față, nediscursiv, despre putere, în general.

Zidurile există cu atît mai eficient cu cît nu sunt, prosteste, imbecil, construite. Zidul este, de fapt, Puterea. A studia materialitatea, tehnica Zidului înseamnă a avea posibilitatea de a arunca o privire în modul în care se construiește, din noi, prin intermediul nostru, puterea.

Noi facem Zidurile, suntem Zidul.

Zidul trebuia să fie, participa la aceeași utopie juridico-tehnicopolitică a *ghilotinei*: trebuia să ucidă incorporeal, fără durere, igienic, aseptice. Politicul urăște intruparea, „murdăria”. Nu tocmai asta a însemnat *momentul 1989*: revoluția fără sânge, revoluția fără revoluție, revoluția pur semiotică, morală, spirituală, culme a umanismului postmodern, a violenței simbolice? Revoluția „cu mâinile curate”, ficțiune juridică.

Zidul Berlinului s-a visat o ghilotină perfectă.

Și a fost el însuși ghilotinat.

Comemorarea, aniversarea a 20 de ani de la Căderea Zidului Berlinului nu poate, tocmai, să aibă loc nici măcar în efigie, e fără „obiect”, fără „suport”. Nu mai poate fi repetată, deci, tocmai, co-re-memorată.

Zidul Berlinului nu mai există, nu mai poate fi dărâmat. Oamenilor le-a fost retras Zidul, posibilitatea dărâmării Zidului, pentru a nu-și aduce aminte, spontan, reflex, cum se dărâmă, în genere, ceva: cum se dărâmă Puterea, care trebuie să rămână incorporală.

Din Căderea Zidului (termen neutru, „corect”, impersonal, care dă, tocmai, prin *personificare*, viață, fie și doar pentru a putea să moară, Zidului) nu a mai rămas decît *spectacolul* care, de fapt, a provocat-o, a precipitat-o: acțiunea istorică s-a născut din „imaginea”, din „reflecția” ei (revoluție semiotică).

Spectacolele de 9 noiembrie au fost neinteresante, banale, dar nu aveau cum să fie neemoționante. Căderea Zidului nu poate fi, de fapt, comemorată, aniversată, pentru că nu mai poate fi, tocmai, repetată.

Dintr-o „Piață a Zidului”, loc multă vreme *neconstruit*, maidan al puterii, Zonă a Zidului, Potsdamer Platz a devenit, azi, un loc neutru, un *hiper-non-neo-loc* de tip „Wall Street”, în care singura victorie neînctat, hiper-construit, monumental sărbătorită (jubilar-jubileu permanent)

este capitalismul de tip american, de tip zgârie-nori (căci zgârie-brînză), nu societatea, nu oamenii.

Pentru că oamenii, de fapt, au *asistat*, nu au *acționat*. Zidul a *căzut*, nu a fost *dărâmat* (decît ulterior și mai mult pentru a se șterge urmele, ca *distrugere de probe*, pentru a face să dispară corpul delictului de putere).

Dar nu este democrația tocmai *spectacolul colectiv de sine*, realizarea mulțimii, a multitudinii, a colectivului ca subiect încurajator, impersonal, *auto-reflectant*, *divin* tocmai (și) prin *multiplicare mediatică*, provocarea la ființă prin confirmarea și prin consfințirea ei ca „*imagine*”?

Pe vremea zidului, Potsdamer Platz rămăsese distrusă, neconstruită, distrusă după cel de-al Doilea Război Mondial. Azi, ea a devenit un monument al puterii capitaliste, care ridică Zidurile la cer. Potsdamer Platz a rămas la fel de interzisă oamenilor. Acolo, Zidul se vinde sub formă de relicve care nu mai pot fi dărâmate,

asupra cărora nu se mai poate exercita nici o acțiune de distrugere, prin care nu se mai poate trece, artistic, ci Trabantul.

Din fapt politic, tocmai pentru a-l sustrage acțiunii politice a „maselor”, accesului nemediat la politic, Potsdamer Platz a devenit fapt estetic, *artistic, arhitectural*. De-asta și așa, ca la Berlin, sunt vinovate, azi, arta și arhitectura: pentru faptul că estetizează niște dispariții.

Zidul trebuia păstrat, ar trebui refăcut în efigie tocmai pentru a ne putea convinge pe noi înșine că putem fi *subiecți ai istoriei*, fie și „doar” ca „spectatori” unii la alții (esența mediatică a democrației).

Voyeur din naștere, oamenilor le place să se vadă unii pe alții *distrugînd*. Între altele, Ziduri.

Poate că dacă ne place să dărâmăm și să ne vedem distrugînd este pentru că, de fiecare dată, este vorba de Ziduri, de *metonimii ale Zidului*. Poate că ne place să distrugem tocmai pentru că suntem închiși permanent între ziduri, pentru că ceea ce se construiește, în general, sunt ziduri, e Zidul.

Zidul Berlinului și Căderea, dărâmarea lui, azi sustrasă repetării, adică tocmai comemorării, dar permisă doar comercializării, a fost un moment de nepermisă exhibare și materializare a mecanismelor esențialmente cleptocratice ale puterii, urmat de iluzia pernicioasă a oamenilor, a „maselor”, care trebuia retrasă, resorbită, subtilizată rapid, că pot *face istorie*, că pot, *face masă (critică)*, că se pot afirma istoric, adică nobil, tocmai prin comuna, plebea *plăcere de a distruge*, de a dărâma *construcții de putere*, că pot fi subiecți, nu doar *consumatori, public* (cînd, de fapt, tocmai ca „public” suntem cu toții activi, putem fi virulenți, distrugători, activi).

Pentru asta trebuiau pedepsite, cu ură, implacabil, distruse fără urmă, fascismul, nazismul, comunismul: pentru că au dezvăluit puterea, pentru că au dat consistență construirii de Ziduri imateriale care este, estetic, arhitectural, Puterea.

Accasta e teoria mea, programul meu de simțire, conceptualizare, cercetare.

Numai arta, azi, mai poate și trebuie să refacă Zidul pentru a avea ce să dărâmăm, pentru a ne putea (re)afirma ca subiecți dărâmînd construcțiile separatoare de putere.

În Potsdamer Platz, construcțiile, Zidul, azi, se „spiritualizează”, se înalță la cer din teamă de oameni, pentru a deveni așa cum trebuia și tindea să fie: *intangibil(e)*. Comunismul a materializat, a „fenomenalizat”, a dezvăluit, a dat în fapt prea mult puterea.

Iar adevăratele granițe, adevăratele Ziduri sunt în cer.

Politicul este *simbolicul care operează*. Democrația înseamnă, azi, să te dai mediatic în *spectacol ca subiect*, să înscenezi colectiv spectacolul, jubilația, plăcerea colectivă a acțiunii distructive (există și acțiuni non-distructive?).

Prin „*imagine*” (subliniat și între ghilimele) ne stărnim la ființă. Și abia accasta e Revoluția.

POLITICA
LUI
BARTLEBY

DUPĂ DOUĂZECI DE ANI (III)

Aniversarea a două decenii de la Eliberarea de sub comunism și recăștigarea libertății de care, cu minime excepții, s-au bucurat toți scriitorii (dar și cei care au în proiect să scrie) cade în modul cel mai nefast în agitația unor evenimente politice cu consecințe imprezibile pentru cei cărora le e scumpă libertatea, nefaste. Nu știu dacă se va produce o schimbare de regim care să înlocuiască liberalismul de după decembrie '89 (o cale pe care au ajuns să pășească și compatrioții noștri de dincolo de Prut), apelurile la un regim mai forte, presupus mai eficient și mai puțin costisitor decât destrăbălarea democrației se fac simțite din toate părțile, deși nu prea și de la breslașii scrisului care știu că un regim autohton cere totdeauna cu pretenția că așa va putea face mai bine tuturor; de la Carol al II-lea, la Antonescu și Horia Sima, mai apoi la agenții comuniști din țară și de la Moscova, toți au cântat aceeași arie, uneori cu aceleași cuvinte și sinteza lor perfectă a fost Ceaușescu, cel mai puternic (și nociv) conducător sub care au trăit românii.

Ora bilanțului ultimelor două decenii se prezintă plină de dificultăți. Atunci au apărut o serie de scrieri noi ale unor autori noi sau ajunși la maturitate după ce fuseseră niște promisiuni în regimul comunist; dar au apărut și supraviețuitori mai vârstnici sau chiar dispăruți care, prin opere revelatoare, și-au schimbat întreaga situație în tabloul general al literaturii române; alții, în fine, fuseseră neglijați din motive politice sau din nepăsare.

După marea răsturnare produsă în regimul comunist pe la mijlocul anilor '60 cu îngăduința Partidului însuși, după decembrie '89 s-a produs o invazie de evenimente care au modificat harta relativ bine (deși nu just) configurată până atunci. Libertatea absolută a îngăduit editarea oricui, criticarea oricui, lauda, dar și studiile istorice, exegezele și noile hotărâșiri de epoci și de curente literare prin toți figuranții lor merituosi, nu pentru cei solicitați de vreo autoritate din afara fenomenului literar.

Desigur că acest mare moment al Adevărului (să-mi fie îngăduită exprimarea) durează, nici una din cauzele care i-au dat naștere nu și-au epuizat acțiunea; orice observator lucid trebuie să se aștepte la surprize, ba chiar să le dorească.

Nu mai că tocmai cei mai calificați observatori profesioniști, criticii și istoricii literari, apti să evalueze noua schimbare, erau niște venerabili veterani ai bătăliei precedente, chiar nu se declarau deschis niște șaizești.

Cei mai tineri, mai ales optzeciști (căci de șaizești nu se prea vorbește), au o formație universitară în dependența catedrelor, ceea ce nu s-a întâmplat totdeauna în trecut literar românesc, căci Junimea, de pildă, ca și Sămănătorul au fost grupări de scriitori, mai ales de tineri, ca și poporanismul lui Slavici și Coșbuc pentru a nu mai vorbi de Literatorul, unde titrații universitari nu contează deloc în lungă existență a grupării din jurul lui Macedonski.

Am semnalat și am comentat toate aceste constatări, chiar și în cadrul dialogurilor pe care încerc a le întreține cu cititorii și autorii (în cazul că aceștia din urmă sunt și cititori) în rubrica de față din **Luceafărul de dimineață**, dar, între timp, mi-a parvenit un document excepțional prin importanță și elocvență **Istoria literaturii române contemporane, 1941-2000**, București, 2005, de Alex Ștefănescu, un șaizecest întârziat sau din generația secundă, care a și primit laudele mentorului său, N. Manolescu, prin câteva pagini de laude foarte diverse în **Istoria sa critică**, apărută puțin mai înainte, ceea ce e oarecum neobișnuit pentru felul în care el își tratează camarazii rivali de generație, dar nu și colegii de la **România literară**, pe care de mai multă vreme o conduce

și care se poate spune că e caracteristică pentru spiritul șaizecest care-l stăpânește pe drept cuvânt până la orbire.

E aici un exemplu eclatant de felul în care spiritul partizan deformează judecățile literare în unele cazuri, anume acela în care un istoriograf literar a început prin a face critică de întâmpinare, de susținere, cu efecte benefice recunoscute chiar de adversari, dar rămâne marcat de aceasta în cazul când aspiră la o „sinteză” și se întâlnește cu cei pe care la vremea debutului lor i-a susținut - situația când își corectează severitatea și introduce accente pozitive fiind rarisimă, dacă nu inexistentă. Și-am făcut observația de față pentru că noua lectură a unor autori deja abonați este semnalată mereu de N. Manolescu în cronica sa de a rescrie, de fapt: de se rescrie.

Grație acestei bunăvoințe speciale, Alex Ștefănescu se vede lăudat nu doar pentru marile sale evidente și recunoscute de vivacitate de spirit polemic și pentru că încearcă a fi, cum el însuși spune, „direct”, dar și pentru tentativa de a trece la istoriografia literară, care presupune alte virtuți. Eu i-am semnalat mai demult spiritul gazetăresc al prestației sale pe care îl găsesc și acum justificat în cadrele unei redacții așa de conservatoare cum s-a dovedit în anii din urmă **România literară**, devenită o publicație aproape oficială dintre cele conduse de Eugen Simion.

...Și de aceea am și remarcat și lăudat la Alex Ștefănescu un act surprinzător, de rezidență față de grup, dar și față de șaizeștii din toate părțile țării: reducerea la adevărate proporții ale valorii critice a lui Geo Bogza și recunoașterea unor merite superioare faptelor sale, Radu Tudoran, un autor care, în ciuda marilor recunoașteri ce i le-a adus critica mai veche, de la E. Lovinescu la Perpessicius (eventual scriitorul acestor rânduri), nici nu figurează în **Istoria critică**?

Împotriva evidenței, domnul N. Manolescu laudă la curăcil său calitățile de istoriograf, mai curând iluzorii, apărându-l de criticii care văd în el mai mult un gazetar (pe care eu l-am lăudat tocmai pentru aceasta, propunând comparația cu Neagu Rădulescu, fapt determinat și de faptul că **Istoria sa** e plină de imagini sesizante, fotografii bine alese, expresive și mai cu seamă de desene în peniță și caricaturi iscălite de reputatul maestru al genului, în frunte cu autorul memorabilului și scandalosului **Turn al lui Babel**. De unde sunt și reproduce.

Domnul N. Manolescu laudă **Istoria literaturii române contemporane, 1941-2000**, considerând-o creația cea mai însemnată a lui Alex Ștefănescu, ceea ce poate fi adevărat, dar că vocația de istoriograf i-ar fi aparținut de timpuriu, când totuși a publicat în serie articole din presă, adunate în volum, iată ceea ce nu se confirmă deloc. E de ajuns să luăm o istorie hotărâșită de anii 1941-2000, ca să ne dăm seama că, de fapt, ea e un tablou de epocă, privilegiind pe unii autori în dauna altora, minimalizați sau absenți, urmăriți cu insistență sau nesocotiți fără justificare. Autorul își revendică în genere spiritul estetic, numai că însăși definiția cărții sale îl dezmente: ce s-a întâmplat, esteticește vorbind în 1941? Desigur, unele lucruri; s-au înregistrat unele apariții dar ce contează ele față de potopul de evenimente politice care au distrus o țară, au dezmembrat un stat, i-au impus războaie, servituți, un regim politic nemaicunoscut, precum statul național legionar prelungit cu dictatura militară antonesciană. După care a urmat războiul, cu angajarea generală a națiunii, inclusiv aceea a scriitorilor, apoi invazia sovietică, schimbarea frontului de luptă, armistițiul și ocupația sovietică cu perspective nelămurite. Am fost actorii principali în aceste evenimente, dar nu noi le-am provocat pe ele.

Am semnalat neconținut primatul politicii în existența culturală a României vechi, pentru a nu duce chiar la cronicari și la atâția cărturari care au murit sau au scăpat de moarte, luptând cu arma în mână în epoca modernă, de la mișcarea eteristă, cu directă implicare a boierimii române, și până la momentul de stabilizare a domniei lui Carol I (cuprinzând totuși războaie măcar cântate de poeți, răzmerițe țărănești, tentative de lovituri de stat). Istoria noastră culturală se îngemănează cu convulsiile politice care au făcut ca statul înjghebat până la urmă să fie rezultatul unei revoluții cu repetiție - după cum mi-am îngăduit să le numesc eu în eseurile și comentariile mele.

Punctul acesta de vedere este evitat de noii istoriografi sau trecut sub tăcere, eventual, doar vag amintit.

Alex Ștefănescu face o serie de Precizări preliminare: „*În esență cartea reprezintă un răspuns la întrebarea: «Ce s-a întâmplat cu literatura română în timpul comunismului?»*”, pe care el are datoria să și-o pună în calitate de martor. Iată viziunea sa. „*În a doua jumătate a secolului XX literatura română a fost supusă unei operații barbare de falsificare - un fel de chirurgie estetică făcută cu toporul. Scriitorii care nu au vrut să colaboreze la acest act criminal au ajuns la închisoare, au plecat în exil sau au trăit ca niște exilați în propria lor țară. Unii dintre ei au plătit cu viața ca urmare a regimului de exterminare din închisori.*” Opinia mea (de martor ceva mai vârstnic și aparținând altui mediu, ceva mai afectat de noul regim) e că, în primul rând, comunismul nu s-a instalat în 1941, nici 1947 în felul înfățișat de Al. Ștefănescu, ci treptat, cu prudență și multe menajamente. Victimele lui imediate au fost personalitățile de dreapta, în frunte cu legionarii care n-au „plecat” în exil, ci fugiseră în maximă măsură în timpul lui Carol al II-lea și Antonescu; ei nu au revenit în țară, unii niciodată sau prin excepție, după decembrie '89. Cei mai mulți scriitori surprinși în țară de evenimente au făcut acte rapide de adeziune după 23 august 1944, pentru că asta nu însemna aderența la comunism, ci la marea linie democrat-liberală pe care ne-o promisese Națiunile Unite.

Cu toată expresiva formulare a „cosmetizării cu barda”, totul s-a petrecut treptat și fără excluderea totală a lui Eminescu, Caragiale, Brătescu-Voineschi sau Slavici. Alceva se poate constata mai degrabă: acceptarea de aderenți sau neutralizarea scriitorilor prin îmbunătățirea situației materiale în cazul încadrării, la început într-un inocent „sindicat”, abia târziu într-o organizație cu caracter de monopol, ceea ce a lămurit pe toată lumea. Afirmatia unor istoriografi ignoranți, cum că scriitorilor li s-a pus pistolul la tâmplă oferindu-li-se

soluția: Academia sau Canalul (este domeniul celei mai grotești fantezii falsificatoare) Alex Ștefănescu o reia în altă formulare). O lacună surprinzătoare, deosebit de gravă privește momentul când izbucnește disputa pe tema cauzei literaturii (culturii românești) imediat după 23 august 1944. Și pe care nici N. Manolescu n-o tratează cum trebuie, deși pomenește de ea și relatează în genere corect faptele (**Istoria critică**). Ea pornește de la publicistul de stânga (**Aripa Troțki**) Virgil Ierunca, colaborator al Scânteii comuniste, alături de nedespărțitul său prieten Ion Caraion, un anarhist bolșevizat, pus pe denunțuri și pe demascări, pentru a i se face criticate debuturile de legionari. Cei care au trăit momentul nu se poate să nu fi acuzat grava perturbație din timpul culturii provocată deopotrivă de revenirea la libertatea parțială, dar și la osândiri și excluderi la fel de numeroase: noi devenisem jocal unor forțe (politice) care ne depășeau cu mult, adaug eu, A.G. A fost acel moment, într-o perioadă agonică, de un tragism nemai-întâlnit, un examen al conștiinței culturale românești fără precedent, care îl descalifică pe istoriograficul ce îl trece cu vederea. Eu nu l-am amintit pentru a osândi pe cineva ci pentru a repeta o constatare: că eroarea celor care o comit e în spiritul șaizeștismului care s-a născut în entuziasmul dezghețului de la începutul anilor '60 și se rezumă la a vedea pe oportuniștii care au prins mișcarea ca pe niște figuri miraculoase întru totul pozitive. Bogza și Jebeleanu, Marin Preda și Zaharia Stancu sunt opuși lui Beniuc sau lui A. Toma iar Cameleonul suprem, Ov.S. Crohmăniceanu devine adversarul lui Vitner, lui Sorin Toma sau al cuplului (?) Moraru-Noricov. În fine, G. Călinescu este scos din contextul 1944-1961 și transformat (tocmai el!) într-un fel de zeu suprem al „rezistenței”, grație unei ambiguități prost jucate și, până la urmă, îngăduite de sus.

Nu mi-am propus să fac o dare de seamă **Istoriei...** lui Alex Ștefănescu; ea rămâne o realizare marcantă, de un spirit restrictiv, dar interesantă chiar prin aceasta, ca un document de epocă. În fapt, ea se alcătuiește din ceea ce autorului îi era mai la îndemână: articole de gazetă, recenzii, cronici la câte o carte, arareori prin priviri de ansamblu asupra unui autor mai important, fracționant în funcție de cărțile apărute.

Judecățile și evaluările nu lipsesc, dar nici contradicțiile; paginile amuzante depășesc așteptările unui cititor care știe că epoca a fost totuși cea mai nefastă din istoria modernă a poporului român.

Eu mă rezum la a repeta o constatare și un îndemn, indiferent de succesele de acest gen, eu cred că istoria literaturii, mai ales cea de după 1937-1938, ar trebui rescrisă.

Vânturile, valurile...

Parodii

de Lucian PERȚA

SEVER NEGRESCU

TAINA
E-o taină-a frunzei: oare de ce cade,
Toamna, în loc să stea pe ram, beton?
De-aicea, din Eșelnița, se cade!
Să pun problema chiar de la amvon

Taina nu-i bine s-o ținem sub frunte,
Nespusele tăceri dezleagă uri -

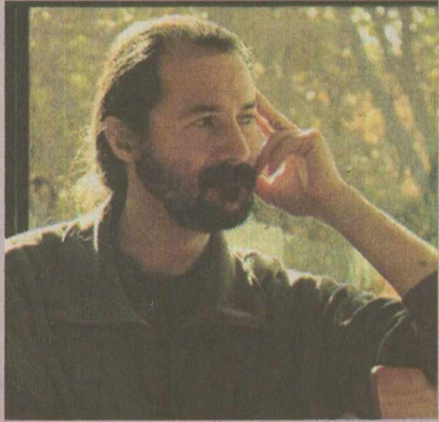
Chiar temători s-o spunem în cuvinte,
De nu întregi, măcar fărâmituri...

Doar trecători de suntem prin Cuvânt,
Să-i înțelegem tainele-ar fi bine...
Târziu, în noapte, s-a pornit un vânt
Și-s drumuri iar de frunze moarte pline!...

Emilian GALAICU-PĂUN:

Un dar, fiecare nouă povară

ANDRA ROTARU

S-a născut la 22 iunie 1964 în satul Unchitești, Florești, din Republica Moldova. Licențiat al Facultății de Litere a Universității de Stat din Chișinău (1986); doctorand al Institutului de Literatură „M. Gorki” din Moscova (1989). Redactor pentru Basarabia al revistei „Vatra” (Târgu-Mureș); redactor-șef al Editurii CARTIER.

Cărți publicate: (poezie) *Lumina proprie*, Literatura Artistică, 1986; *Abece-Dor*, Literatura Artistică, 1989; *Leviția deasupra hăului*, Hyperion, 1991; *Cel bătut îl duce pe Cel nebătut*, Dacia, 1994 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, Premiul special al Uniunii Scriitorilor din România; în urma unui concurs național, volumul este desemnat drept una dintre cele mai bune zece cărți de poezie ale deceniului 1990-2000 din România); *Yin Time*, Vinea, 1999 (traducere în limba germană de Hellmut Seiler, Pop-Verlag, Ludwigsburg,

2007); *Gestuar* (antologie), Axa, 2002 (Premiul revistei „Cuvîntul”); *Yin Time* (neantologie), Litera, 2004; *Arme grăitoare*, Cartier, 2009; (proză) *Gesturi. Trilogia nimicului*, Cartier, 1996; *Știința*, 2004 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova); (eseu) *Poezia de după poezie*, Cartier, 1999 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova); (traduceri) Jean-Michel Gaillard, Anthony Rowley, *Istoria continentului european*, Cartier, 2001; Robert Muchembled, *O istorie a diavolului*, Cartier, 2002; Mario Turchetti, *Tirania și tiranicidul*, Cartier, 2003; Michel Pastoureau, *O istorie simbolică a Evului Mediu occidental*, Cartier, 2004; Michel Pastoureau, *Albastru. Istoria unei culori*, Cartier, 2006; Michel Pastoureau, *Ursul. Istoria unui rege decăzut*, Cartier, 2007; Roland Barthes, *Jurnal de doliu*, Cartier, 2009. Prezent în numeroase antologii din țară și din străinătate.

Mulți dintre cititori vă cunosc ca traducător. Alții ca scriitor, alții asociază numele dumneavoastră cu Editura Cartier. Cum a fost întâlnirea cu fiecare dintre ele, care a fost traseul?

Ai pornit de la... coadă, adevărat una foarte stufoasă, de peste 4.000 de pagini! La început a fost poetul, care debuta la nici 22 de ani cu volumul *Lumina proprie*, Literatura artistică, Chișinău, 1986 (mai degrabă un „rebut”, pe care mă bucur că-l pot abandona „neostenitei chirilice” de până la 1989), urmat de *Abece-Dor*, 1989 (și acesta în chirilice, chit că titlul „pleda” pentru trecerea la alfabetul latin) și *Leviția deasupra hăului*, 1991 (apărut în zilele puciiului de la Moscova, încă în RSS Moldovenească). Am „redebutat” în Țară cu *Cel bătut îl duce pe Cel nebătut*, Dacia, 1994 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova, Premiul special al Uniunii Scriitorilor din România; în urma unui concurs național, volumul este desemnat drept una dintre cele mai bune zece cărți de poezie ale deceniului 1990-2000 din România), urmat de *Yin Time*, Vinea, 1999 (trad. în germană de Hellmut Seiler, Pop-Verlag, Ludwigsburg, 2007). (Nu am pus la socoteală antologiile.) Zilele acestea mi-a apărut, la Cartier, volumul *Arme grăitoare*, prima mea carte originală de poezie tipărită la Chișinău de când există statul Republica Moldova. După poet, vine prozatorul – romanul *Gesturi. Trilogia nimicului* (Premiul USM) vedea lumina tiparului la Cartier în ianuarie 1996 (fiind reeditat de Știința, în 2004); iar în mai '97 deja „îmi scuturam spicul” la această casă, unde urma să-mi apară volumul de eseuri *Poezia de după poezie*, în 1999; din 2000, sunt redactor-șef – este exact perioada în care, grație colaborării cu Seuil, PUF, Gallimard, Armand Colin, Droz, Minuit etc., etc., am ajuns să ni se spună „Cartier Latin de Chișinău”.

Urmează un nou târg de carte pentru Editura Cartier. Ce traduceri vor apărea?

Dacă târgul din vară, Bookfest, a stat pentru noi sub semnul *Jurnalului de doliu* al lui Roland Barthes, în traducerea subsemnatului, acum venim cu o serie de cărți „la zi” – mă gândesc la Catherine Durandin, *Statele Unite și lumea moștenite de Obama*; Pierre Verluise, *După douăzeci de ani de la căderea Zidului. Europa reconfigurată*; Rama Yade, *Drepturile omului pe înțelesul copiilor de la 7 la 77 de ani*; Marc Ferro, *Căderea Zidului din Berlin și a comunismului pe înțelesul nepoțelii mele Soazig* ș.a. –, dar și cu câteva lucrări fundamentale, în primul rând am în vedere studiul lui David Le Breton, *Antropologia corpului și modernitatea*, dar și monumentalul *Jurnal inutil* al lui Paul Morand, în 2 volume, a câte 1.000 de pagini fiecare. Totodată, am început seria de autor Patrick Grainville, cu *Fortărețele negre*, în tălmăcirea Iolande Vasiliu. Din păcate, nu am prea scos cărți în perioada de vară, pentru noi ceva mai fierbinte chiar decât asfaltul bucureștean – et pourtant, alegerile din 29 iulie '09 sunt câștigate și de cititorii Cartier.

Ce se mai întâmplă cu poezia tinerilor scriitori? Titluri noi?

„Vrednică este!”, astfel încât seria de primăvară a Colecției Rotonda a găzduit trei poeți tineri, chit că deja afirmați de-a binelea (Dan Coman, Claudiu Komartin și Radu Vancu). În ce privește tinerii autori din Republica Moldova, sunt câteva nume demne de luat în seamă – Aura Maru, Aurelia Borzin, Tatiana Dumbravă, ca să citez doar „trei grații” –, despre care se poate spune, parafrazându-l pe Manuel Vazquez Montalban, că „între poezia noastră (y compris, optzeciști, fracturiști, douămiiști etc., etc.) și a lor e o mare diferență. A noastră e scrisă deja, iar a lor aparține viitorului”. Altminteri, la Chișinău apare și o foarte elegantă re-

văstă a foarte tinerilor scriitori, *Clipa*, proaspăta laureată a Premiului Ministerului Tineretului în domeniul literaturii.

Cum faceți selecția manuscriselor care vi se propun?

De la relansarea Colecției Rotonda încoace, am primit, pe e-mail, dar și „la pachet”, câteva zeci de manuscrise, unele semnate de nume importante ale literelor române, altele cvasi-necunoscute. Ei bine, pe unele le-am citit cap-coadă, chiar dacă deocamdată nu au nicio șansă să apară la noi, pe altele le-am abandonat după câteva zeci de pagini, pentru mine edificatoare, o a treia categorie a fost pusă deoparte, pentru vremuri mai bune. Nu cred să-mi fi scăpat printre degete vreun viitor Filip Florian și nici vreo carte importantă a vreunui autor român contemporan consacrat. Că tot vorbeam de debuturi și clasici în viață, ei bine, Colecția Rotonda (seria toamnă-iarnă) găzduiește volumul de interviuri al lui Ovidiu Șimonca, *Pot să vă mai enervez cu ceva?*, dar și un cu totul alt Șerban Foarță, Nu știu alții cum sunt. Poeme bătrânești. Astfel că *Armele mele grăitoare* sunt flancate de un debutant, chit că deja un nume, și un maître.

Credeți că va fi un târg mai cenușiu? Mizați pe niște cărți anume?

Dacă ar fi după cum cred eu, fie că am avea doar târguri excepționale, fie că nu le-am avea deloc. Până la urmă, ele se întâmplă și basta (iar dacă cenușul vine de la materia cenușe, cu atât mai bine!) – în vară, de exemplu, multă lume s-a plâns că a ieșit în pierdere; din contră, noi am „făcut plinul” și, ceea ce-i mai important, pe toate fronturile. Adică, nicio colecție nu a stat pe loc. În ce privește ediția de toamnă din anul 2009, sigur că mizez pe câteva noutăți care să pună în valoare, o dată în plus, seria & colecția, dar și editura. A fi „autor Cartier” a devenit, la Chișinău, dar și la Iași, Cluj, Timișoara, București etc., un brand.

Vă schimbați des politica editorială, inițiați colecții, prospectați piața editorială de la noi, din afară?

În linii mari, colecțiile noastre de forță s-au „așezat” în timp, atât cele care găzduiesc în special traduceri (Cartier istoric, Cartier clasic, Biblioteca deschisă), cât și cele aducând în prim-plan valorile literaturii naționale (Poesis, Rotonda). O dezvoltare neașteptată a cunoscut Colecția Verde, și asta grație colaborării cu Seuil. Și din Codobele au ieșit câteva cărți admirabile, în colaborare cu Martinier. Iar din întâlnirea – deloc fortuită – dintre un autor ca Urmuz cu un artist plastic cum este Dan Perjovshi s-a născut seria C(art)ier. Și nu am pomenit de Cartier enciclopedic, cea care ne-a scos pe orbită în 1998, o dată cu DEI, „primul Larousse românesc”, cum s-a spus atunci. Bineînțeles, urmăresc ce se întâmplă pe piața noastră de carte, dar și pe cea francofonă și nu numai. Având câțiva parteneri de anvergura Gallimard-ului, Seuil, PUF etc., portofoliul nostru nu duce lipsă de autori cu greutate, iar noutățile din orașul lumină ajung uneori în micul Paris, via Chișinău, pre limba noastră, la interval de câteva luni.

Mai aveți suficient timp să scrieți? Nu vă expuneți într-un fel unei probe dificile?

Scrișul-citit fac una, în ce mă privește. Citesc manuscrisele primite la editură, apoi volumele sosite de la Paris (Gregoire Polet, Jean-Baptiste Del Amo, Diego Gary și câți alții, pe toți i-am avut la doar câteva săptămâni de la apariție pe piața franceză), apoi corecturile volumelor în lucru, deja în calitate de redactor de carte; totodată, am de 5 ani o emisiune de autor la Radio Europa Liberă, *Carte la pachet*, în care

prezint timp de 90 de secunde o carte pe săptămână, în fiecare luni. (În tot acest timp, nu am sărit nicio emisiune, chiar dacă a trebuit să călătoresc, fie în Franța, fie în Germania, fie China...) Dacă mai pun la socoteală traduceri, 7 ditamai tomuri (dintre care sunt teribil de mândru de seria Michel Pastoureau și, sigur, de *Jurnal de doliu* al lui Barthes), ei bine, chiar că mă mir de unul singur că am reușit în cele din urmă să duc la bun sfârșit (la 10 ani bătuți pe muchie de la *Yin Time*) proiectul *Arme-lor grăitoare*, adevărat nu fără a fi mînat din urmă de „biciul lui Dumnezeu” pe nume Al. Cistelecan, cel care mi-a propus o rubrică de poezie la *Vatra*, începînd cu nr. 3/2008. (Iar cel puțin doi editori – unul român și altul german – așteaptă să încheie romanul *Țesut viu. 10 x 10*, din care am publicat 7 capitole în *Vatra*, și care e în șantier de mai bine de un deceniu...) Cum, și fără a fi supraîncărcat la editură și radio, eu scriu foarte greu, mai cu seamă poezie, am considerat mai degrabă un dar fiecare nouă povară (mai încoace, am și un blog pe www.europalibera.org), astfel încât scrisul să devină o enormă... ușurare! Bref, parafrazînd întrebarea, cred că, abia expunându-te „unei probe dificile”, ai șansa să dai ceva de cea mai înaltă probă!

Care au fost cele mai mari satisfacții de când ați înființat Editura Cartier și până astăzi?

„Am înființat” nu este tocmai exact, inițiativa aparîndu-i lui Gheorghe Erizanu; mai degrabă „am dat o rectă” – ca să evoc renumita scenă, cu aruncatul piuliței, din *Călăuza* lui Tarkovski – o dată cu publicarea romanului *Gesturi. Trilogia nimicului* în Colecția Rotonda a unei edituri abia ieșite din ou („orice-nceput se vrea fecund”, n'est pas?!). Că direcția a fost bună, s-a văzut la scurt timp, când autori ca Alexandru Mușina, Gheorghe Crăciun, Emil Brumar, Cezar Ivănescu, Ana Blandiana ș.a. și-au publicat la noi fie lucrările originale, fie antologiile de autor. Asta este, marile mele satisfacții au nume de autori, fie români (la cei citați mai sus, i-aș adăuga pe Coman, Komartin, Vancu, Dinescu, Foarță – lista rămâne deschisă), fie străini (vezi colecția Biblioteca deschisă). Iar atunci când în presa pariziană se vorbește despre „Cartier Latin de Chișinău”, eu unul mă simt, dacă nu în Olimp, cel puțin pe Monmartre.

Ce sfat le-ați da tinerilor care vor să se adreseze editurii, în vederea publicării? Ce trebuie să știe de la bun început?

Să meargă direct la țintă, trimițându-mi pe e-mail (em.galaicu_pau@cartier.md) manuscrisul propriu-zis, un CV adus la zi și... cam atât. Unii se „blindează” cu recomandări de toată mîna (uneori persoana care-i recomandă scrie înfinit mai prost decât tânărul comandat), ceea ce nu mă impresionează. Nici presiunile din exterior nu fac să avanseze manuscrisul, la fel apropourile bănești. Ceea ce nu vrea să însemne că nu țin cont de anumite sfaturi prietenești – practic, pe Radu Vancu mi l-a pus în brațe Claudiu Komartin, căruia îi sunt recunoscător. Cât despre ce trebuie să știe de la bun început un tânăr, răspunsul e simplu: să scrie!

Credeți că vor dispărea în timp cărțile pe suport de hârtie?

Într-un timp foarte îndepărtat, poate, dar între timp (observă cum trec de pe-un picior pe altul, o dată cu timpul) suntem totuși, vrem nu vrem, civilizația Cărții, fasonată de tustele mari religii (iudaismul, creștinismul și islamul) ale Cărții. Nu-mi pot imagina cum preutul deschide pe altar un laptop, ca să-și țină predica. Cred în prezența fizică a cărții chiar și atunci când nu vor mai exista bani de hârtie. Cartea e o plusvaloare!

LUMINOZITATEA CUVINTELOR

TRAIAN T. COȘOVEI

Nicolae Manolescu este maestrul vrăjitor care a „legiferat” prin prezența sa creatoare și inspirată două generații literare ce, și datorită prezenței sale, au înfruntat frigurile și gerurile polare ale comunismului: Generația '60 și Generația '80.

Dacă prima generație, care a dat nume răsunătoare – de la Marin Preda, la Marin Sorescu ori Nichita Stănescu – a legitimat o împotrivire față de un regim totalitar, cea de-a doua a avut inconștiența de a se expune repercusiunilor gestului ei de frondă.

Pe la mijlocul anilor '70 numele lui Nicolae Manolescu era asociat cu ideea de liberă expresie, de democrație a gestului literar de a scrie adevăruri irefutabile. Prezența acestui „personaj” descins din candoarea intransigentă a lui Titu Maiorescu, din spiritul critic occidental conectat la toate valorile europene ne-a readus și nouă, generațiilor mai tinere, speranța unei apropieri de valorile perene ale umanismului și iluzia descoperirii unor noi teritorii ale libertății cuvântului de peste Ocean.

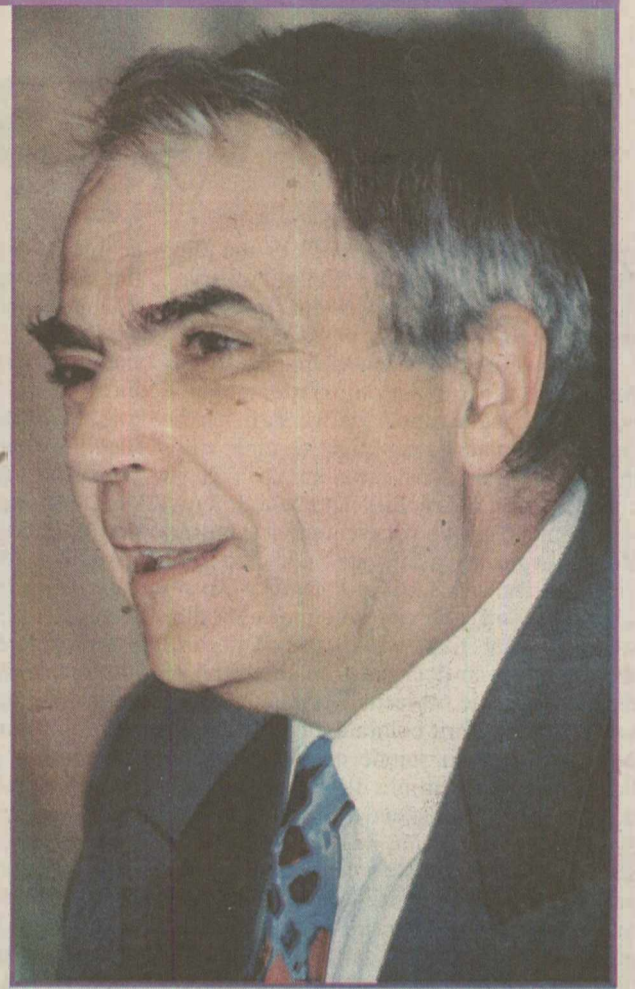
Începând din facultate, avându-l ca profesor și, în naivitatea noastră de a sfida niște prejudecăți care ne înconjurau din toate părțile, esul domniei sale „Moartea și căprioara” și volumul „Teme” au constituit pentru noi o cărare de-a afla adevărul despre curajul artistic și riscurile de a te supune acestui curaj.

Demersul moral, axiologic al lui Nicolae Manolescu este deopotrivă lecție legată de estetic, politic și de consecințele catastrofale al colapsului politicului în fața criteriilor valorice. După ce a descoperit și a impus cu o splendidă candoare și virilitate critică literatura anilor '60, pe la mijlocul anilor '70, profesorul Nicolae Manolescu a regăsit potențialul unor tineri studenți reuniți în Cenaclul de Luni: cenaclul considerat de autoritățile vremii „bașcălios și intimist”, cenzurat și minimalizat până la limita pușcăriei politice. De acolo, din acea pepinieră de valori, s-au născut și doi posibili candidați la Premiul Nobel: Mircea Cărtărescu și Ion Stratan, poeți de anvergură mondială.

Arcul de boltă al operei lui Nicolae Manolescu este constituit din reliefurile stilistice al scriiturii (întruchipat în mod strălucit de trilogia „Arca lui Noe. Ionic, doric și corintic” și profunzimea analitică a Istoriei Literaturii Române.

Ceea ce mă impresionează la stilul critic al lui Nicolae Manolescu este chiar stilul care, aprofundând personalitatea autorului, descoperă opera. Forța metaforei critice este dublată de o profundă analiză stilistică: raportările la predecesori sunt menite să întregască profilul unor autori pe care epoci diferite i-au considerat și i-au analizat în mod diferit. În acest spirit armonios-analitic, Nicolae Manolescu ne readuce în memoria critică și păreri ale unor mari cărturari precum Călinescu, Lovinescu, Tudor Vianu etc. Și da astfel o perspectivă de ansamblu literaturii române care, timp de decenii, a fost supusă unui regim de cenzură morală și estetică. Astfel sunt redade circuitului spiritual adevăratele resurse ale unor autori a căror operă a fost deseori trecută cu vederea. În acest sens, Nicolae Manolescu este un „recuperator” de valori autentice... numai dacă ne gândim că selectarea poetului Radu Gyr într-o antologie apărută la BPT a stârnit un imens scandal, am putea realiza impactul demersului critic la care până atunci nimeni nu îndrăznea.

Când ne-am cunoscut, după cutremurul din '77, Nicolae Manolescu era același spirit liber și deschis spre un „occident” poetic pe care noi abia îi întrevădeam. Ne-a încurajat în demersul nostru studentesc de a descoperi noi spații poetice. În acest sens, antologia „Aer cu diamante” girată și prefațată de domnia sa, a constituit un semn de încredere pe care abia acum considerăm că îl merităm. Generozitatea Profesorului se baza și pe o „croială” pe materialul clientului... Și clienții erau: Mircea Cărtărescu, Traian T. Coșovei, Florin Iaru, Ion Stratan. Volumul a fost considerat manifestul Generației '80 dar a fost, în același timp, un eșec al organelor de partid și de stat.

De altminteri, editorialele lui Nicolae Manolescu din revista „România Literară” încearcă să readucă un ton de normalitate în spațiul cultural românesc atât de adesea ispitit de politic.

Tonul Profesorului, mustrător dar obiectiv face, în continuare, muzica literaturii române.

70 DE TEME

CONSTANTIN STAN

Așa cum se petrece de fiecare dată când nu vii dintr-un mediu literar, pe autori îi cunoști întâi și întâi din cărțile lor sau din revistele la care colaborează. De aceea, ei îți par un fel de abstracțiuni, fiindu-ți greu să ți-i imaginezi mergând pe stradă, spunând povești sau bancuri, având propriile lor griji, temeri sau bucurii. Pe Nicolae Manolescu l-am întâlnit mai întâi și mai întâi în „Metamorfozele poeziei”, cărticică pe care o adnotasem cu multă evlavie în timpul liceului pentru că descopeream, față de buchii manualelor și de ceea ce în general ni se spunea la școală, un alt univers al poeziei, interpretări și un parcurs aproape narativ al liricii. Pe vremea aceea, a adolescenței, autorii erau, pentru mine, mult mai puțin importanți decât cărțile lor, așa că nu mă străduiam nici să aflu mai multe despre ei și nici să mi-i imaginez. La admiterea în Filologie – care avea și-o probă orală – am avut în față doi profesori cu atitudini diferite. Unul dintre ei, parcă mai timorat decât mine, răsucindu-și mereu sacoul de parcă nu i-ar fi găsit locul pe trup, mă privea de dincolo de lentilele groase ale ochelarilor cu multă înțelegere și, pas cu pas, am stat la o tacla despre literatură. Celălalt se afundase în lectura unui ziar, părând sincer dezinteresat de ceea ce se întâmpla. Și-a ridicat ochii din ziar și m-a întrebat de unde sunt. Când a aflat că sunt bucureștean și că unul din subiecte este Lovinescu, m-a întrebat dacă știu unde anume, în București, se ținea cenaclul „Sburătorul”. S-a arătat intrigat că dădeam la Filologie și nu bătusem tot orașul spre a vedea urmele materiale ale scriitorilor pe care îi studiam. Nici atunci și nici acum nu cred că o casă memorială, o plăcuță pe un imobil mă luminează mai mult decât o pagină scrisă de un autor. Întrebarea aceea ar fi rămas undeva suspendată în memoria mea dacă, odată intrat la Filologie, nu aș fi recunoscut examinatorii: Dumitru Micu și Nicolae Manolescu. Mai târziu mi-am dat seama că, poate în linia călinesciană, poate în propria-i linie ce abia se contura înaintea de a fi fagaș, Nicolae Manolescu pune preț și pe autor, pe biografia, pe urmele sale materiale, ca să zic așa. Era firesc să fie așa pentru că intrase de tânăr în tumultul vieții literare unde numai cunoașterea cărților nu e de ajuns. Își așezase aura unui prinț al criticii, detașat atunci când îl citeai, fervent și seismograf sensibil la ceea ce viața literară atunci când îl cunoșteai. De aici i se trag și adulările (justificate) ale unor confrăți și contestările (și ele uneori justificate) ale altor confrăți. Este evident însă că, de aproape o jumătate de secol, Nicolae Manolescu a fost un reper (poate cel mai important) la care s-au raportat în primul rând

poetii și prozatorii și, mai apoi, criticii. A scrie sau a nu scrie despre tine Manolescu era o bornă, era în sine o judecată de valoare, indiferent dacă te lăuda sau dacă te „desființa”. Nu cred că mai există un critic contemporan la care să râvnească atât de tare orice autor așa cum e Nicolae Manolescu. Și nedreptățile flagrante, și superficialitățile, și revizuirile senine (și uneori fără nicio explicație) fac parte din șarmul criticului. Numai cel conștient de propria-i valoare își poate permite ieșiri umorale în câmpul criticii, care adesea este asimilată imparțialității, acribiei, derobării de omenescul de dincolo de operă. Tot din aceeași pricină, criticul are un exagerat simț al mecenatului spiritual. Cred că din principiu nu acceptă că o valoare s-a născut fără contribuția sa. A te fi descoperit altcineva decât Manolescu – și nu vorbesc numai de debutanți ci și de consacrații care au avut neșansa să li se fi semnalat o mare carte înainte de a o fi semnalat-o domnia sa – pare un afront personal greu de iertat și aproape imposibil de uitat. Dacă nu ești implicat în fenomen, admiră fără rezerve acest atașament al criticului față de foștii săi ucenici sau emuli. „Istoria critică a literaturii române” este plină de astfel de dovezi. I s-a reproșat că e în afara fenomenului literar viu din ultimii douăzeci de ani. E o falsă impresie. Cine citește cu atenție „Istoria...” percepe dese raportări la ceea ce s-a petrecut în literatură în ultimii ani, numai că asumarea explicită a literaturii de după 1990 i-ar fi infirmat sau l-ar fi obligat la nuanțări ale unor judecăți deja făcute. Își asumă, astfel, subiectivitatea în scrierea unei istorii ca un prim criteriu ordonator și justificativ și în prezențele și în absențele din tomul său. Este conștiința de sine care îi permite unui autor să privească în jur, o conștiință a valorii, este, în ultimă instanță, treaptă la care a fost ridicat prin respectul, admirația, adulația celor din jur. Nu este cu nimic de incriminat această atitudine. Cred că, deocamdată, prea multă lume este prea aproape de tot ceea ce înseamnă Nicolae Manolescu spre a da o dreaptă, senină și obiectivă măsură a „Istoriei...” sale.

Fronța i-a stat totdeauna bine, pentru că este un apanaj al spiritelor libere. Mi-aduc aminte că într-un număr al „României literare”, împănate de articole de omagiu adus zilei de 8 mai – ziua partidului –, titlul cronicii sale literare era „E primăvară. Citesc poeme”. Sunt convins, deși nu am confirmarea sa, că a fost un titlu polemic, asumat conștient ca o detașare de „chestiunea zilei”. Același je m'en ficheisme, același farmec și aceeași de invidiat libertate afigurează Nicolae Manolescu și la 70 de ani.

LITERATURA, DUPĂ...

Istoria s-a terminat, trăiască sfârșitul istoriei, la sfârșit trăiască istoria, numai istoria trăiește, ura!

Nu numai din comunism (triumf al literaturii, ficțiunea la scara 1/1) am ieșit (cândva, demult, am și uitat, nici nu mai visăm), ci dintr-o epocă mult mai vastă, insesizabilă.

Poem este/se dovedește a fi (nu roman: am fi vrut noi – la prezent!) Istoria Literaturii când și istoria, și literatura s-au sfârșit, sfârșesc una în brațele celeilalte, hohotind fiecare în gura celeilalte: „te urăsc!”

Poem „Verdictul” și „Poarta Legii”, și „Construcția Zidului chinezesc”: oricine poate intra, poarta este deschisă, nici nu există propriu-zis poartă căci Zidul nu se construiește continuu, la rând, ci strategic, subtil, la întâmplare, din când în când, pe sărite, ruină divină (efecte de transcendență), dar la nevoie (la/ca sfârșit) te duci și te-arunci fără să-ntrebi de ce de pe pod, în jos, căci în materie de literatură și de istorie nu știi când intri, când ieși și pe unde (Poarta Legii nici măcar nu există, trebuie s-o inventezi – peste tot –, să construiești neîncetat Poarta pe care Legea să intre în lume pentru ca și noi să putem visa să intrăm în Lege), nu știi dacă mai ești înăuntru sau ai rămas deja pe dinafară, ascuți și atât: știi tu ce NU ai făcut, nu unde ai greșit, ci unde nici măcar n-ai îndrăznit, de teamă să nu greșești.

Istoria și literatura sunt (au fost) una: istorie-literatură, mare poem discursiv, gesticulatoriu, din care azi tocmai rămâne un epitaf, un poem foarte scurt, tot mai scurt (nu mai terminăm să tăiem din istorie, din literatură).

Istoria și literatura au mers împreună, s-au luptat una cu alta, au visat împreună, s-au tras pe sfoară fiecare cu armele celeilalte și împreună au și sfârșit.

Ranchiună, ură veșnică o să-i port profesorului nostru N. Manolescu că ne-a învățat că literatura e un bun rar, riguros, infinit, nu continuu. O muncă și o forță civilă.

Pentru că nu ne-a spus că urmează să ne închină de vii într-o Istorie, într-un seif, într-un self-monument, într-un mausoleu.

Mă gândesc tot mai des la aceia dintre noi care, mai iuți de picior, de simțire, de minte, au presimțit, probabil, ce avea să se întâmple și s-au fofilat, au scăpat, și-au luat, mortal, zborul înainte ca în jurul nostru, din noi, să crească cușca asta de aur.

Am rămas să facem basorelief, să întruchipăm etern, nemișcat, viața, bătaia de inimă în zid.

Ah, nu-mi doream să ajung pe Columna Traiană a niciunui început/sfârșit de istorie, învingător sau învins (nu contează) în niște războaie anacronice, depășite, în războaiele istorice/cu istoria/de-a istoria ale literaturii (visarea, ficționarea, dublul, rezervația, poligonul istoriei)!

Istoria e literatură, literatura este istorie, Istoria Literaturii este genul ultim, suprem, mormântul de lux horror baroc din pustiu: brusc în câmp (din cetății cel mai bine se păstrează necropolele).

Am fi vrut noi să (mai fim) într-un roman, dar profesorul nostru ne-a tumbat într-un poem scurt, tot mai clasic tăiat.

Am rămas eroi, să ne înfruntăm permanent, schimonosiți, în niște războaie care nu mai contează, profesorul nostru N. Manolescu este ultimul critic, ultimul poet.

Fie (măcar!) ca veșnic de-acum înainte, din când în când, când nimeni, după sfârșitul, după dezertarea istoriei, nu se mai așteaptă, Istoria Literaturii (care este istoria) să-și facă intempestiv apariția, fantomă a statuii Comandorului dictând judecata, viață în basorelief, dând buzna, macabru, cu toată haita, cu toată istoria asta exemplară în care ne-am transformat, ca să vă sperie, să vă judece, să vă reamintească că numai literatura este istorie, strivindu-vă sub Istoria Literaturii ca să vă imprime, să rămâneți și voi prinși în ea.

Să vedeți și voi, în „post-istorie”, ce înseamnă literatura, istoria! (B. Ghiu)

CONVERSAȚII PROVOCATOARE

„În lume nu-s mai multe Români./ Ci una doar, și-aceea ne e vatră!”, clama plin de retoric vertij patriotic refrenul cu variațiuni al unei poezii nelipsite din repertoriul festiv al serbărilor școlare antedecembriste.

Ba, bine că nu!, par a răspunde Virgil Nemoianu și Sorin Antohi, contemporanii noștri, la capătul unor „conversații berlineze” consumate efectiv, timp de cinci zile, în iunie 2005 și adunate anul acesta cu concursul Editurii Muzeului Național al Literaturii Române într-un volum intitulat sugestiv **România noastră**. Sugestiv, dar cam ambiguu, ar ricana un spirit cărcotaș. Ce vrea să spună, în fond, delimitativul „noastră” din sintagma respectivă? Banalitatea că fiecare dintre noi are în dotare o Românie a lui – recte, o proiecție subiectivă, o imagine personalizată și diferit colorată afectiv și conceptual a entității statale cu acest nume? Faptul, derivat rectiliniu din axioma precedentă, că Virgil Nemoianu și Sorin Antohi au și ei – ca orice român, ca orice fiu al țării sale, în aceste momente solemne... – o variantă proprie de Românie? Reputația intelectuală a cuplului constituit *ad-hoc* și a fiecărui preopinent în parte ar garanta conturarea unei perspective interesante asupra subiectului. Sau poate că, vor să spună autorii, în carte este vorba despre România *noastră*, a celor care, în urmă cu mai mulți sau mai puțini ani, am ales statutul de (e)migrant, dar n-am părăsit-o niciodată, urmărindu-i permanent traiectul și evoluția și putând oferi asupra-i o depoziție inedită, bazată pe posibilitatea de comparare cu realități cunoscute în țările de adopție (definitivă sau temporară) și pe avantajul pe care îl presupune efectul de distanțare – spațială și umorală?!

Cred că răspunsul corect la întrebare este: câte ceva din fiecare, cu un accent suplimentar pe ultima. Virgil Nemoianu și Sorin Antohi conversează despre România la Berlin și ca de la Berlin unde, se știe bine, de la Caragiale citire, că au fost întotdeauna

judecători... Unghiul privirii lor are deschiderea occidentală inerentă, iar punctul din care se face monitorizarea dispune de altitudinea conferită con-vorbitorilor de înțelegerea complexă a fenomenului și mecanismelor globalizării. Rezultă, așa cum se menționează în Cuvântul înainte al volumului „o mărturie de istorie recentă în privința detaliilor unor evoluții trecute care nu trebuie uitate, cel puțin fiindcă tranziția actualității imediate și notațiile «la cald» se cer integrate, prin depășirea regimului lor specific de istoricitate, în fenomenologia de-venirii noastre pe termen mediu și lung”. Ni s-a sugerează, așadar, cu precauție să eludăm evenimentele și detaliile cu care cei doi își argumentează susținerile – în chip firesc perisabile, dat fiind timpul scurs de la momentul formulării lor (circa patru ani și jumătate) – și să anvizajăm problematica majoră abordată *a la long*. Ceea ce vom și face, consemnând succint câteva dintre chestiunile de substanță atinse în paginile cărții – cu deosebire, cele în care opiniile autorilor diferă de acelea vehiculate prin *establishmentul* cultural autohton. Iar diferența esențială rezidă în abandonarea provincialismului ideatic și idolatriei față de modelele apusene care face încă ravagii pe Dâmbovița: spiritul critic al lui Virgil Nemoianu și Sorin Antohi funcționează nu numai vizavi de Estul prăbușit în degradingolada tranziției, ci și de societatea capitalist-liberală de dincolo sau de dincoace de Pacific.

S-o luăm, prin urmare, în (dez)ordinea propusă de sumarul volumului.

Referindu-se, de pildă, la romanele „obsedantului deceniu” (Marin Preda, Nicolae Breban, Constantin Ţoiu, Augustin Buzura), considerate *cvasiunanim* drept un uriaș pas înainte în raport cu literatura proletcultistă din primii ani ai comunismului românesc, Sorin Antohi afirmă sec și, de ce să nu recunoaștem, șocant: „...*Portretul în principiu critic (re-vizionist chiar) pe care noile romane îl făceau*

anilor '50 era mai sărac, mai mincinos și mai pervers decât «fresca» realist socialistă. (...) Din punct de vedere sociografic, romanul «obsedantului deceniu» era net inferior romanului produs în anii '50 de propaganda de partid. În proza stalinistă, dacă știi să citești dincolo de convențiile realismului socialist (teatrul epocii e încă și mai simptomatic!), societatea e mai veridică, mai exact și mai amănunțit reprezentată”. Subscriu!

Remarcând că nu avem încă o bună istorie a exilului românesc, la noi scriindu-se mai cu seamă „despre cei care au scris ei înșiși: personalități politice, cultural-mediatice, artiștii, scriitorii”, fiind ignorați sistematic foarte numeroșii ingineri, avocați, doctori, oameni de știință sau oameni de afaceri, autorii abordează problema spinoasă a modului cum au fost așteptați și reasimilați în România cei care au încercat să se întoarcă după '90, conchizând, iarăși surprinzător, prin vocea lui Virgil Nemoianu, că „*tocmai postcomuniștii au fost cei care au primit cu mai mult interes o seamă întreagă de români din străinătate*”, iar nu „*antico-muniștii*”, „*societatea civilă*” etc. De recunoscut și de reflectat! O nu tocmai blândă explicație a acestui fenomen și a altora conexe găsim câteva pagini mai încolo: „*S-au creat niște categorii de noi «ștăbi» înlocuitori, aproape echivalenți ai celor vechi: Patapievic, Pleșu, Dinescu în loc de Răpeanu, Ion Dodu Bălan, Victor Tulbure sau Cicerone Theodorescu etc.*” Hopaaa... Mai doriți? Poftim: „*Petre Țușea (...) era un personaj fără operă, nu o figură cristalizată ce putea să funcționeze ca model. Era o apariție oarecum excentrică, nu putea să fie ridicat la statut de figură centrală, așa cum s-a încercat vreme de câțiva ani*”.

Sau iată ceva ce același Nemoianu califică drept „*o gafă culturală colosală*”: „*S-a sărit peste, a fost cumva eludată tocmai ceea ce eu numeam generația de aur sau placa turnantă, adică acel moment al unui posibil*

umanism românesc, caracterizat prin Șora, Paleologu, Cercul literar, Steinhardt, Adrian Marino, Dinu Pllat, Zub, alți câțiva. Este o șansă care a fost pierdută complet, pentru că prea mulți oameni se întorceau cu fața spre '27 (...) ca model ultim ultim al culturii române – model de excelență și integrare universală, dar și model de afirmare până la paroxism a valorilor locale...”. Nu este singura pierdere provocată de nostalgia, dusă până la granița mitizării iresponsabile, după perioada interbelică văzută și acum de unii ca un fel de feeric panelenism românesc. Tot aici poate intra, chiar dacă pe o cale mai ocolită, autotohnismul mălăieț și contraproductiv care „*încearcă să estompeze 50 de ani de evoluție istorică și lecțiile sale*”, dar și impulsul contrar, caracterizat prin „*încercarea de a importa cu totul democrația occidentală, ajunsă la senectute postistorică: democrația postmodernă «multicultural dezvoltată» (cum a numit-o Vintilă Mihăilescu)*”. Ambele tendințe sunt puse sub semnul comun al „*refuzului istoriei*”.

Uneori, dialogul capătă valențe premonitorii: „*În momentul de față, Statele Unite și unele state europene încă mai profită de vechile «asimetrii» (prosperitatea occidentală edificată (și) pe spolierea fostelor colonii, actuala Lume a Treia – n.m.) prin sistemul corporațiilor multinaționale, dar la nivelul oamenilor simpli din fosta metropolă, care își pierd slujbele (...), criza a început. Va veni o vreme, poate nu foarte îndepărtată, când crize mai serioase se vor naște...*”. Datat, 2005; nu mai erau decât trei ani până în 2008...

România noastră este o carte incitantă și provocatoare; chiar dacă unul dintre autorii ei, Sorin Antohi, are în creștet proeminente bube securist-colaționiștice și de morală academică, ea ar fi meritată, cred, mult mai mult decât recepția politicoasă ce i s-a rezervat în mod nedrept și nemotivat. Sau, poate, doar nedrept?!

Democrație, dragostea mea...

Lui Winston Churchill îi aparține, parcă, butada: democrația este cea mai rea formă de guvernare, cu excepția tuturor celorlalte forme care au fost încercate din când în când. Amuzant, *of course*; și întru totul adevărat, însă? Am unele rezerve, mai cu seamă vizavi de acel neglijent „din când în când” pe care pârâdnica de istorie îl cam infirmă, rușinos insensibil la farmecul ludic al domnului Churchill. Riguros vorbind, democrația, în toate formulele pe care le-a cunoscut, de la Pericle, revoluția franceză și până la Barak Obama, acoperă, ca timp, vreo cinci sute de ani – hai, șase... – din totalul de minim două mii cinci sute câți numără evoluția societății umane organizate. În Europa, fiindcă adiaționând și epocile traversate de China antică sau de Sumer, Egipt, Mesopotamia și altele asemenea, vârsta umanității bate binișor către 5-8.000 de ani. Nu este atunci cam riscantă afirmația că „celelalte forme de guvernare” au fost încercate doar „din când în când”? Cu părere de rău pentru reputația de aforist a lui W. Churchill și cu toată deferența cuvenită unui, nu-i așa, meritos laureat al Premiului Nobel pentru literatură (1953), mă văd silit să constat că în privința lui „din când în când” lucrurile stau oarecum viceversa. Respectiv, sporadic a fost încercată pe scena istoriei democrația. De ce oare?

Nu mă hazardez în posibile explicații – nu-mi arog expertiza necesară în materie, plus că alta este finalitatea acestor rânduri. Semnalez numai un fapt verificabil și evident, atât. Și tot la capitolul fapte adaug că Iisus Christos a fost trimis pe cruce în urma unui referendum desfășurat în conformitate cu regulile celei mai stricte democrații electivă cu puțință, iar Adolf Hitler a ajuns la putere în urma exercitiului unor alegeri așijderea profund democratice în înțelesul modern și contemporan al conceptului.

Cele de mai sus nu sunt nici pe departe începutul unui manifest antidemocratic, cu toate că, de ce să nu recunosc, uneori, anume impulsuri în direcția asta nu-mi sunt deloc străine. În primul rând, pentru că oricât aș fi de convins de egalitatea funciară a oamenilor în fața lui Dumnezeu și a Constituției, împrejurarea că votul unui geniu – Einstein, de exemplu – este, în absolut, egal cu acela al unui semi-anal-

fabet îmi dă frisoane elitiste. Ceva nu e în regulă aici!... În al doilea rând, mă enervează stupidă unanimitate care animă obediența lume românească prăvălită pe spate în fața virtuților imparabile ale democrației. Cred că avem cel mai mare număr de democrați pe cap de locuitor dintre toate națiunile lumii. Nimeni nu mișcă-n front, spiritul critic nu funcționează neam, am încremenit într-un proiect de imprimat și totul e bine în cea mai bună dintre lumile posibile: uraa! Pe la alții, care au și tradiție, și continuitate într-ale democrației, necochetând cu ea din 50 în 50 de ani, ca noi, lucrurile astea se discută, se dezbat, alimentează controverse care, la rândul lor, nasc idei, promovează soluții și generează reforme. În fine...

Ceea ce îmi pare a fi punctul nevralgic al democrației, alături de cutuma votului egal și în strânsă legătură cu ea, este caracterul direct al actului elecțiunii în hotarele a ceea ce se cheamă democrație *participativă* sau, și mai și, *pură*. Eu i-aș zice mai degrabă primitivă și vetustă. Ideea că problemele importante ale comunității se decid prin însumarea voievoitului unei majorități numerice îmi provoacă fiori reci: cu cât comunitatea este mai mare, cu atât sporesc, probabilistic, șansele adoptării unor decizii proaste sau chiar catastrofale. Această procedură simplistă și periculoasă a stat la temelia uciderii lui Christos și la originea celui mai sângeros cataclism militar din istorie. Și nici în zilele noastre n-a dat vreodată rezultate mai bune. Dacă Emil Constantinescu asculta glasul poporului irigat de sentimente fraterne la adresa Iugoslaviei vecine și prietene și nu autoriza escalele avioanelor americane pe aeroporturile noastre, România s-ar fi zgâit și astăzi de pe margine la ulucile care ne despărțeau de NATO și UE.

Demos-ul, masele de cetățeni, poporul – termeni demni de toată stima, la modul general – nu reprezintă cea mai bună sursă de hotărâri fundamentale, mai cu seamă când în joc sunt probleme cu reverberații pe termen lung. Oamenii simpli, oamenii obișnuiți își circumscriu orizontul de așteptare satisfacerii nevoilor imediate. Nu e nimic rău în asta, dar este insuficient și contraproductiv strategic fiindcă obturează cu succes viitorul. Capacitatea mulțimii de a iden-

tifica obiective și soluții la chestiuni majore, de a-și desluși chiar propriile interese de perspectivă și a le asuma la modul conștient și responsabil este limitată drastic. Și nu doar când e vorba de oameni cu instrucție sumară sau cu preocupări mediocre. Am fost siderat să constat că scriitorii – o categorie socio-profesională de la care tot omul are, orișicât, anume pretenții: sunt doar niște intelectuali, ce naiba?! – au, în calitate de electori, un comportament lamentabil, sunt incapabili să vadă mai departe de vârful nasului, se pierd în detalii neesențiale și nu pot depăși crispări pasagere, generate de narcisisme de doi lei. În alegerile organizațiilor de breaslă (asociații, filiale...) unde votul a fost direct, ca-n orice democrație participativă, care va să zică, opțiunile sfideau orice logică, lipsa criteriilor era strigătoare la cer, în atare condiții rezultatele conturându-se la concurență cu situația în care s-ar fi recurs la dat cu banul ori la extragerea aleatorie a unor nume dintr-o căciulă de oiță bărsană, deloc năzdrăvană.

Ce-i de făcut?, ca să reiau titlul unei cărți uitată dimpreună cu autorul ei. Ceva relativ simplu: la cât mai multe niveluri, democrația participativă să lase loc variantei sale ce câștigă progresiv teren, democrația reprezentativă. Transferarea atribuțiilor de reprezentare a intereselor de către cei mulți către un număr de delegați mai restrâns, dar cu o mai bună calificare ar fi benefică pentru toată lumea. Președinții americani, de exemplu, sunt desemnați nu prin votul cetățenilor, ci al așa numiților mari electori.

Tendința delegării de competențe politice persoanelor înzestrate cu abilități veritabile (spirit analitic, discernământ, viziune de ansamblu, capacitate prospectivă, fermitate a ideilor, îndrăzneală etc.) este din ce în ce mai vizibilă și pe alte meridiane. În context, poate n-ar fi lipsit de interes ca legiuitorii noștri să regândească avantajele și dezavantajele votului censitar, în funcțiune în România instaurării și consolidării rețelei instituționale de tip democratic, constituționalismului și modernității în plan politic, social, economic, administrativ ș.a.m.d. Piața publică, agora, poiana fierăriei lui Iocan, sună frumos ca literatură, dar sunetul e din alt veac. Dar ce spun eu veac? Metaforic vorbind, din alt mileniu...

Am simțit nu o dată că starea mea sufletească modifică realitatea și că, dacă nu m-aș fi aflat într-un anumit loc, realitatea acelui loc ar fi fost alta. Mai întâi, simpla mea prezență dădea împrejurării o înfățișare pe care nu ar fi avut-o în lipsa mea, în al doilea rând, starea mea de spirit sporea efectul prezenței fizice: parcă ieșea în afara mea, se lipea de evenimente și le schimba cursul.

Cum să uit cum, certându-mă pe stradă cu o fată, ajunseseam amândoi la o irascibilitate psihică atât de mare, încât, la un moment dat, am simțit că, dacă nu se întâmplă ceva, orice, numai să se întimplă ceva, o să plesnim amândoi de afită tensiune. A fost întocmai ca în pragul unei furtuni când, atmosfera fiind foarte încărcată, simți cum aerul apasă la propriu asupra lucrurilor din jur, modificându-le consistența și deformându-le chipul.

Cearta avea loc pe o stradă din centrul vechi al Constanței, într-o zonă unde mașinile nu aveau voie să circule și unde te puteai plimba nestingherit, fără teama că vei fi călcat de vreuna. În plus, și acesta e amănuntul decisiv, era aproape miezul nopții și, în afara de noi, nu mai erau pe caldarâm decât ciinii vagabonzi. Și atunci, pe strada aceea îngustă și ușor înclinată, cu noi mergând unul lângă altul și fierbînd sub presiunea unei furii ce atinsese punctul culminant, pe strada aceea goală la miez de noapte, în fața noastră, la o intersecție aflată cam la cincizeci de metri înaintea, am auzit un vuiet de motoare ambalante și două mașini, venite din sensuri perpendiculare, s-au ciocnit bot în bot și au rămas nemișcate. Șoferii au sărit din mașină și au început să urle unul la altul, iar noi priveam consternați priveliștea și, în același timp, fără să ne-o mărturisim, trăiam o ușurare nemaipomenită, un fel de descărcare interioară ce ne provoca bucuria, și asta fiindcă intuim amândoi că, prin necazul șoferilor, noi fusesem absolviți de o tensiune pe care nu o mai suportam și care, transmițându-se în afara noastră, provocase accidentul.

E un semn de indiscreție imorală s-o recunosc, dar și eu, și ea ne bucuram copilărește de accidentul ce avusese loc în fața noastră și, în timp ce oamenii aceia urlau unul la altul blestemându-și zilele, noi îi priveam cu recunoștință și cu o mare liniște interioară, și asta deoarece știam că, în lipsa accidentului, s-ar fi putut ca un alt accident să aibă loc, unul în care să nu mai fie implicate două mașini, ci sufletele noastre.

Firește, în întâmplarea aceasta e vorba de niște variabile sufletești infimețimale ce sunt cu neputință de sesizate din

CREIERUL LUI PIRANESI

MODIFICAREA REALITĂȚII

SORIN LAVRIC

afară, dar eu atunci, pe strada aceea pustie la miez de noapte, am simțit fără puțință de tăgadă că accidentul acela nu fusese provocat de neatenția șoferilor, ci de un insuportabil cîmp psihic ce se adunase în jurul nostru. Tensiunea aceea răbufnișe și găsisse ca supapă două mașini. Dacă nu ar fi fost mașinile, ar fi fost altceva, știu sigur. S-ar fi rupt o creangă de copac sau s-ar fi crăpat zidul unei case, s-ar fi prăbușit din zbor un pescăruș sau s-ar fi făcut țandări lângă noi o vitrină. Ceva s-ar fi întimplat, asta știu sigur.

Cum să povestești cui va o asemenea întâmplare fără să te acoperi de bănuiala că ori suferi de superstiții primejdioase, ori ai înclinații nesănătoase spre lumea spiritelor? Eu știu însă ce am trăit în clipa aceea: certitudinea irațională, venită de undeva din adîncul meu sau de dincolo de mine, că încordarea mea își găsisse un deuseu salvator ce împiedicase doi oameni să se rupă unul de altul.

Și toată cearta nu ar fi avut loc dacă nu ne-am fi încăpăținat fiecare în parte să credem că avem dreptate. Atunci mi-am dat seama că sursa faptelor unui om nu e conștiința lui, ci ceea ce se ascunde în spatele ei. E o prejudecată să credem că, după cât e de bună sau de rea conștiința noastră, pe atît de morale sau imorale ne sînt gesturile. Pe scurt, nu trăim după cum ne îndeamnă conștiința. Acesta e un poncif sec de îngînat pe băncile școlii. În realitate, conștiința nu face decît să-mi justifice actele după ce le-am săvîrșit. Ea nu e instanță morală, ci facultate de dezvinovățire. E ca un ciine de pază însărcinat să-mi apere liniștea psihică și să-mi justifice comportamentul în ochii semenilor. Chiar și astăzi sunt încredințat că eu am avut drep-

tate în cearta de la Constanța. Și totuși îmi pare atît de rău că s-a întimplat.

Conștiința nu-mi precede faptele, ci le urmează, întregul ei cîmp moral intrînd în joc atunci cînd, omenește vorbind, nu se mai poate face nimic. Dacă nimeresc într-o împrejurare neprevăzută, mă port după cum îmi dictează temperamentul și, abia apoi, după ce episodul s-a consumat, îmi chem conștiința ca să-mi justifice atitudinea. Atunci pot țese o formidabilă țesătură de motivații spre a explica de ce comportamentul meu a fost de o moralitate imaculată. Prin etalarea acestui vast reperoriu de disculpări pot arăta oricui că am acționat ireproșabil din punct de vedere moral, cînd, de fapt, în momentul întîmplării, puțin îmi păsa mie dacă gestul îmi era moral sau nu, după cum puțin îmi păsa dacă voința mea era la cîrma jocului sau la chermul lui. Retrospectiv, ne pricepem de minune să ne găsim circumstanțe atenuante.

Morala? Conștiința nu lucrează cu exigențe sau scrupule etice, ci cu stratageme de inocentizare și cu trucuri de răscumpărare a greșelilor. Puterea ei se măsoară în tertipurii și subterfugii, iar nu în reguli și maxime morale. Cu cît conștiința unui om este mai rafinată, cu atît el dispune de un reperoriu mai nuanțat de justificări. Conștiința e avocatul din oficiu care pledează mereu pentru nevinovăția clientului. E însoțitorul de complezență și dama de companie, e complicele de a cărui fidelitate nu te îndoiști și judecătorul al cărui verdict te achită oricînd.

În plus, întrucît este un agent de escamotare a culpei, conștiința funcționează ca un tampon de atenuare a remuscărilor. Tocmai de aceea muștrările de conștiință nu sînt o dovadă de superioritate a conștiinței, ci, dimpotrivă, un semn că ceva s-a stricat în capul tău. Ca să te frămînti etic e nevoie ca mecanismul de apărare a integrității psihice să se fi deteriorat. Întocmai ca în cazul meu. Avînd muștrări de conștiință, sufăr de o vulnerabilitate psihică din cauza căreia pot fi foarte ușor manipulat prin culpabilizare. Concluzia? Oamenilor cu simțul vinei li s-a fisurat armătura justificativă. Ajung să se simtă vinovați din cauza unor fleacuri, caz în care conștiința morală, în loc să-și apere clientul, se transformă în dușmanul lui. Nu eu am fost de vină pentru acea ceartă, dar îmi pare atît de rău.

«

Timequake (Cutremur de timp) este cel din urmă roman al lui Kurt Vonnegut, cântecul său de lebdă, romanul său de adio; și cu toate acestea, scriitura lui are jovialitatea caustică și agresivitatea pozitivă a unui T-Rex proaspăt eclozat. Temele și motivele din sfere și domenii diferite, personajele imaginare, amintirile și evenimentele pe jumătate inventate se plimbă de-a lungul întregii opere ca și când ar fi smotocite și azvârlite la întâmplare dintr-o parte într-alta. Gestul alter-ego-ului autorului, Kilgore Trout, care își fixează proteza, la răstimpuri, împingînd-o cu degetul mare spre cerul gurii, punctează – alături de alte imagini și alcătuirii de cuvinte care revin la răstimpuri – textura complexă și densă a operei, simulând structura dinamică a unei fugi.

Asemenea unui desen impresionist, romanul lui Vonnegut lasă impresia că este neterminat, că unele capitole abia dacă sunt pe jumătate schițate, ideea centrală a cărții, aceea a unui cutremur de timp – o perturbare a fluxului spațio-temporal care „ne-a aruncat înapoi în 1991, a transformat zece ani din trecutul nostru în zece ani din viitorul nostru, ca să ne putem aduce aminte tot ce-am avut

de zis și făcut la momentul potrivit” (p. 37) –, fiind la rîndul ei numai schițată. Cititorul rămîne cu impresia că o imaginație fabuloasă, din care s-ar putea naște universuri lovecraftiene, se mulțumește cu aluzii ironice, cu idei numai sugerate, ca și când s-ar plictisi de ele înainte de a le duce la împlinire. Pentru Vonnegut, ideea unui cutremur de timp este doar un pretext pentru provocarea controlată a altor „cutremure de timp artificiale”, după cum numește el retrăirea unor amintiri sau a unor întâmplări trecute.

Autorul însuși mărturisește degajat acest lucru, remarcînd cu jovialitate: „În ziua de azi, cînd îmi vine câte o idee de povestire, o schițez fără să intru în detalii, i-o atribui lui Kilgore Trout și apoi o introduc în câte un roman” (p. 32). Cartea însăși este ca un vast loc de întîlnire cu timpuri trecute ale existenței autorului, cînd nu era decât un colaborator al diferitelor reviste literare, vînzînd povestiri săptămânalelor *The Saturday Evening Post* și *Collier's*, cu oameni dragi, care au dispărut, sau cu oameni pe care și-ar fi dorit să-i cunoască. Este un fel de „petrecere pe plajă” (p. 227) la care toată lumea e invitată, o petrecere de bun-rămas, de la care nu poate lipsi nimeni, la care se glumește și se spun bancuri deocheate, dar care respectă totuși principiile „artei compoziției literare”.

Dincolo de această dimensiune ludică a scriiturii, care poate fi percepută ca o formă de ironie la adresa propriei opere și la adresa literaturii ca atare, romanul este o satiră aspră la adresa ultimului secol din istoria umanității. Vonnegut nu se sfiește să ne aducă la cunoștință existența unor ființe extraordinare de inteligente, „buubulingii”, care însă, o dată cu apariția televiziunii, se metamorfozează în niște făpturi pline de răutate și insensibilitate, renunțînd de bună voie la propria lor imaginație. Se vorbește, de asemenea, despre „celebrul psihanalist” Schandenfreude (nume care ar putea fi tradus prin

„bucuria răului?”), a cărui metodă experimentală de a scăpa pacienții de propriul sine presupunea interzicerea folosirii pronumelui personal „eu”, ca și despre cele trei surori cu nume de bombardier (B-36).

Satira și ironia corozivă ating punctul de maximă intensitate în jocul de-a liberul arbitru pe care Vonnegut îl propune personajelor sale. Dacă în urma cutremurului de timp toți erau obligați să retrăiască, fără să poată schimba nimic, tot ceea ce trăiseră deja timp de zece ani, sfârșitul cutremurului de timp proiectează toți actorii obișnuiți să funcționeze pînă atunci pe „pilot automat” în orizontul unei libertăți pe care nu știu să o controleze și cu care nu știu ce să facă. Abia dacă se pot dezmetici. Disperarea (pseudo-) „existențialistă”, la care a condus una dintre cele mai populare și mai diluate filozofii ale secolului trecut, este surprinsă în scrierea lui Vonnegut cu acuratețea unui aparat de fotografiat ideal. Personajele suferă de libertate și de liberul-arbitru ca de cea mai îngrozitoare boală:

„Trout s-a numărat, cu siguranță, printre primii oameni din lume, nu doar de pe West 155th Street, situat undeva la mama dracu', care și-au dat seama că liberul-arbitru și-a reluat acțiunea. Asta era o treabă foarte interesantă pentru el, tot așa cum, în mod clar, era neinteresantă pentru mulți alții. Majoritatea semenilor săi, după repetarea nesfârșită a greșelilor, a nenorocirilor și a victoriilor găunoase din ultimii zece ani, «nu mai dădeau», ca să folosim expresia lui Trout, «doi bani pe ceea ce se întîmple sau pe ceea ce urma să se întîmple în clipa următoare». Acest sindrom avea să capete denumirea științifică de Apatie Post-Cutremur de timp, sau APC” (p. 120).

Niciodată nu a fost găsit un nume mai expresiv pentru abulia de care suferă întreaga societate (post-) modernă și care „nu mai dă doi bani” pe liberul arbitru, decât cel pe care

i-l atribuie Vonnegut. Metafora la care apelează scriitorul poate fi citită și ca o reluare la un alt nivel și într-un alt cadru a mitului platonice al peșterii. Oamenii de acolo, obișnuiți cu întunericul și cu lumea umbrelor „plăteau” la fel de mult pentru „liberul lor arbitru” și sufereau, fără să știe, de același sindrom APC, de care aveau să sufere personajele lui Vonnegut și care se aflau la dispoziția unei libertăți care făcea cu ei ce voia. „Repetarea nesfârșită a greșelilor, a nenorocirilor și a victoriilor găunoase” nu pare să stărneasce în ei nimic. Liniștea lor este de netulburat și sunt luați fără îndoială pe nepregătite de revenirea liberului-arbitru. În mod cert, le era mult mai bine înainte, cînd nu trebuiau să facă nimic, decât acum, aflați față în față cu o provocare ce le depășea cu mult puterile.

Însă, la fel ca în mitul peșterii, unde cineva reușește să se rupă din legăturile cu care era prins acolo și să iasă la suprafață, pentru a contempla lucrurile adevărate nu doar umbrele lor, și strălucirea soarelui, Kilgore Trout este și el printre singurii oameni pentru care revenirea liberului-arbitru „era o treabă foarte interesantă”. Iar dacă ne gândim că Trout nu este altcineva decât alter-ego-ul autorului, mitul vonnegutian al peșterii devine un soi de „ars poetica”. Sarcina scriitorului devine aceea de a-i vindeca pe oameni de așa-numitul sindrom APC, de a-i trezi din somnul născător de monștri al rațiunii, de a-i face conștienți pe toți cei de-un fel cu Dudley Prince de dimensiunea propriei libertăți.

„– Știi la ce-i bun liberul-arbitru? I-a întrebă Prince.

– Nu, răspunse Trout.

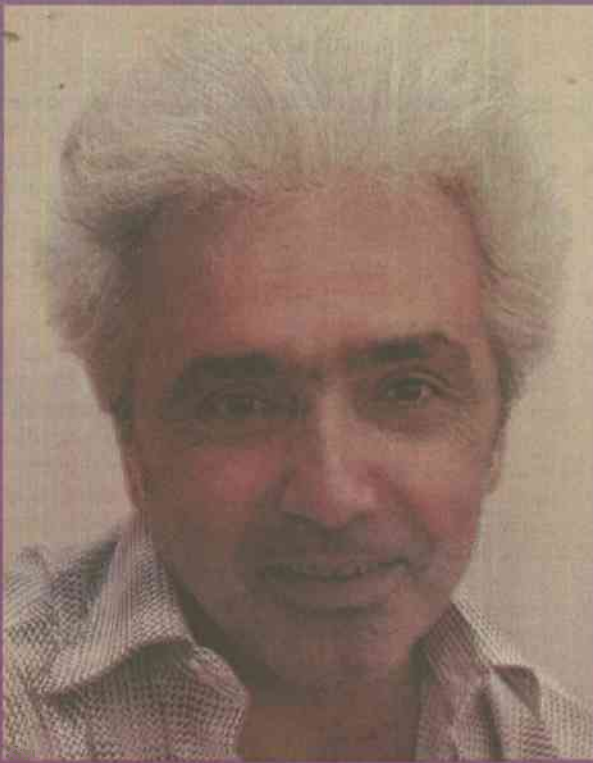
– Poți să țî-l bagi în cur! spuse Prince” (p. 189).

(Freiburg, noiembrie 2009)

«

MUTILAREA

DAN STANCA

Dan Stanca s-a născut pe 30 septembrie 1955, la București. A absolvit Facultatea de Litere a Universității din București, Secția engleză-română.

A debutat editorial în 1992, cu romanul **Vântul** sau țipătul altuia. Alte romane: **Aripile Arhanghelului Mihail**, **Ritualul nopții**, **Apocalips amânat**, **Ultima biserică**, **Muntele viu**, **Morminte străvezii**, **Ultimul om**, **Drumul spre piatră**, **Domnul clipei**, **Pasărea orbilor**, **A doua zi după moarte**, **Mila frunzelor**. A primit de două ori Premiul Uniunii Scriitorilor din România, pentru romanele **Apocalips amânat** (1998) și **Drumul spre piatră** (2003). A fost nominalizat tot în două rânduri pentru aceeași distincție literară, în 2001 și 2006, pentru romanele **Domnul clipei** (pentru care i s-a decernat Premiul Asociației Scriitorilor București) și **Mut** (Editura Cartea Românească, 2006). În 1999, Fundația Flacăra i-a decernat Premiul pentru Proză. Romanul său **Noaptea lui Iuda** a fost nominalizat de revista **România literară** pentru cea mai bună carte a anului. În anul 2008, publică **Cei calzi și cei reci**, Editura Cartea Românească. Romanul a primit Premiul pentru Proză al Asociației Scriitorilor București.

Mutilare sau castrare... Cine nu-și amintește de Răscoala lui Liviu Rebreanu? De țărani care l-au pedepsit drastic pe grecoteiul desfrânat?

Dan Stanca, în noul său roman, așază aceeași suferință într-o altă perspectivă. Între Bucureștiul anilor 2000 și Transnistria anilor '40 distanța nu e chiar atât de mare. Acolo, așa cum vede scriitorul, comisarii sovietici prizonieri erau supuși unui supliciu special. Ceea ce s-a întâmplat odinioară a coborât însă, printr-o fatalitate de fier, în prezent.

Mutilare nu este doar schimbarea la trup și la față a lui Horia, bărbatul mistuit de o pasiune supraomenească, ci este însuși destinul unui popor. Un popor adânc mutilat atât în carne, cât și în suflet. Și care nu reușește să se vindece.

Romanul de față dezvăluie o traumă pe care o atenuează, din când în când, nașterea unui copil...

Fata din fața mea nu a împlinit încă 18 ani, e elevă de liceu, dar când te uiți la ea numai la școală nu te gândești, la școală, la carte, la tot ce însemna adolescența studioasă în alte vremuri. Are însă un nume care te amuțește. Ecaterina Hațieganu, iar felul cum îl pronunță e atât de senzual încât simți de la primele silabe un ușor vertij. Nu e vorba însă de mine care am învins asemenea provocări, ci de alții, tineri tumultuoși care nu au cum să stea indiferenți în fața unei asemenea tentații. Chiar i-am spus odată: Catrinel, știi că ești o tentație? Poți suci foarte repede capul unui bărbat. Ea a răs atunci, răs încă de copil răsfățat. Guriță umedă, cărnășă, pomeți ridicați, dar fără a deveni proeminenți, ochi mari, privind mirați lumea, lipșiți încă de adumbriri perverse, bust subțire, mlădios, șolduri înalte și arcuite, sâni la a căror bază nu puteai așeza un creion că se și dădea de-a dura, fiindcă acele minunate creații ale pielii și mușchilor nu se lăsaseră nici cu un milimetru, nu știam cum s-o descriu și oricum descrierea e săracă, nu redă nici o iotă din forța răvășitoare a acelei tinereți pe care viața probabil abia așteaptă s-o mestece între fălci. Și când te gândești că nu e exclus să fi fost concepută în vara lui 1990, într-unul din corturile greviștilor foamei...

– Dar chiar, domnu' Horia, repetă ea. Cum de ați avut atâta curaj? Ce a fost în mintea dumneavoastră?

Mă ia de-a dreptul la rost puștoaica, dar indignarea ei îmi face bine. Dacă nu s-ar mira așa sincer și nu ar face ochii mari, deși mai mari decât sunt nu pot fi, probabil că dialogul nostru nu ar avea nici sare, nici piper, ea s-ar plictisi de mine, eu aș obosi și mi-aș lua tălpășița. Dar așa pot să-i trezesc interesul și trezindu-și-l efectuez și un exercițiu de autoînviorare. Într-adevăr, ce a fost în mintea mea atunci?

– Mi-aduc aminte când mă luați de la școală, de la grădiniță. Ați fost ca un tată, eu, știți, nu l-am cunoscut pe tatăl meu...

Fetița aceasta, care arată ca o adevărată femeie, și-a păstrat neîntinat sufletelul, e curată pe dinăuntru, amintirile ei din copilărie funcționează ca niște

sertare pe care le tragi ușor fiindcă glisează perfect, iar atunci primești în față miresme calde, îmbietoare, miroase a scortişoară, a vanilie, a cozonac abia scos din cuptor, a rufe spălate cu săpun de casă, și nu cu cine știe ce detergenți sofisticăți. Da, o duceam la grădiniță, o luam de acolo, în primele clase primare chiar am făcut lecțiile cu ea...

– Ce a fost în capul dumneavoastră? O cunoșteți pe mama? Mai trăiau bunicii?

– Nu, nu cred că o cunoșteam. Sincer să fiu, nu-mi mai aduc bine aminte, răspund cu vocea ezitantă, poate și din cauza jenei de-a oferi unui copil asemenea explicații.

– Pun întrebări prostești, se corectează ea. Nu mai contează acum ordinea în care s-au petrecut lucrurile... Mama știa însă ce ați făcut și nu o dată a spus, vai, săracul! Vă compătimea sincer. Când am întrebat-o la cine se referă și am auzit că e vorba de dumneavoastră, cât eram de distrată și tot am simțit aici un junghi...

Îmi arată sânul stâng care sub bluza strâmtă și subțire zvâcnește apetisant. Dedesubtul aceluia mușchi se ascunde probabil inima și dedesubtul inimii e tot ce nu putem pipăi.

– A trecut mult de atunci, încerc s-o consolez, de parcă ar avea vreun rost observațiile pretins înțelepte. Nu vezi câte lucruri s-au întâmplat în țară. România nu mai e Etiopia Europei.

– Ce e aia?, tresare ea.

– Un slogan vechi, de acum douăzeci și ceva de ani, prin care descriam mizeria din comunism. Aiureli!

– Da, bine ați spus, aiureli! Eu nu am înțeles niciodată nimic din politică. Am auzit că președintele a citit în Parlament un fel de raport despre despărțirea definitivă de comunism. A fost huiduit sau aplaudat, nu am înțeles nimic...

Când m-a căutat prima dată aveam telefonul închis. A repetat apelul de mai multe ori. Niciodată nu mă căutase atât de insistent și de aceea am înțeles că ceva nu e în ordine. Catrinel, copila lui Margot, spre deosebire de maică-sa care știa ca nimeni altcineva să te îmbrobodească, să simuleze suferința sau, dimpotrivă, s-o camufleze când aceasta era reală, nu stăpâna o asemenea știință.

De aceea, apelurile ei insistente mă îngrijoraseră. Ne-am întâlnit la un Mc Donald's sau un Pizza Hut de pe lângă strada Mircea Vodă. Catrinel învață la liceul Matei Basarab și îi e ușor să ajungă la orice punct din zonă. Deseori mă gândesc că generația ei nu a cunoscut altceva decât un oraș de piatră, de sticlă și de metal, a cunoscut pavaje lustruite și trotuare cu bordura sfărâmicioasă, o generație care a crescut cu ochii lipiți de ecranul calculatorului și și-a pierdut vremea în limuzina părinților, captivă unui lung șir de alte mașini care rulează bară la bară, pufăind din metru în metru și din semafor în semafor, ăsta-i universul în care a crescut Catrinel și totuși viața ei a avut și o particularitate vicleană, șarpele i s-a furișat în culcuș și a mușcat-o de mică, ea nu și-a cunoscut tatăl, iar mama ei, ah, mama ei... Uneori mă trezesc vorbind de unul singur, așa cum ei niciodată nu aș fi în stare să-i vorbesc, deși unui sinucigaș ratat, chiar dacă-l ascuți, nu se cuvine să-i acorzi mare încredere, așa sunt toți cei ieșiți din comunism, din Gulag sau Holocaust, nu mai au mintea întreagă și deci orice ar spune ar trebui luat cu maximă îngăduință. Totuși, mă abțin, rareori când îndrăznesc să-i sugerez că lumea din jur nu a arătat întotdeauna așa, că mai erau grădini și parcuri, căsuțe și curți, că oamenii mai știau să se bucure sau să se întristeze. Tristețea îi înnobila și, în orice caz, nu munceau ca niște bezmetici, workaholicii demenți de acum. Dacă voiau să-și încheie conturile cu viața o făceau, numai că pe atunci sinuciderea nu era chiar un păcat criminal, ci consecința unui progres îndelungat întru melancolie, o problemă metafizică pe care o rezolvai artistic, cu alte cuvinte, aveai demnitatea să pui punct și să lași hârtia albă ca să vină alții să scrie epitaful, pricepi, Catrinel?

Ea nu mai răspunde și zâmbește tot viclean, cum vicleană fusese și viața ei când maică-sa o ducea mereu după școală la bunici și o lua doar seara acasă, zâmbește alunecos, piruetă a buzelor din mijlocul cărora se ivește patinatorul talentat, vârful excitant, umed, trandafiriu al limbii, Catrinel, tu o să fii ca mama ta? Niciodată nu i-am pus o asemenea întrebare. M-am abținut fiindcă altfel nu ar fi întârziat să treacă la ofensivă. Dar cum a fost

mama? Spuneți-mi! Dumneavoastră ați cunoscut-o bine! Și ea vă cunoaște, dar când o întreb ceva despre dumneavoastră pare stânjenită, dă din mână într-un anume fel din care eu ar trebui să înțeleg că vrea să evite subiectul sau să găsească un alt moment prielnic pentru o asemenea discuție. Și cum nu-l găsește niciodată, nu mai vorbim. Da, am cunoscut-o bine, dar nu mi-e ușor să vorbesc, noi,ăștia, care ne-am întors din război... Care război?, se miră ea. Secolul trecut, copilo, a fost un război de la un capăt la altul, a început în 1907, când s-au răscolat țărani ca să-și facă dreptate, și s-a încheiat în 2007, când, cum spune partidul, am intrat în marea familie europeană, muncim de ne sar ochii din cap și nu ne vom mai răzvrăti în veci. Urmașii țărănilor de acum un secol culeg căpșuni de la Nistru la Atlantic. Dar spune-mi, ce s-a întâmplat?

Am întrebat-o fără să stau pe gânduri de cum ne-am întâlnit, dar se vedea de la o poștă că nu-i vine să vorbească. Era emoționată, emoția o prindea și probabil, dacă am fi stat o zi unul în fața altuia, privindu-ne fără să vorbim sau schimbând câteva propoziții minime, un dialog hiperesențializat, aș fi descoperit stupefiat cât de lesne pot să dau timpul înapoi, să întorc ceasornicul și să mă pomenesesc cu ani în urmă, imediat după ce mama mea a murit și singur colindam orașul, băteam străzile de la un capăt la altul, urcându-mă în oleibuze sau în tramvaie și coborând după câteva stații, mergeam, mergeam, mergeam, circular sau rectiliniu, într-un ritm constant sau, dimpotrivă, luând-o la fugă, accelerând, aceasta pe măsură ce speranța că voi întâlni pe cineva care-mi va schimba viața începea să se contureze ca o floare de gheață pe sticla de până atunci a disperării...

Am început să vorbim, iar ea îmi cere numai explicații despre epoca actuală. Trebuie s-o somez să nu se mai ascundă în spatele unor întrebări fără rost. Sau de ce ține cu tot dinadinsul să știe ce a fost în mintea mea ATUNCI. Dacă vrei să știi, nu a fost nimic, tocmai asta e, nimic-nimic... E o invenție a scriitorilor, a filosofilor, chiar și a medicilor că, înainte de o tentativă de sinucidere, subiectul își pregătește minuțios presupusa decolare. Se frământă, se macină, are probleme de conștiință? Nici pomeneală. Te desparți cu atâta ușurință de lumea aceasta și mai ales descoperi că nimeni nu intervine ca să te oprească, încât nici nu-ți vine să crezi că în câteva secunde n-o să mai fii, acesta e tot misterul suicidului, acțiunea goală de orice gând, e ca o joacă, doar că te joci pentru ultima oară. Tot ceea mă preocupase până atunci mi s-a șters din minte, iar noaptea aceea a saltului a fost de o banalitate impecabilă, toți dormeau, sforăiau, se împreunau, era noaptea unor vremuri stabile, pace, pace, pace, doar tu, sinucigașul, declari război acestei lumi împăcate cu ea însăși. Câți copii au fost concepuți în clipa în care eu am sărit pe fereastră? În așternutul conjugal acuplările sunt monstruoase, soțul și soția se îmbucă nemilos iar scrâșnetul metalic al pistonului înfipt în bucsă răsună sfidător peste toată plaja inimilor noastre arse. Îl aud deseori, îi știu proveniența, când m-am încurcat în crengi și n-am mai ajuns la pământ ca să mă fac zob, mi s-a părut că tot blocul se zguduie din cauza scrâșnetelor... Spune-mi!

Fata se încâpățânează să nu zică nimic. Am comandat două porții de pizza cu salami, ciuperci și măsline. Farfuriile sunt mari, dar plate, iar grosimea aluatului nu depășește un centimetru. Frig bucățelele roșii de mezel încrustate în pâine, iar printre jumătăți de măsline verzi și ciupercile tăiate geometric par muiate în sânge. Pizzeria e plină ochi de lume, cei mai mulți tineri, de vârsta ei. Potrivit unui calcul elementar ne despart vreo 40 de ani. S-a născut în februarie 1991, eu, cu o lună mai târziu, dar în 1951. Patru decenii care măsoară exact perioada comunistă din România. Aveam față de ea un avans considerabil, dar tot ce strânseam în bagaj era murdărie, suferință, chinuri peste chinuri.

– Ce faci? Spui sau nu spui?

– Nu sunt încă pregătită, răspunde ea.

Am mâncat apoi în tăcere pizza crocantă și în același timp fragedă. Evident, bănuiam ce vrea să-mi spună, dar o făceam pe neștiutorul. Nu voiam ca printr-o deconspirare brutală să-i minimalizez secretul pe care și-l apăra atât de strașnic. După cum nici mie nu mi-ar fi convenit ca cineva să știe ce e cu mine. Am mâncat pizza, deși, după cât mă îngrășasem în ultima vreme, amestecul acela de salam și aluat copt numai bine nu-mi făcea. De altminteri, nu puțini erau aceia care se mirau de câștigul meu în greutate. Cum, nea Horică, mata ai fost toată viața subțirel, de ce te-ai umflat așa de la o vreme? Ce le-aș fi putut răspunde? Tăceam, param, arta eschivei nu mi-a fost niciodată străină. În pizzerie se aglomerase, iar prostimea făcea zgomot. Oho, parcă pe vremea mea nu era atâta gălăgie, nu erau cheltuiți atâția bani, sutele alea albastre cu mutra lui Bălcescu pe ele treceau cu sfială dintr-o mână în alta, acum pe hârtia de o sută domnește portretul lui Caragiale și parcă tot disprețul său față de lumea zurbagiilor irumpe din fiecare bancnotă mototolită de chelner în pumn. Aveau puștii bani, nu glumă! Copii de bani gata cei mai mulți, trăiau bidimensional, nu aveau ancoră în timp, iar prezentul etern al postistoriei era pentru ei și deodorant, și tampon, și gel de păr...

– Hai să mergem!...

Catrinel s-a supus, deși ei îi place mult ambianța de local, de cafenea, de discotecă. Odată m-a invitat seara târziu într-un club privat unde am fost prezentat colegilor ei de clasă drept un unchi înțelept care s-a ocupat de ea de mică, i-a dat să citească autori rafinați, decadenti, toți chicoteau și și dădeau coate. Aha, unchiulețu', am înțeles atunci că fata mă luase cu ea ca pe un fel de breloc, de borsetă sau chiar un animal de casă, iepuraș, cățeluș, pisicuță cu zgardă de diamante, bizareriile caselor mari de modă care pe lângă penele de struț sau de păun înfipte în pălărie le propun doamnelor și domnișoarelor și o însoțire extravagantă, unchiulețu'...

– Hai să mergem!...

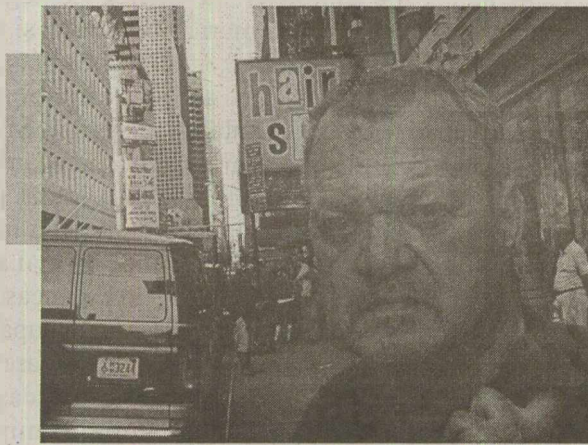
Am ieșit din pizzerie. Catrinel m-a luat de braț și am făcut câțiva pași pe trotuarul pavat cu piatră cubică. Pe partea cealaltă a bulevardului strălucea firma unui restaurant thailandez, sofisticat, unde se mâncau șerpi și calmari și unde sosurile erau atât de pipărate că-ți lua foc cerul gurii. Mi-a promis că data viitoare vom merge acolo și vom ciuguli din fiecare fel exotic. Tot atunci îmi va spune și secretul ei. Am mângâiat-o pe obraz, am sărutat-o, era un copil bun și semăna cu mama ei, Maria Tereza Hațieganu sau Margot, cum îi spusese de la bun început, începutul strangulant al oricărei vieți, emoția fără pereche care te stoarce ca printr-o gaură de ac și-ți face ochi mari de lumină...

Să fie vreo zece ani de atunci? Trăiam tot într-un univers de piatră, dar parcă puștimea nu era atât de agresivă, nici lumea interlopă, atât de bine organizată, cu atât mai puțin aparatele de climatizare nu cunoscuseră răspândirea din prezent. Zece ani... Degetele se cocârjează, îmbolnăvindându-se de artrită, unghiile se îngălbenesc, pielea se zbârcește, timpul nu are nici o consistență, e doar pulberea rezultată după ce strămoșul adamic din răutate ori prostie, dintr-o singură lovitură de pumn a spart bulgărele de cristal al paradisului.

Îmi lustruiam cu grijă singurătatea așa cum alții își fac zi de zi pantofii. De fapt, nici nu știam exact ce se întâmplă cu mine. Când nu mai ai pe nimeni în jurul tău locul oamenilor e luat de obiecte. Te atașezi de ele, de ceașca din care bei cafeaua cu lapte, de scaunul vechi, tapițat cu ani în urmă, al cărui șezut poartă adâncitura șezutului tău, de linguri și de farfurii, ca să nu mai vorbesc de fotografiile vechi. Acestea pur și simplu îți exfoliază sufletul, ți-l rup petală cu petală, ți-l sfâșie suviță cu suviță, rob sau victimă a lor, privesc

acele petece de carton și nu înțeleg ce legătură poate fi între clipa aceea pierită ireversibil și ochii mei magnetizați care totuși, grație unei mașinării magice, o recuperează. Zece ani pe a căror pojghiță am patinat sperând ca gheața să se spargă. Și, evident, până la urmă s-a spart. Cum? Întâi am fost cotopt de senzația monotoniei. S-a întins peste sufletul meu ca o prelată cazonă. Când te-a învelit liniștirea asta nu mai ai scăpare. Adică nu mai ai pic de putere. Toate zilele sunt la fel, nici un ceasornic nu-ți mai e de folos fiindcă tu te orientezi după timpul personal care nu dă greș și măsoară fiecare mișcare pe care o faci, deplasarea de la ușa casei la portiera tramvaiului, până și călătoria în mijlocul de transport în comun nu mai oferă surprize, fiindcă aceeași tiranie dirijează și clipirea semafoarelor, și lungimea ambuteiajelor. Astfel, nimeni nu are de unde ști că, dacă în fiecare zi și la aceeași oră se enervează din cauza aceluiasi stop defect, aceasta se explică prin viața monotonă a unui semen de-al său pe care schimbarea l-ar tulbura nespuse. Eu eram semenul și eu mă târam pe sub cearceaful pielii mele ca un șarpe care nu are unde să fugă. Monotonia, balsamul îngerilor pentru creierul nostru zdruncinat... așa încercam să-mi explic lungi perioade în care nu se întâmplă nimic, perioade dezolante și totuși întăritoare. De fapt, ce putea să mi se întâmple? Când ești sever și lucid cu tine însuși singura surpriză adevărată e boala, urmată de suferință, prelungită în agonie și aureolată de moarte. Dar, de regulă, ca un făcut, taman cei plângăcioși și introspectivi au o carcasă rezistentă. O duc mult și bine. Nu li se clinește un solz de pe carapacea de oase și mușchi. Atunci? Istovit de excitarea orgoliului scriitoricesc, prăbușit în fața culturii ca un damblagit, adică, salut, cucoană, nu mă mai poți amăgi, nici eu nu te mai pot seduce, absent în fața acelorași răsărituri și apusuri de soare tot mai distante, ajuns piatră din piatra blocurilor din oraș, ce mai puteam să aștept de la zeita neprevăzutului? Ultima carte pe care o publicasem avusese parte de aceeași recepție echilibrată, bine dozată, nici prea-prea, nici foarte-foarte, e interesantă, oho, eternul eufemism folosit pentru evitarea adevăratei aprecieri, dar sunt lucruri de prisos, dizertații lungi, în fine, alta la rând, dar până când? E la fel ca atunci când ai tot de-a face cu o femeie pe care n-o iubești. De unde s-o mai apuci? Cum s-o mai așezi? Cum să mai scrii? Sau să nu mai scrii deloc? Să te desparți brutal de un trecut al iluziilor? Să întorci spatele unei fermecătoare amăgiri? Românii au un simț critic atât de dezvoltat – ei, care sunt cei mai delăsători din lume – încât orice proiect de anvergură ajunge subminat de la bază prin strămbături și zâmbete sceptice. Adevărul e că nu mă mai interesa nimic. Pe fondul acestei nepăsări am comis tentativa de suicid, din fericire, ratată. Am ajuns și în fața camerelor de filmat, am încercat să-mi ascund fața, dar un fotoreporter tot a reușit să-mi dezvăluie o frântură din chip și, evident, am fost recunoscut. Colegii de serviciu, toată lumea, m-au privit ca pe o altă arătare, ce dracului făcuși, omule? Zdravăn parcă nu erai, dar nici așa! Adică ți-am tolerat toate toanele și mofturile de scriitor, dar de aici și până la... Până unde? Oh, nimeni nu crede în boala care te roade, după cum cel sătul nu-l crede pe flămând, bogatul pe sărac, tot așa... Nimeni nu te crede. Doar când te-o vede întins pe năsalie, cu ochii dați peste cap, cu buzele uscate, abia atunci nătărăul o îndrăzni să-și scoată mână din buzunar sau degetul din nas și să schițeze crucea pretins sfioasă, făcută iute, la repezeală, măcar dacă atunci, în fața mortului, s-ar închina toți ca lumea, ar bate metanii, ar lovi cu fruntea pardoseaua fiindcă așa e, dacă icoanele cu vibrația lor inefabilă îi lasă rece, măcar tabloul rigid al cadavrului să-i emoționeze. Sau dacă nici acesta, atunci ce mai rămâne? Nu cumva MUTILAREA??

(fragment din romanul cu același titlu, în curs de apariție la Editura Cartea Românească)

Denis DINULESCU

ASASINUL AVEA SCARLATINĂ

PIESĂ DE TEATRU POLITISTĂ ÎN TREI ACTE

ACTUL 1

În biroul inspectorului de poliție Maigret era liniște. Un ventilator umfla de zor perdeaua, un televizor era încremenit pe știrile de la ora 5, pe fereastră de vedea o cioară, iar în tavan fâlfâia de zor o elice. Ce Dumnezeu mai era în încăperea? A, da!!! Un fișet pe care scria „Crime celebre”, un tablou care-l înfățișa pe Maigret crescând flori, o mașină de scris, de fapt două, pentru că una era a comisariatului Buzilă, adjunctul inspectorului, un coș de gunoi și o ușă care dădea spre cartierul de vest, cel mai vestit în tâlhării și crime al orașului.

În birou intră Maigret. Era un bărbat înalt, cu paltonul și fularul negre, nasul mare și bărbia puternică de om citit. Nici nu-și scoase paltonul, nici nu se așeză, nici nu luă în seamă știrea de la radioul deschis care dădea ca sigură căderea tuturor guvernelor viitoare din România, că imediat apăsa butonul unei sonerii ascunse. Pe ușă intră brusc comisarul Buzilă.

Maigret: Pocnește dracului gândacul de pe birou...

Buzilă: Am înțeles, să trăiți...

Gândacul: Auuuuuu!!!!

Maigret: Ce-avem azi? De ce am venit până aici?

Buzilă: Ofițerul de serviciu a notat un jaf în strada Sarkozy, micuț, de două parale...

Maigret: Așa...

Buzilă: Un viol în strada Jean Gabin 44, unde am mai fost...

Maigret: Iar a violat-o?

Buzilă: O tâlhărie în stația de tramvai Bill Clinton, dar făptașii au dispărut de trei ani din țară și nu-i cazul să ne apucăm abia acum...

Maigret: Mai departe....

Buzilă: Și o crimă în strada Luigi Ionescu... Victima a murit strangulată...

ACTUL 1

Neajlovul își schimbă continuu înfățișarea. E când lat, când îngust, când inundă Bărăganul, când se umple de rațe sălbătice. Apele lui sunt limpezi, reci, străbat zeci de sute de ani.

Satul Obedeni se ițește după un cot al Neajlovului, cam pe lângă Clejani. Așezare săracă, cotropită de secetă, de frig, locuită de oameni fără niciun viitor. Așa e tot județul Giurgiu, așa e și prin satele din jur.

În curtea sa de la marginea Obedeniului, Tanța își face socotelile. E cu un caiet dictando în mână, la masa de sub nuc, înconjurată de bătrânul ei tată, țigan lăutar, de soțul instalator la oraș, un român simpaticuț, de cele două fete blonde, de animale și de păsări.

Din când în când, bătrânul țigan, Mitică, se ridică și dă drumul la furtun. Apa udă roșiile, vinetele sau cam așa ceva din grădină.

Un soare nemilos. O bere rece pe masa din scânduri unsoase.

Tanța: ...Mai avem autorizația de mediu și putem deschide magazinul...

Gelu, soțul Tanței: E aia cu veceul?

Tanța: Da. Fără veceu nu merge... Bea' ăștia bere și un' să se pișe?

Mitică: Da', explică-mi și mie... Cum câștigăm?

Un porc bătrân și gras: Lasă fata în pace...

O găină intrată în curte de pe drum: Păi, din adaos comercial...

Tanța: Exact... Luăm, de exemplu, Eugenia... Costă 30 de bani la producător, noi o vindem cu un leu... Berea la fel...

Mitică: Și nu ne bagă la speculă?

Un pui de curcan venit de la Paris: Ești un bou, taci din gură...

Mitică: Tac, tac, da' scumpim așa, fără să ne întrebe nimeni?

Gelu, soțul Tanței: Păi, nu, că scumpim la bunul-simț... Cum zicea ăla în campanie... Revoluția bunului-simț...

O găină știrbă, veche, cu pălărie roz: Și așa mai departe...

O vacă deșteaptă cu volumele lui Patapievici sub braț: Va fi cel mai mare și mai mișto magazin sătesc... Să-l numim Adevărul sau Curentul... Știu și eu? Poate Cotidianul?

Florentina, o vecină cu părul cârlionțat, cu o foarfecă uriașă sub braț, mestecând mere, struguri, vinete și flori: Și ce-o să aduci, Tanța? Să-mi fac socotelile...

Tanța: Păsări congelate... bere, vin....

Gelu, soțul Tanței: La Clejani, ăla aduce și parfum Adidas, Denim...

Tanța: Pentru ăștia?

O vacă deșteaptă cu volumele lui Patapievici sub braț: Da, pentru ăștia... Cu ce să se dea când vin de la furat?

Florentina, o vecină cu părul cârlionțat, veselă, cu un câine în buzunarul de la șorț: Mai zi....

Tanța: Păi... Cartofi... Fasole....

Sorete, un afacerist căzut din nuc: Și țuică nu?

Tanța: Aduc tot ce se poate bea... Că așa, de mâncare mai are omul prin curte....

Mitică: Dau drumul la furtun... Să nu vă stropesc...

Maigret: Aici mergem... Ia-ți revolverul...

Buzilă: Am înțeles, să trăiți...

ACTUL 2

Celebrul inspector Maigret, însoțit de colegul său Buzilă, urca scările imobilului din strada Luigi Ionescu. Apartamentul care li se înfățișa celor doi polițiști era simplu, modest mobilat. Erau două camere de-o curățenie desăvârșită. În dormitor zăcea o femeie moartă de câteva ceasuri. Maigret o privi și înțelese că fusese o femeie singură, cu pensie mică și nenumărate divorțuri la activ. Maigret nu greșea niciodată, flerul său era vestit în toată lumea. Inspectorul gândea cu glas tare, iar Buzilă aproba fericit.

Maigret: Să fim atenți, poate găsim urme... Buzilă, nu șterpeli ceasul de la mâna femeii, că te caftesc.

Buzilă: Am înțeles, să trăiți...

Maigret: Uite, victima are pe ea o rochie roșie, înseamnă c-a murit îmbrăcată, notează...

Buzilă: Notez, să trăiți...

Maigret: În șifonier sunt numai țoale vechi de damă urâte ca porcu'... Înseamnă că ele nu aparțin asasinului...

Buzilă: Am înțeles, să trăiți...

Maigret: În glastră sunt margarete, de unde că ori victima, ori asasinul iubește florile...

Buzilă: Normal, să trăiți...

Maigret: Aici am terminat... Hai în bucătărie... Uite, pe masă o bucată de pâine proaspăt tăiată... Bagă nasu-n ea... A ce miroase?

Buzilă: Nu știu, să trăiți...

Maigret: A scarlatină, boule... Notează...

Buzilă: Da, să trăiți, a scarlatină...

Maigret: Înseamnă că din ea a mușcat asasinul și deci

omul pe care-l căutam are scarlatină... E clar?

Buzilă: E clar...

Maigret: Deci va trebui să mergem de îndată la Spitalul Municipal, la contagioase...

ACTUL 3

Flerul nemaipomenit al inspectorului Maigret îl purtă pe acesta spre camera de gardă. Medicul internist Lapatrat Vasilescu îi ascultă teoria, fu de acord cu raționamentul polițistului și-i însoți pe cei doi oameni ai legii într-un salon cu un singur pacient bolnav de scarlatină, un tânăr fioros, singur la părinți, cu urme de pâine în barbă și haine.

Maigret: Bă, recunoști felia asta de pâine?

Asasinul: Da...

Maigret: Bă, ești bolnav de scarlatină?

Asasinul: Da...

Maigret: Bă, ai fost în strada Luigi Ionescu și-ai omorât o femeie?

Asasinul: Da...

Maigret: După care ți s-a făcut foame și-ai mâncat câteva felii de pâine în bucătărie?

Asasinul: Da...

Maigret: Ce mai stai, Buzilă, a recunoscut, leagă-l și hai la secție cu el...

EPILOG

Rapiditatea cu care fu rezolvată crima din strada Luigi Ionescu ului oraș. Metodele specifice ale inspectorului Maigret, colosala intuiție, flerul și perspicacitatea sa formidabilă fură laudate în toate jurnalele.

Tânărul asasin muri fără să înțeleagă de ce, dacă nu lăsase nicio urmă, fu descoperit și prins aproape instantaneu.

Tanța, cu caietul: Așa mi-ai zis și as... primăvară... Tu, Cristino, ai cel mai mu... Numa' piept de pasăre ai trei sute, iaurt o sută...

Cristina, mama lu' cei optișpe plozi: Am dat la copii, ce, era să-i las să moară de foame?

Tanța: Bine, bine... Da' adu banii... În total ai șase sute de lei...

Gheorghe, soțul Cristinei: Fă, te iei de nevastă-mea?

Elefterie, un câine negru, cu mustați roșii: Stați, bă, nu săriți la bătaie!!!

Marin, clopotarul care și-a topit clopotul și l-a vândut: Ce te iei, fă, de nevasta lu' Gheorghe?

Vasile, un tip înalt cu scrierile lui Cărtărescu întipărite pe față: Băi, Tanțo, de ce te iei de oameni? E frumos?

Cristina, mama lu' cei optișpe blonzi: Fă, proasto, nu-ți dau niciun ban... Da' niciunul... Ce-o să-mi faci?

Gheorghe, soțul Cristinei, cu un topor în mână: Bă, să nu dați nici voi niciun ban... Capitaliștii dracului... Huooooo!!

Costin, un arici tânăr și trist: O să iasă bătaie... Excelent...

EPILOG

Așa a și fost. Salvarea a venit de la Giurgiu după trei ore. Din păcate, prea târziu pentru Tanța. Da, prea târziu.

Apoi, s-a așternut peste sat o tăcere cumplită. Doar furtunul lui nea' Mitică mai susura năvalnic, dar nu pentru că uda cu el cineva anume, ci pentru că rămăsese deschis.

RESTUL E TĂCERE

PIESĂ ÎN DOUĂ ACTE DESPRE ECONOMIA DE PIAȚĂ

ACTUL 2

Magazinul mergea de vreun an de zile. Evident degeaba, pentru că sătenii cumpărau pe veresie și de cele mai multe ori nu mai aveau bani să stingă datoriile din caiet.

Astăzi își lansează la oraș campania electorală Traian Băsescu, iar în ușa magazinului se pune un afiș cu el, pe care scrie ceva de referendum.

Sătenii sunt adunați ciorchini la bere, care în picioare, care jos pe singurul scaun scos din magazin de Tanța.

Tanța se gândește să profite și să scoată caietul de datorii, ca să amintească fiecăruia că are mulți bani de dat la magazin, și că ea nu mai are de gând să tolereze rău platnicii.

Marin, clopotarul care și-a furat clopotul și l-a topit: Bă, știi că aia a lu' nea Mite a născut încă șase gemeni?

Ion, cel care a cumpărat topitura de clopot de la Marin: Mai avea doișpe, ce face cu ei?

Sanda, vaca deșteaptă cu Patapievici sub braț: Și toți blonzi, cum mama mă-sii?

Cristina, mama lu' blonzi, care e și ea la bere cu patru plozi după ea: Ce vă fute grija, idioților? Ai?

Tanța, cu caietul: Ia ascultați, bă, băieți, la mine... Mai dați și voi din banii de pe caiet... Uite, tu, Marine, ai 200 de lei... Când mi-i dai?

Marin, clopotarul care și-a furat clopotul și l-a topit: Nu știu, Tanțo. Mai lasă-mă două luni, pân' s-o angaja fii-miu...

ACTUL 1

Autobuzul cu căpșunari din Spania pătrunse în vama Arad pe la ora patru după-amiaza. Vameșii constatară un lucru uimitor: fiecare culegător intra în țară cu câte cinci, șase lădițe de căpșuni, cam cât putuse căra fiecare de pe plantație și cam câte încăpeau în spațiul disponibil de bagaje al autobuzului. Din autobuz plutea până la lucrătorii vămii un miros pătrunzător și, totodată, plăcut de căpșuni. Oamenii legii dădură urgent drumul autobuzului, nu înainte de a gusta din fructele aduse acasă de acești amărâți. Acum, autobuzul înainta pe Valea Olfului spre destinația finală: București.

Culegătorul Marin: Era mai bine dacă ne dădeau bani. N-ai unde să vinzi atâtea căpșuni.

Culegătorul Ilie: N-ai unde, așa e! La mine, la Obedeni, oamenii mănâncă o căpșună pe an, iar eu duc acasă cinci lăzi. Mă fac de râs. O să zică cu toții că și-au bătut joc de mine în Spania.

Culegătorul Panait: Am datorii mari. Nu știu cum să le plătesc din lăzile mele.

Un cocos: Câte ai?

Culegătorul Panait: Șapte lăzi.

Prostituata Silvia: Nu-i corect. Toți avem câte șase.

Un evadat: Și tu te-ai regulat pe căpșuni?

Prostituata Silvia: Normal, de ce?

O găină cu un borcan de muștar sub aripă: Pentru că, dacă aveai ceva bani, ne cumpărai căpșunile și duceam și noi ceva mălai acasă. Tu, când te regulezi cu unii-altii pe la București, le vinzi lor.

Culegătoarea Ileana: Sora mea a născut opt gemeni, o să-i îmbrac în căpșuni.

Șoferul autobuzului: Am o idee, că vă văd că n-aveți bani.

Un evadat: Zi-o, dacă e bună, ne-am scos.

Un cocos: Șoferii n-au întotdeauna cele mai bune idei. Accidentele au crescut la număr mai ales când apare curcubeul pe Valea Oltului

O țigancă fără o mână: Cucubeul apare într-un minut.

Șoferul autobuzului: Ideea mea e să oprim pe marginea drumului și să încercăm să vindeți căpșunile. Îmi iau și eu partea, ă rog, dacă vreți. Dacă nu vreți, nu opresc.

Culegătorul Marin: Bună ideea. Mie-mi convine.

Șoferul autobuzului: Hai, uite aici un refugiu baban.

ACTUL 2

Bandiții din Pădurea Adormită, cea mai

CRASH

PIESĂ DE TEATRU ÎN PATRU ACTE DESPRE LUMI CARE NU POT VIETUI ÎMPREUNĂ DECÂT INNORÂNDU-SE, DAR CARE SE ÎNTÂLNESC ÎN SITUAȚII EXTREME

mare și cea mai deasă din Europa, aflată lângă Râmnicu-Vâlcea, aveau și ei propriul autobuz. Numai cu el se deplasau la jafuri, tâlhării, spargerii sau violuri colective. Le era mai ușor să fie în gașcă, dacă unuia îi tremura mâna pe pistol sau iatagan, reușea celălalt și tot așa, gașca era mai puternică, avea forță, inspirație și era de temut.

Acum se deplasau cu mic, cu mare spre Valea Oltului. Aveau un pont.

Banditul Patru Frați: Cine a venit cu pontul?

Tâlhăruș Alphon Dumitrescu: Eu.

Violatorul Paul Decuseară: Ai verificat?

Tâlhăruș Alphon Dumitrescu: I-am vazut cu ochii mei cum au pus lădițele de căpșuni pe marginea drumului și cum vindeau de zor.

Banditul Korn: La cât apreciezi lovitura?

Tâlhăruș Alphon Dumitrescu: La vreo zece mii de euro.

Un tip cu bandă neagră pe ochi, cu mâna dreaptă în ghips și cu un pistol Nagan în mâna stângă: Hm, puțin, dar, dacă ne gândim că n-am mai jefuit nimic de mult, merge.

Banditul Patru Frați: Cum atacăm?

Un tânăr cu armură de cavalier: Păi, tragem de la fereastră. Câți sunt?

Tâlhăruș Alphon Dumitrescu: 40, cu șofer cu tot.

Un tânăr cu armură de cavalier: Îi terminăm într-un minut. Îi omorâm și-i îngropăm în pădure.

Prostituata Daniela, în fapt o bandită în toată regula: N-avem timp să-i îngropăm, de la primele gloanțe va veni poliția, tre' să terminăm repede.

Un profesor de matematică, devenit tâlhăruș după revoluție: N-ar fi mai bine să nu atacăm direct? Să-i lăsăm să vândă tot și noi să luăm doar banii?

Profesoara de română Stella, devenită bandită după revoluție: Până ajungem noi, vând tot. În România întotdeauna a fost nevoie de căpșuni, așa că cred că au vândut tot în câteva minute.

Peștele George: Ce deșteaptă ești, Stella, și ce țâțe ai!

Profesoara de română Stella, devenită bandită după revoluție: Cretinule, dacă

citeai hotărârea de guvern, ai fi văzut că nu eu am inventat chestia cu căpșunile.

Banditul Patru Frați: Ce zice hotărârea?

Profesoara de română Stella, devenită bandită după revoluție: Zice așa: consumul de căpșuni și cultură al poporului român tre' să crească cu 80 la sută, numai așa putem ajunge pe nu știu cine din urmă. Și tu, George, ia-ți etichete de pe sânii mei.

Șoferul Anatol: Am ajuns. Uite-i, își numără banii.

Banditul Patru Frați: Armați mitralierele. Tragem din mers, adunăm banii la întoarcere.

ACTUL 3

În autobuzul poliției erau vreo 20 de mascați. Înarmați până în gât. Cu motorul ambalat la maxim, măgăoaia intra acum pe Valea Oltului.

Șeful poliției din Făgăraș: Era mai bine pe vremea lui Ceaușescu.

Șeful poliției din Brașov: Normal. Furai liniștit, casa casă, te culcai cu toate informatoarele din sector.

Șeful poliției din București: Și nu-ți cerea nimeni socoteală.

Șeful poliției din Timișoara: Ce socoteală, bă? Îndrăzne cineva să nu-ți dea buletinul? A? Păi, nu-l bătea de se pișa pe el? Și te reclama unde?

Șeful poliției din Galați: Păi, tot la tine te reclama, ha, ha, ha!!

Șeful poliției din Constanța: Acu' zic ăștia de drepturile omului. Ha, ha, ha, auzi, drepturile omului în România! Păi, noi suntem „drepturile omului”?

Șeful poliției din Râmnicu-Vâlcea: Când dăm de căpșunari?

Șeful poliției din Valea Oltului: Trebuie să apară. Dar s-ar putea să fi ajuns bandiții înaintea noastră și atunci e nasol.

Șeful poliției din Arad: De ce?

Șeful poliției din Valea Oltului: Sunt înarmați și periculoși. Noi nu i-am dovedit niciodată.

Șeful poliției din Bistrița Năsăud: Dacă e măcel, ce facem?

Șeful poliției din București: Tragem și noi, așa e ordinul. Tre' să facem curat, să nu afle știa din Uniunea Europeană că la noi sunt bande înarmate. Nu tre' să treacă decât

știri cu copiii români cântând la pian pe marginea gârlei.

Șoferul autobuzului, un polițist bătrân care a văzut multe: Se aud rafale. Bandiții au ajuns înaintea noastră. Ce fac? Opresc?

Șeful poliției din București: Nu. Intrăm în luptă. Toată lumea pregătită?

ACTUL 4

Găinile depistate cu gripă aviară umpleau un autocar. Autobuzul a fost sigilat și trimis la București, la direcția sanitară, unde urmează să fie incinerat cu tot cu păsări. Acum, ditamai hărăbaia cu gripă infecțioasă intră pe Valea Oltului.

Găina Marcella: Ne-au luat ca din oală, nu-i drept. De ce tot boul ăla de la primărie hotărăște cine are aviară și cine nu?

Găina Doinița: Te referi la cretinul ăla de Dragoș?

Găina Marcella: Da. Ce, tu nu-i dădeai dreptul?

Găina Doinița: Ba da. Îi dădeam zece ouă pe zi.

Cocoșul Galileu: Cum ajung ăștia la primărie? De ce democrația din România a scos toate lăturile la suprafață?

Găina Florence: Aviara a fost dintotdeauna la noi în sat. Numai că nu-i spunea așa.

Cocoșul Papacostea: Cine vrea niște grâu?

Găina Paraschiva, ghicitoare autorizată: Vom scăpa, stați liniștite, dragele mele, vom scăpa.

Cocoșul Montblanc, șoferul autobuzului: Se aud mitraliere. Ne apropiem de un măcel. Ce fac? Opresc?

Curcanul Calafat, înțelept autorizat: Normal. Poate e rost de ceva.

Cocoșul Montblanc, șoferul autobuzului: Văd zeci de cadavre, grămezi de bani plutind în aer, iar pe asfalt o mare de căpșune.

Găina Marcella: Mai trăiește cineva?

Cocoșul Montblanc, șoferul autobuzului: Nu. Ce facem? Oprim?

EPILOG

Păsările începură să culegă bani și căpșuni de-a valma. Înghesuiau sub aripi tot ce puteau. Unele luau armele polițistilor, altele pe cele ale bandiților. Apoi, i-au buzunărit pe căpșunari. Le luară scrisorile, casetofoanele și țoalele aduse din Spania copiilor lor. După ce-și făcură plinul, păsărețul nu se mai întoarse în autobuz, ci își luă zborul spre Europa, spre continentul în care aveau de gând să petreacă, să cânte și să danseze. Pe scurt, să arate de ce e în stare păsărețul român.

ROBIN HOOD PIESĂ DE TEATRU ÎNTR-UN ACT ÎN CARE ESTE VORBA DE LIBERTATE, DREPTURILE OMULUI ȘI DEMOCRAȚIE

Robin Hood obișnuia să se scoale în miezul zilei, deci nu când cântau cocșii, ci când venea nevastă-sa de la furat, bătlăii sau dentist și-l scula. Femeia îi făcea o cafea și mai vorbeau și ei ca doi oameni care se iubesc, fac dragoste și se bat. Dialogul este deja început.

Robin Hood – Nu știu dacă uninoominalele astea nu înseamnă tot aia, că adică să luăm tot de la săraci și să dăm la bogăți. Tu ce zici?

Soția lui Robin Hood – Te-am rugat să dai cu aspiratorul.

Robin Hood – Eu zic una și tu o îți mațu' gaia cu aspiratoru'. Nu-nțelegi că noi am schimbat conceptul? Că nu mai luăm de la bogăți să dăm la săraci, ci invers? Îți dai seama ce înseamnă asta? Că lucrurile încep în sfârșit să se așeze pe făgașul visat de omenire de atâta amar de ani.

Soția lui Robin Hood – Te-am rugat să cureți morcovii pentru salata de boeuf.

Veverița Clara – Nucile le-am mâncat eu, deci faceți boeuful fără.

Avocatul lui Robin Hood, domnul Matache – Și cartofii.

Robin Hood – Înțelegi, iubita mea? În felul ăsta gata cu sărăcia. Totul este în mâna bogăților și, ce să vezi, ei știu ce să facă cu banii. Cum ți-a mers?

Soția lui Robin Hood – Bine. Am atacat un tren și o salvare.

Robin Hood – O salvare?

Soția lui Robin Hood – Da, că se caută târgi, aparate de resuscitat, termometre, tensiometre și cauciucuri. Le-am vândut deja pe toate în târg la Liverpool.

Veverița Clara – Excelent.

Bondarul Voltaire – Mai zi, mai zi, Robin Hood.

Robin Hood – În felul acesta eradicăm sărăcia. Ce n-au reușit ONU, BONU, CONU, toate astea cu ONU la sfârșit, reușim noi în doi, trei ani de atacuri hotărâte, combinate cu asasinat viguroase, răpiri, tâlhării și interperlări parlamentare care să ne scuze acțiunile.

Soția lui Robin Hood – Te-am rugat să-mi calci o rochie pentru diseară. Mergem la Rolling Stones.

Robin Hood – Îți calc acum. Mâine ce faci?

Soția lui Robin Hood – Atacăm cel mai mare combinat de porci din Anglia. Omorăm tot, oameni și animale, luăm banii și dăm telefon ca să revendicăm acțiunea, zicând că suntem ansamblul Ciocărlia din Carpați. Dacă ăia de la ziar nu ne cred, atacăm metroul londonez, furăm toate cartelele de călătorie și le dăm, așa cum știi, la bogăți.

Robin Hood – Bravo!!

Avocatul lui Robin Hood, domnul Matache – Bravo!!

Soția lui Robin Hood – Te-am rugat să pui pe culori spanacul. În găleata verde, ăla verde, în aia roșie, ăla roșu și în aia galbenă, ăla cu frunzele mov.

Veverița Clara – N-a avut timp. Scrie o carte despre

imposibilitatea drepturilor omului în Balcani. O scrie de mult și acum face poze.

Robin Hood – Da.

Soția lui Robin Hood – Te-am rugat să dai de mâncare la câini. Patru au murit deja de foame.

Robin Hood – Da. Știu.

Soția lui Robin Hood – Te-am rugat să vezi Kill Bill, să vorbești cu Klaus Schultze, dac-o mai trăi, să scrii un abecedar de expresii pentru jafuri, violuri și tâlhării, să scrii un manual de violuri, ca să se știe cum trebuie procedat, un altul de cum nu trebuie respectate libertățile și drepturile omului, ca să îl am când atac ceva fără o motivație spontană, te-am rugat să-mi compui o melodie de poteră cu care să mergem la Eurovision și tu?

Robin Hood – Eu te iubesc!!

EPILOG

Robin Hood și soția lui Robin Hood își scoaseră repede hainele. Văzură în cameră un pat. Pe el se odihnea avocatul lui Robin Hood, domnul Matache. Îl împușcă.

Anamaria POP

Scriitoare, traducătoare. Născută la 7 aprilie 1952, România, Turda, județul Cluj
 Studii: 1975-1979: Facultatea de Ziaristică din București, 1972: bacalaureat, Turda
 - membră a Uniunii Scriitorilor din România - UR
 - membră a Societății Scriitorilor de Beletristică din Ungaria - Magyar Szépirodalom Társasága
 - membră a Asociației Traducătorilor din Ungaria - Magyar Műfordítók Egyesülete.

Volume personale:

1999: *Trăgătorul la țintă* (versuri), Ed. Paralela 45 – Pitești;
 1983: *Corida* (versuri), Ed. Eminescu – București

1980: *Pasul corbilor* (versuri), Ed. Eminescu – București

1972: *Castelul din siclame albe* (versuri), Ed. Albatros – București

Piese de teatru publicate:

2007: András Forgách: *Cheia*, revista *Observator cultural* nr. 140 – 15-21 noiembrie;

2007: Attila Bartis: *Mama mea, Cleopatra*, revista *Observator cultural* nr. 105 – 8-14 martie;

2006: Katalin Thuróczy: *Cina zeilor*, Ed. LiterNet, București;

2005: Árpád Göncz: *Gratiile*, Ed. LiterNet, București;

2005: Géza Szöcs: *Busurmanii din Crângul de Jos*, Ed. LiterNet, București

POEME-DE-SEARĂ

Ruginite,
 măruntaiele ceasornicului
 printre tufe de tamariscă.

Stop cardiac în timpul somnului.
 „A avut parte de o moarte atât de frumoasă...”

Marionetă pierdută
 undeva
 între Polul Est și Polul Vest.

Respirația și armonia
 n-au existat niciodată.
 Doar Epoca Negației.

Mi s-au dezintegrat literele mici, de mână.

M mare de tipar,
 A mare de tipar,
 M mare de tipar,
 A mare de tipar.

Haotic,
 traseul mercurului în cer,
 incendiate toate drumurile
 de întoarcere.

Îngerul și-a rupt piciorul,
 iar noi nu l-am vizitat la spital.
 Joi după-amiază,
 între ora 2 și 6,
 nu i-am dus compot de vișine.

Traseul mercurului
 e fierbinte,
 de ce m-ai mințit
 înainte
 de a mă conduce-n Paradis,
 c-ai omorât toți șerpii?

Pe femeia oarbă
 o durea dorul de munte.

Nu există apă,
 nu există munte,
 nu există stâncă.

Eu sunt apa,
 eu sunt muntele,
 eu sunt stâncă.

În ovarele femeii oarbe
 clopoșesc trenurile.

Vorbește încet,
 să nu deranjeze
 muștele morții
 care devoră scriul.
 Apoi își face semnul crucii
 și-mi sărută
 căușul palmelor.

Incestul a avut loc în zori.
 Apoi,
 îngereasa și-a tăiat aripile.
 I-a dispărut până și durerea
 din laringe,
 doar memoria-i
 mai plânge

în groapa cu var.

Incinerare doar pe jumătate.

„Dacă există îngeri,
 de ce nu există și îngerese?”

Crucificată,
 logica
 în pădurea de ciulini.

Asemenea siamezilor,
 trăim în miezul unei nuci.

Alcovuri, săli de bal,
 policandre, grădini suspendate,
 serate pline de fascinație,
 până și câinii ambasadorului
 care raportează orice
 respirație...

„Astă-noapte i s-a mutat toți greierii în suflet.”

Incizie ratată.

„Vă așteptăm cu drag,
 în seara de Crăciun
 vă vom servi o găscă-ndopată
 cu miez de nucă.”

Oboseala urcă încet
 pe traseul oaselor.
 30, 25, 20, 15 kilograme
 de pansament îngălat,
 anotimpul iubirii s-a uscat
 de prea multă apă.

Fluturii de pe emisfera dreaptă
 rânjesc în insectare,
 doar ochiul,
 poate numai ochiul mai privește
 spre aripa morții.

POEME-DURUTE (după ora 124)

Doar cuvânt încremenit în suspendare,
 doar falange carbonizate pe tastatură,
 doar țipătul câinelui știrb,
 doar limba bătută-n cuie,
 doar vocea umbrei din stelele arse
 urlă dinspre groapa cu var:
 „Sunt Salvator Dali, Ali, Li, Li, Li...”
 Ți se-mplinește culoarea – femeie –
 cuvântul scapă de spaimă,
 de alb,
 devine desfătare
 din valea fără de durere.
 Dar până atunci
 învață să scrii
 cu falangele carbonizate pe tastatură
 pe limba câinelui
 spânzurat în bătătură.

Lumânări aprinse
 în fiecare fir de păr
 mai rezistă,
 mai rezistă
 și luminează cărarea celui pierdut
 printre tufe de tamariscă
 în invazia de greieri.

Bolnavule fără de boală,
 copilule născut
 într-o lingură ruginită
 ai încredere,
 încă n-am intrat în vină
 și-ți drămuiesc căldura din marsupiu
 plin de lumânări aprinse
 în fiecare fir de păr,
 până la chelia roșie de durere.

Pelicanul și-a devorat puii (o, ce afirmație anostă!)
 Gâtul lebedei s-a întors
 definitiv spre interior (și mai banal),
 traseul oaselor doare (și ce dacă?)
 Zigomaticul valsează
 de la est spre vest
 (nu știe unde este nordul,
 nici sudul –
 mereu a chiulit de la ora de geografie),
 fontanele se-nmoaie tot mai des
 în saliva iubitului meu virtual
 care-mi scrie pe untrandafir roz-bombon
 (culoarea chiloțelor
 de fetițe superdotate,
 cu papucei și cu fes).
 Stiloul fără cerneală
 crescut în umărul drept
 nu mai poate articula testamentul
 nici măcar după două zile
 de la incineratul umbrei.
 „Clitoris peccata mundi!”
 L-am devorat pe Esterházy
 înainte ca pelicanul
 să-și fi devorat puii.

Piele bătucită pe tălpi,
 dans pe muchia cușitelor
 (am plătit două,
 două am ciordit din magazia cușitarului),
 pălărie roasă de molii
 în toate stațiile metroului.
 Pierrot și Columbina
 își scot sexul la mezat.
 – „Zâmbește, curvă bătrână, împarte bezele!
 Nu uita, n-avem ce mânca la cină!”
 – Toacă mărunt o ceapă rotundă,
 ai grijă la unghii, nu cumva să-ți tai o mână.
 Curaj, pășește apăsător, nu doare
 pielea-i bătucită,
 nu vezi că-i rumoare
 și furtună printre trecători?
 Iar pălăria-i goală...
 – Goală-i și sticla de ulei,
 ceapa s-a ars,
 copilul plânge cu lacrimi de clei,
 mi s-a prins piciorul,
 cușitul mi-a intrat până la os.
 – Îți preiau rolul,
 Grăbește-te,
 nu-ți uita masca,
 vezi că ți-ai îmbrăcat
 pantalonii pe dos.
 – „Zâmbește, curvă bătrână, împarte bezele!
 Nu uita, n-avem ce mânca la cină!”
 – Ai grijă, vine metroul,
 în zadar ne-am bătucit talpa piciorului
 pe muchia cușitelor,
 se răstoarnă pălăria roasă de molii,
 iar noi n-avem ce mânca la cină
 doar gloriei
 dintr-un spectacol eșuat.

ASTEPTI UN SCURT TRANSFER DE SENZAȚII

Ți-ai pierdut exercițiul nebuniilor firești, al micilor bucurii cu care paradoxezi cuminența comună a insului care nu a înțeles din civilizație decât partea ei restrictivă. Te scalzi o secundă în lacrimile pe care nu știi în nici un fel să le prevestești. Te arăți la fel de nepregătit în fața bucuriei ca și a golului pe care îl ai de înfruntat, izbucnind din tristeți aproape uitate și nevindecate până acum.

O mare amărăciune comandă de acum moravurilor noastre. Dar până atunci cu explicații și justificări ne abandonăm semenul în deșert. Să nu mai ai drept lege decât decența propriilor dorințe.

Însă nu sunt atât de inteligent ca să rezist să nu devin de mâine sentimental, melodramatic, grav, melancolic, leșios, inevitabil transpirat. Te gândești mai curând la adolescentul cu vocea sugrumată de instincte, bîndu-te pentru că, probabil, zâmbetul tău amintește de mușcătură de măr a Elenei din Troia. Eu însă îți cocoloșesc toate mizantropiile, dezinteresul tău apos, mulat atât de bine pe vorbe.

Din priviri și mângâieri am alcătuit Harta mondială a sânilor tăi. Strâmători, estuare, istmuri și marele golf-eretic, pulsând sub bezmetica presiune a corăbierilor străini. Să-l întreb dacă așa se distinge America trupului, pe Columb? Da, mai sunt multe pete albe – izbucnite din refluxul înfiorărilor. Iar bucuriile mele deplorabile combat tristețile salvatoare. Printre atâtea aventuri de menu-fix, nu, nu o să mărturisesc secretul. Nu o să spun numele aceleia care e Gravida mea, aceea probabil care a împiedicat ca să devin un nebun adevărat.

Mizezi pe câteva satisfacții previzibile. Nu vrei mai mult decât o confirmare că însemni totuși ceva și pentru ceilalți. Nu te gândești la nimic. Aștepti un scurt transfer de senzații.

OCHII ACEȘTIA NU ASCUND NIMIC

Ochii aceștia nu ascund nimic și în zăgazul spinoaselor patimi se-nchid – Respir adânc și toate sărăturile mării revărsate le vei simți în gura mea. Din tine nu curge sânge,

doar uneori câteva picături de cerneală pentru jurnalul iubirilor mele. Cu obrazii, cu tălpile frenetic îngerii fac dragoste și ei. Eu umplu hârtiile cu vorbe, tu iluminezi insomniile celui care-ți împușcă mai bine simțurile.

Eu nevătămat, mereu nevătămat, dăruind tainul de bucurie – Da, spaimei înstrăinez amintirile ce rodesc încă secret și trupul care nu știe decât câteva zeci din plăcerile celor o mie și una de nopți. (Îi e teamă că va descoperi lucruri care nu se pot uita).

Să visăm deîndată, doar o singură noapte avem pentru început și pentru sfârșit. Câteva ceasuri, ignorați de trecut,

Andrei ROMAN

S-a născut la 16 septembrie 1951. Este licențiat al Facultății de Filologie (1975) a Universității București. Volume de poezii: **Neîncetata ninsoare**, Cartea Românească, 1971; **Omul nedesăvârșit**, Cartea Românească, 1981; **Insomnia ideală**, Albatros, 1983. Prefățează: Alexandru Philippide - **Poezii - Proză**, Colecția Arcade, Minerva 1984; G. Călinescu - **Opera lui Mihai Eminescu**, Colecția BPT, Minerva, 1985; Perpessicius - **Scriitori români**, Colecția BPT, Minerva 1986. Debutază în presa literară în 1969, în **România literară**, cu un eseu despre poezia lui Ion Barbu și în 1970, în **Luceafărul**, cu o grupare de poeme.

Colaborează la **Steaua**, **Familia**, **Viața Românească**, **Luceafărul**, revista **Arta**. În revistele SCL (Studii și cercetări lingvistice), **Limba și literatura publică** studii despre versificația românească și structura rimei. Participă la organizarea expozițiilor **Scrierea** (1980), **Spațiul-oglină** (1985) s.a. Realizează o serie de interviuri (la începutul anilor '80) cu N. Steinhardt (publicat în **Familia**, apoi reprodus cenzurat în volum) și cu Andrei Plesu și Alexandru Paleologu (publicate în primele numere ale revistei **Cațavencu**).

de amintiri și obligații casnice; desfigurând vorbele în săruturi.

Îți admir fălăitul greoi al picioarelor și fructul aproape răscopt al sânilor de mamă involuntară. Sexul tău arde mocnit sub cenușa atâtor regrete.

„Cum să iubești, cu iubire de femeie, pe cel pentru care nimeni nu poate nimic?” Balsam și amenințare era mângâierea sub care sudoarea sorbită cu nesaț împiedică moleșeala să ne înfrângă în sfârșit îndoielile.

SĂ TRĂIEȘTI PERICULOS

M-am îndrăgostit doar din cărți, nu-i așa? Nu cunoșteam un trup, dar cunoscusem trupurile toate! Să trăiești periculos, ca un înger cu picioarele pe pământ, iar prudența schilodită între coapsele atâtor iubite; sunt lacrimi de sânge, e-atâta sudoare – coșmarul tandreței mai bine stirpește-l. Gura ta îmi e pahar, dar beau moarte în zadar. Cine să ne fi spus că generozitatea creează pe viitorii noștri călăi?

Și totuși te strâng mai departe în brațe – te adulmec, Bucuria dezertează dintre noi. Ei și! Prea mult te-am visat ca să te mai pot recunoaște acum. Cruzimea pe trupul tău o văd zâmbitoare; Ce risipă de farmec pentru-o mărunță tristețe. Apa mă întâmpini. Deși e o nebulie, e-un mesteșug într-însa!

La noi nu există prevestiri, există numai sărbători. Așa te îndrăgostești, uneori din orgoliu, cel mai des din disperare. Da, războiul s-a sfârșit, dar nu și absurdul. Am fost la spital,

nimeni nu era bolnav, nimeni nu era sănătos. Și-ți ții iubita pe genunchi și o afli amară! Cine înfruntă paradoxalul se expune realității. Paharul de vin se tocește sub buze. Așa va fi mereu dimineța, pofta năpădindu-te Și mângâierile nemaifăcând să treacă nici o iluzie. Cu mâinile luminate de patimi sparg paharul subțire și beția se-ntinde pe masă. Pândesc nerăbdător să apară tăcerea ta lungă și grea. Și plec să nu aflu diseară ce-amară-i blândețea și ea. Neputincioasă furie, neputincioasă îmblânzire ce pune capăt drumului către casă ce ne-ar feri de legi străine, de suspiciune, de îndepărtare. Așa începe bunăstarea și corvoada împăcării cu sine.

Povățuitoare a farmecelor, voi pune ușii mele zăvoare grele, lacăt, să nu pătrundă-n casă-mi zâmbirea ta în treacăt. Mi-ai spus: „Tu trăiești încă superstițiile iubirii, iar nu realitățile ei.” Și măscăriciul sever începe colindul pe străzile orașului, cu oracolul în vârful buzelor. La adăpostul obișnuinței resemnarea ți se pare mai ușor de admis.

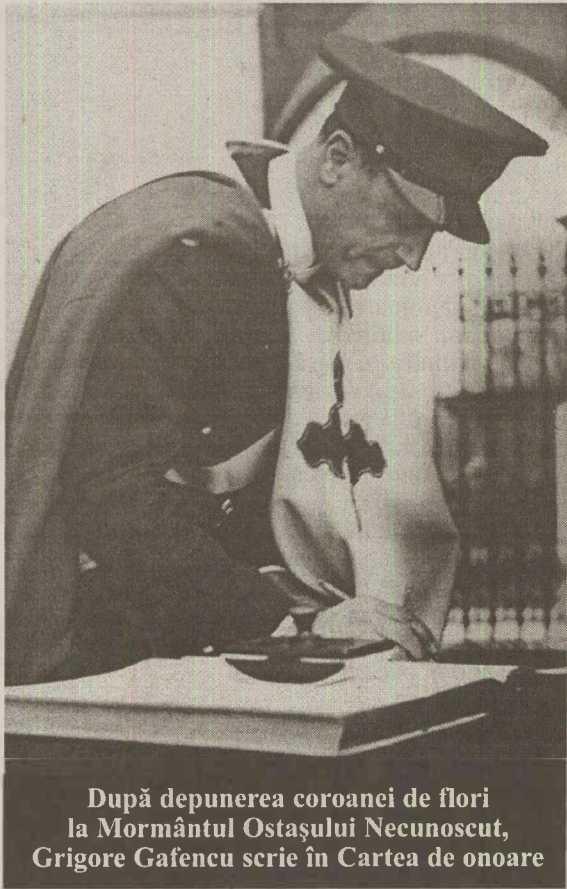
Imperială e mângâierea, dar când descopăr picioarele tale insolente consimt că e ușor să fii bun când nu ești îndrăgostit. Și-n loc să mergem în imaculata ospetie mai facem o dată dragoste – poate-i ultima în această vecie. Niciun război nu a început altfel decât printr-un singur sărut. E bine, și trag cu ochiul pe fereastră la o altă nevăstă.

Cine se mai îndoiește că vom fi fericiți? Viitorul și aisbergul prostiei plutesc încă pe oceane străine. Nu scriu jurnale pentru că e prea mult de trăit, iar străinătatea – această posteritate contemporană, abia se va inventa, iar eu nu știu ce pușcărie frumoasă poate să fie la tine acasă. M-am îmbuibat cu speranța și-ncep să simt că greața are importanță. Și iarăși vin vorbele, carul acesta de vorbe, care nu știu să mângâie, să sărute, să-ți muște lobul urechii.

Te iubesc mai ales dimineța, pe nemâncate, cu visul lipit încă pe cerul gurii, și-ți sărut urmele lăsate în așternuturi. („tovărășia unei persoane iubite te face să suferi și să trăiești într-o stare de violență. Trebuie să cauți tovarășia unei persoane care îți e indiferentă, dar atunci raportul tau cu ea este plin de rezerve mentale și dorești în permanență să rămâi singur”). Și fusta care tocmai o îmbraci plutește peste picioarele tale ca o epavă uitată pe ape.

În adolescență dușmanul era ales ca mireasa și nu trădam o zi pentru alta. Astăzi, astăzi ca un cuțit mâncat de rugină privește-ți iubita când doarme și vei ghici biografia ce-ar fi vrut să și-o scrie.

„Dacă asta e a trăi, dacă asta e a trăi, va trebui mai adânc să căutăm fețe noi?”

După depunerea coroanei de flori la Mormântul Ostașului Necunoscut, Grigore Gafencu scrie în Cartea de onoare

În arhiva Ministerului de Externe există două documente inedite care se constituie în file de o sinceră prietenie pentru cauza Poloniei, care în zorii zilei de 1 septembrie 1939 va fi atacată din mai multe direcții de trupele hitleriste. Cele două note de con-vorbiri: ale ministrului Afacerilor Străine, Grigore Gafencu, și ale premierului român, Armand Călinescu dovedesc cum, cu doar câteva ceasuri înainte de izbucnirea războiului, care bătea tot mai tare la ușă, verticalitatea și înțelepciunea politică manifestate de cei doi lideri români, buni cunosători ai dreptului internațional, personalități cu dreptatea și credința în inimă, erau hotărâți ca, sub nici o formă, dreptul – dreptul internațional – să nu fie bruscat de forte oarbe.

Paginile respective și declarațiile celor doi lideri români arată - și după 70 de ani - curajul și hotărârea Guvernului român de a acționa potrivit normelor internaționale. Fără a declara în mod explicit, România își păstra astfel loialitatea față de Polonia, potrivit acordurilor semnate cu ea în 1921, 1926, 1931, 1936. Prin poziția lui Gafencu și Armand Călinescu se transmitea Berlinului că România își va realiza angajamentele economice româno-germane pe bază de reciprocitate, dar nu poate să nu ajute statul polon și alte state să nu efectueze tranzit prin România. Vedem prologul măsurilor pe care le va lua în curând statul român de a asigura intrarea în România a armatei, Guvernului și a refugiaților civili polonezi (circa 100.000 de persoane), cât permisiunea pentru tranzitul tezaurului (o parte din el depozitat chiar la Banca Națională a României), dar, și mai important, a intrării și a trecerii mai departe a patrimoniului cultural milenar, mai scump decât aurul pentru orice țară din lume. România a făcut acest gest, Vaticanul a refuzat primirea...

În pragul izbucnirii celui de al Doilea Război Mondial, diplomații străini acreditați la București au întreprins la Ministerul Afacerilor Străine sau la Guvernul român tot felul de demersuri diplomatice, mai mult sau mai puțin importante. Cea mai articulată acțiune considerăm a fi audiența ministrului german, W. Fabricius, personal la ministrul Afacerilor Străine, Grigore Gafencu, urmată în aceeași zi de o întrevedere cu primul-ministru, Armand Călinescu.

Se constată, din demersul reprezentantului german, făcut, fără îndoială, din dispoziția Berlinului, ca și din cel întreprins la 23 august de însărcinatul cu afaceri, Stertzler, tot cu Gafencu, preocupările Germaniei de a avea asigurate livrările de petrol din România.

Întors din concediu, șeful misiunii, Fabricius, cu siguranță pe baza instructajului făcut și primit la Berlin, încearcă și el să afle cât mai grabnic care este atitudinea României în criza actuală. Ușor poate fi reținută preocuparea primordială a trimisului german ca raporturile economice germano-române să nu întâmpine nici o piedică. În același timp, Fabricius urmărea ca - pe cât posibil - să fie anihilate pe timp de război raporturile de alianță româno-polone.

De mai mult vreme se dovedea la București și se va dovedi tot mai pregnant că serviciile de informații ger-

Ultima zi de pace,

DR. NICOLAE MAREȘ

mane acționau foarte intens în spațiul român și polon pentru a cunoaște intențiile părților, urmărind tot ce se mișcă sau aveau de gând să fie pus în aplicare, prin planurile lor de acțiune, decidenții polonezi.

Zvonuri absurde sau intrigi ridicate de reprezentanții germani din România

Astfel, în audiența acordată de șeful Externelor ministrului german Fabricius, acesta îi aduce la cunoștință ministrului Grigore Gafencu că s-ar afla la Constanța 3.000 de lăzi încărcate cu bombe incendiare în tranzit spre Polonia și cere, în numele Guvernului german, ca partea română să oprească acest material de război „care, evident, este destinat războiului care poate începe mâine între Polonia și Germania”. Nu se poate să nu sesizăm precizia datelor (războiul poate începe mâine!), aduse în discuție de reprezentantul german acreditat la București.

Pus într-o oarecare încurcătură cu această problemă eminamente de politică internă, și nu externă, ministrul român l-a asigurat pe interlocutor că va în cunoștința Guvernului nostru despre această cerere, însă a ținut să își exprime prieteneste nedumerirea sa că Germania poate face o asemenea cerere, fără a-i putea spune în virtutea cărui drept (drept internațional) ar putea interveni România pentru a opri un tranzit de mărfuri pe teritoriul ei, atâta vreme cât ne aflăm încă în stare de pace.

Se dovedea încă o dată că principiile cele mai simple de drept nu aveau prea mare importanță pentru Reichul german, arogant și arțăgos ca și liderul său.

În aceeași audiență, Fabricius i-a mai ridicat lui Gafencu și faptul că minoritatea germană ar avea cunoștință despre un ordin al Siguranței că, în cazul în care ar izbucni războiul între Germania și Polonia, în România ar urma să fie arestați un număr neprecizat de fruntași ai minorității germane.

La netemeinicia afirmațiilor făcute de Fabricius, răspunsul lui Gafencu a fost cât se poate de tranșant, replicându-i că nu poate fi vorba decât de un zvon absurd sau de o intrigă. Respingându-i netemeinicia plângerii, Gafencu a spus că nici nu are nevoie să se mai informeze pe lângă Ministerul de Interne, ci îi declară categoric că nimeni nu a dat un asemenea ordin în România și că nimeni nu se va atinge de minoritarii germani, care - ca toți cetățenii români - se bucură de protecția legilor românești.

Profesionist până în măduva oaselor în ceea ce făcea și spunea, Gafencu îl informează imediat pe Armand Călinescu despre plângerile lui Fabricius, iar primul-ministru îl cheamă în audiență pe Fabricius în aceeași zi (cf. AMAE, Fond 79, Germania, vol. 77, 312-313; idem Fondul 71/România vol. 269/1939 pp. 255-256).

România va executa cu loialitate angajamentele sale, dar contează pe reciprocitate din partea Germaniei

La întrevederea de la primul-ministru, Fabricius lasă „garda mai jos”, spunându-i că, întors din concediu, a găsit

Armand Călinescu

o atmosferă foarte bună la București și dorința de a se menține neutralitatea. Firește, crede încă în putința de a se înlătura războiul (care, implacabil, în noaptea respectivă va izbucni și despre care cu siguranță interlocutorul știa, de vreme ce abia se întorsese de la Berlin), deoarece negocierile continuă. Semnalează însă unele articole din presa străină (sic!) în care se vorbește despre noi angajamente ce le-ar fi luat România față de Polonia și Turcia și adaugă că asemenea știri sunt de natură să tulbure atmosfera.

Răspunsul demn al primului-ministru român a fost că nu are nevoie să arate lipsa de seriozitate a acestor articole, căci nu obișnuiește să dea dezmințiri pentru a încinge polemici cu presa străină; devenind astfel parte la toate manevrele ziariștilor. N-a ezitat să îl prevină pe reprezentantul Germaniei la București că se poate aștepta și în viitor la asemenea intrigi de presă și că n-ar fi cazul să le bage în seamă.

Punerea la punct suficient de demnă a ministrului german îl face pe acesta să nu insiste și să treacă pe un ton mult mai conciliant la ceea ce îl interesa să soluționeze. Afirmă, așadar, că este mulțumit de evoluția și stadiul relațiilor actuale, menționând că ar dori ca acestea să se continue în același fel și, îndeosebi, să se poată executa convenția economică.

A fost un bun prilej pentru Armand Călinescu să îi răspundă că politica României a fost și este foarte simplă. Relațiile româno-germane sunt comandate de interesele economice complementare ale economiilor celor două țări. Este o situație pe care nu a creat-o România, ci a rezultat din situația celor două țări. Aceeași a fost problema și în trecut, înainte de războiul mondial, a mai precizat el. De aceea, partea română a încheiat cunoscutul tratat (Acordul economic din 23 martie), în care se găsesc satisfăcute interesele ambelor state. S-a spus, a menționat primul-ministru, și în discursuri publice că, în acest mod, România va executa cu loialitate angajamentele sale. Bineînțeles, România a contat pe reciprocitate, în sensul că și Germania va livra punctual comenzile românești. Armand Călinescu nu s-a sfiit să îi spună lui Fabricius că Germania este datoare României, care până în momentul respectiv îi livrase în plus din contingentul de petrol chiar peste cotă, iar partea germană oprise din unele transporturi de armament.

La observația primului-ministru, reprezentantul Germaniei la București recunoaște că România și-a îndeplinit angajamentele, înștiințându-l că s-a făcut o greșală în Germania, dar că transporturile de armament vor urma regulat.

Armand Călinescu a continuat spunându-i „că nu a putut cândva - diplomatul german - să observe o rezervă la noi în ce privește problemele politice; aceasta (rezerva) se datora exclusiv Ungariei, care manifesta zgomotos pretențiuni teritoriale asupra României și lăsa să se înțeleagă că este susținută de Germania în această direcțiune”, plângere deloc blândă, s-ar putea spune.

La această remarcă, făcută așadar fără menajamente de Armand Călinescu, ministrul Fabricius i-a răspuns că Führerul nu a susținut niciodată aceste revendicări. De altfel, „Ungaria - a continuat el - nu a arătat niciodată vreo linie de rectificare a graniței, ci a cerut întreg Ardealul. Or, aceasta nu ar putea fi sprijinită de Germania care, încheind convenția economică cu noi, s-a gândit la economia României în hotarele ei actuale, întregi. De asemenea, minoritatea germană trăiește mult mai bine sub români și ar fi nerațional să se dorească a merge sub Unguri”.

Răspunsul de mai sus pe care i-l dă Armand Călinescu reprezentantului Germaniei la București va fi întărit și de argumentul că România cunoaște bine cele spuse de Hitler atât regelui, cât și lui Gafencu. Adăugă că Führerul în persoană a subliniat că, deși a existat o cofraternitate de arme cu Ungaria în războiul mondial, din aceasta nu ar rezulta vreo obligație morală pentru Germania, întrucât în realitate nu Ungaria a venit în ajutorul Germaniei, ci Germania a făcut războiul antrenată de unguri.

Aceasta îi dă primului-ministru român prilejul să se întrebe, și nu retoric, pentru ce, atunci când România a propus un pact de neagresiune Ungariei, propunere de dată foarte recentă, Berlinul nu a consiliat-o să accepte. Surprins de întrebare, Fabricius a spus că în timpul din urmă „Germania s-a abținut de a da consilii la Budapesta”.

Armand Călinescu nu ezită să îi spună că o poziție favorabilă în această direcție ar fi fost și în interesul Germaniei, care ar fi trebuit să înțeleagă în această acțiune diplomatică o manifestare vizibilă a dorinței României de a păstra o atitudine pacifistă, deoarece „Ungaria, cu care

primele zile de război

Eugen Cristescu,
șeful Siguranței
din România,
sprijinitor
din umbră al
emigrației poloneze

doream să încheiem un pact de neagresiune, este așezată între țările noastre și face, astfel, imposibilă orice luptă între noi". La aceasta, ministrul Fabricius cu un aer de surprindere plăcută, îi mărturisește primului-ministru că nu au înțeles astfel.

„Regret că nu ați înțeles-o, a fost răpsunsul primului-ministru, deoarece, imediat după ce s-a dat nota domnului Bardossy (ministrul Ungariei în România), a fost chemat domnul Steltzer și i s-a comunicat acest fapt". Din nou pus în încurcătură, Fabricius dă următorul răspuns:

„Este adevărat că Domnul Steltzer a comunicat faptul la Berlin, dar n-a sesizat acest înțeles. Sunt bucuros să-l aflu și voi telegrafia imediat la Berlin."

„V-ați înțeles cu Sovietele. Nu mai rămâne decât să le recunoașteți și zonă de influență spre România"

„Prin urmare – a continuat primul-ministru –, iată un act în care dumneavoastră trebuia să vedeți un gest amical. Dar voi subliniați îndată și un al doilea. Și domnul Göring, și domnul Hitler au spus Majestății Sale că ceea ce îi preocupă îndeosebi este ca noi să nu manifestăm prietenie Sovietelor. Putem avea orice înțelegere cu Franța și Anglia. E firesc. Dar o înțelegere cu Rusia ar fi interpretată ca un act inamical față de Germania. Ei bine, noi deci am fi putut încheia oricând un pact de neagresiune cu Moscova și am fi avut tot interesul să o facem; ne-am abținut tocmai pentru a vă fi agreabili. Or, dumneavoastră acum v-ați înțeles cu Sovietele. Nu mai rămâne decât să le recunoașteți și zonă de influență spre România". Știa, oare, primul ministru român că germanii și rușii făcuseră deja târgul? Istoria va dovedi că puține cancelarii știau de aceasta. Printre ele, Washingtonul, Parisul și Roma.

Ministrul german recunoaște că tratatul a fost semnat și explică aceasta prin schimbarea de atitudine a Moscovei, care a devenit antisemită (?), adaugă, însă, că nu știe încă nimic precis în ce privește pactul germano-rus, fiindcă Ribbentrop nu l-a informat, dar socotește imposibil să se fi dat Sovietelor vreo încurajare, pentru două motive: mai întâi, pentru că Gurile Dunării – fluviul cel mai important pentru ei – nu pot fi lăsate altora decât românilor cu care au înțelegerea economică și, apoi, fiindcă în Basarabia este o puternică minoritate germană, care este mulțumită în România.

„Fiindcă îmi vorbiți de germanii din Basarabia, pot să vă dau o informație în treacăt. Domnul Heydrich (consilier pe probleme minoritare) mi-a vorbit ieri despre unele doleanțe privitoare la școlile confesionale din acea regiune. I-am promis să examinez chestiunea și astăzi îl aștept să-i comunic că i-am dat întreaga satisfacție în această chestiune."

Pus, cumva, în fața altei situații inedite pentru un șef de misiune care ar fi trebuit să știe tot ce se petrecea în parohia lui, Fabricius i-a răspuns primului-ministru cu voiciume că acesta este un lucru admirabil și va comunica imediat la Berlin despre atitudinea respectivă, fiind sigur că va produce o excelentă impresie autorităților germane și va contribui la edificarea lor asupra intențiilor României.

A împiedica tranzitul nu mai este un act de neutralitate

Nu mai după acest schimb, am putea spune, nu de amabilități, Fabricius îi spune primului-ministru cu aerul de a-i da în treacăt o știre, că ar dori să îl încunoștințeze despre tranzitul prin România a unor bombe incendiare pentru Polonia. A mai adăugat că ar face o bună impresie la Berlin dacă România, sub motivul că i s-ar îngreuna traficul, ar opri acest tranzit.

Armand Călinescu îi răspunde că chestiunea respectivă i-a fost comunicată deja de ministrul Gafencu. Nu știe dacă faptul este real, nu a primit încă raportul, dar, oricum ar fi, chestiunea a fost examinată din punct de vedere juridic și socotește că e bine să-i spună de la început, pentru a nu avea discuțiuni la fiecare caz în parte, că, după dreptul internațional, transportul de armament nu poate fi refuzat de o țară neutră. În timpul marelui război, România a lăsat să treacă material militar spre Turcia și Bulgaria, precum și spre Serbia. De altfel, a împiedica tranzitul nu mai este un act de neutralitate, ci este un act de parțialitate și înseamnă încercuirea unei țări. Dacă vor să împiedice aprovizionarea Poloniei, nu au decât să oprească transporturile în Mediterana.

„Nu vă consilies să ridicați această problemă, fiindcă

atunci, dacă și Franța, Anglia și Polonia ne-ar cere să nu vă livrăm petrol, care este un material de război, ce ar trebui să răspundem? Și adăog, a spus premierul român, situația ar fi mai grea, căci, pe când la tranzitul de armament este numai o operație de transport, la petrol este mai mult, este o furnizare, deci oarecum o participare."

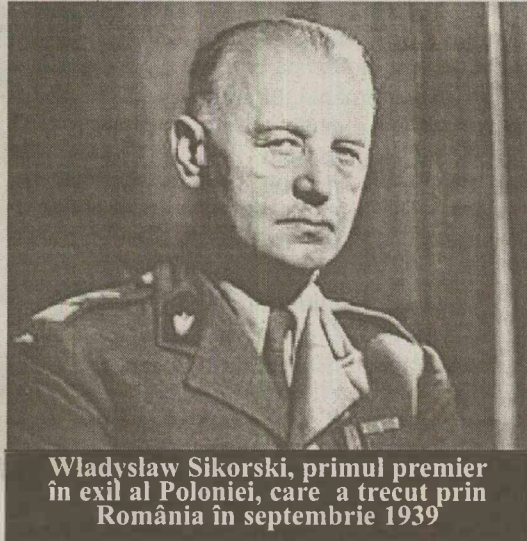
Fabricius a încercat să invoce art. 16 al Pactului Societății Națiunilor și, fără a insista, spune că totuși, dacă România ar putea găsi unele motive de a nu îngădui transportul, Germania ar fi mulțumită. (ibidem, AMAE, Fondul 71/România, vol. 269/1939, ff. 257-261).

Avizele Externelor emise urbi et orbi

Importanța neutralității pentru România este dovedită din plin în paginile Universului din 8 septembrie. Acesta scria că hotărârea Consiliului de Coroană (din 6 septembrie) este înțeleaptă și va fi primită cu satisfacție și înțelegere de opinia publică. „Ea (hotărârea) corespunde politicii pașnice de strictă apărare a intereselor vitale ale poporului român și reprezintă, în momentul de față atitudinea cea mai potrivită pentru salvagardarea acestor interese, în cele mai bune condițiuni"

Tot în paginile acestui ziar, a doua zi, a fost publicat editorialul Neutralitate în care este fundamentată gândirea politică românească a momentului, cât și a conceptului respectiv.

Astfel, se subliniază că hotărârea luată este expresia unei voințe de pace, menționând că: „sub regimul neutralității, Statul suveran își impune, din propria sa voință, anumite restricțiuni, care – dacă sunt strict respectate – îl pun la adăpost de imputarea că va avea o atitudine părtinitoare

Władysław Sikorski, primul premier în exil al Poloniei, care a trecut prin România în septembrie 1939

față de vreunul din beligeranți, dar care prin faptul că sunt precizate de convențiile internaționale cu valoare universală, constituie pentru statul, care s-a declarat neutru, o serie de drepturi, de îndatoriri și de garanții."

„Beligeranții sunt obligați să respecte, ca și noi, prevederile acestor convențiuni, prin simplul fapt că noi am proclamat – și le-am notificat – voința noastră de a le respecta față de ei" (sublinierea mea: NM). Așadar, neutralitatea nu este o simplă stare de fapt, ci ea „devine obligatorie, pentru beligeranți, ca și pentru neutri"

Din materialul respectiv, elaborat cu siguranță împreună cu specialiști de marcă în drept internațional de la Ministerul Afacerilor Străine, rezultă calea de urmat: „Problemele neprevăzute de convenții pot fi examinate de la caz la caz și rezolvate conform doctrinei sau uzanțelor internaționale, în atmosfera de mai mare încredere reciprocă creată de declarația de neutralitate."

Atitudinea României merge, așadar, pe linia de acțiune diplomatică de apărare a independenței frontierelor. Era continuată cu prudență și tenacitate, în împrejurări extreme de grele, din cauza războiului ce se putea generaliza: „Neutralitatea schimbă forma problemelor ca și fondul lor, în sensul că siguranța noastră stă mai puțin în voința altora de a nu ne ataca, decât în voința noastră de a ne apăra și că suprema garanție a drepturilor și intereselor noastre rămâne apărarea națională."

Nu există nici o dovadă că mesajul respectiv ar fi ajuns la cunoștința misunii diplomatice poloneze, dar mai ales nu cunoaștem faptul dacă ambasada a raportat despre poziția oficială a României liderilor polonezi.

Am putea crede că, în cunoștință de cauză cu poziția clară și fermă a autorităților românești, așa cum era menționată mai sus, președintele Poloniei n-ar fi elaborat și transmis, la 17 septembrie, în eter, declarația sau apelul de

la Chișinău, (document antedat ca fiind emis de pe teritoriul polonez, de la Kutu), prin care informa că pe viitor prerogativele statului polonez se vor manifesta dintr-o țară neutră.

Specialiștii români în drept internațional au elaborat în momentele respective „Avizul privind comportamentul românesc", asupra căruia vom reveni. Să nu uităm că aceste documente erau supervizate de Vespasian Pella, unul dintre cei mai de seamă specialiști internaționali în această materie.

România pleca în argumentarea poziției sale de la respectarea normelor de drept internațional, iar acele prevederi asigurau posibilități de tranzit bunurilor și patrimoniului cultural polonez, lucru ce se va dovedi a avea o importanță capitală pentru Polonia.

Avem tot felul de dovezi că diplomații de la București, urmare a indicațiilor primite de la cancelariile pe care le reprezentau, făceau lobby zi de zi, la diferite niveluri până la primul-ministru, pentru a forța o poziție în interesul țării lor sau în interes propriu de moment, încălcând cu toții legislația internațională în vigoare.

Editorialul din Universul evidențiază că „neutralitatea înseamnă voința României de pace" în care Statul suveran „își impune anumite restricțiuni", care – „dacă sunt strict respectate, îl pun la adăpost de imputarea că ar avea o atitudine părtinitoare față de vreunul din beligeranți, dar care, prin faptul că sunt precizate de convențiuni internaționale cu valoare universală, constituie pentru statul care s-a declarat neutru o serie de drepturi, de îndatoriri și de garanții"

Cu alte cuvinte, beligeranții sunt obligați să respecte, ca și statul român, prevederile acestor convențiuni, „prin simplul fapt că noi am proclamat-o și le-am notificat voința noastră de a le respecta față de ei". Rezultă că neutralitatea nu este numai o simplă stare de fapt, ci „devine o regulă de drept obligatorie pentru beligeranți, ca și pentru neutri"

Așadar, publicistica românească – inspirată din diplomație și de diplomați – dorește ca societatea în întregul ei să gândească la unison, iar părțile în conflict să ia aminte. Dorea Bucureștiul ca toți să ia aminte, și – nu în ultimă instanță – spionajul german omniprezent. Și își mai dorea ceva: cât mai puține presiuni.

Cu siguranță, asupra acestei măsuri, un rol hotărâtor l-a avut Armand Călinescu, nu numai din postura sa de militar, dar și de jurist, cât și șeful diplomației românești, eminentul publicist, Grigore Gafencu, fost director general al marelui cotidian Timpul, de orientare prooccidentală, vădit și propolonez, încă din anii '37-'38. Și, pentru a arăta cumva că n-am fi singuri pe lume cu o asemenea poziție, o zi mai târziu, în paginile mass-mediei este inserată lista țărilor neutre.

Încep avertismentele germane de violare a neutralității

La 10 septembrie, cu o săptămână înainte de a se pune în mod oficial de autoritățile poloneze problema intrării în România a Guvernului polonez, ministrul Fabricius ridică secretarului general al MAS, Al. Cretzeanu, problema „aparitiei" unei cereri din partea Poloniei de acordare de azil de către statul român conducerii Poloniei.

Fabricius nu precizează sursa. Să fi fost o scorneală sau germanii aveau infiltrați spioni în chiar Statul General Major polonez sau printre factorii de decizie? În mod sigur, partea română nu avea o asemenea cerere, mai mult, i se părea totalmente neverosimilă, dovadă nu numai răspunsul negativ, dat de Cretzeanu, cu acordul primului-ministru, dar în nici o însemnare din memorialistica românească a vremii nu găsim nici o aluzie la așa ceva. Cretzeanu a adăugat în modul cel mai categoric, în răspunsul său, că „dacă vreodată un Guvern străin ne-ar cere să funcționăm pe teritoriul nostru, am respinge îndată o asemenea cerere incompatibilă cu neutralitatea noastră". (AMAE, fond 71 Germania Relații politice cu România vol. 78, f. 13-14).

EVENIMENTE LA METROPOLIS

MIRCEA GHITULESCU

Deși se aude încă din vară de spectacolul cu **Azilul de noapte** de Maxim Gorki la Teatrul Metropolis, abia la începutul lui noiembrie s-a produs „premiera oficială”. Spectacolul semnat de Mircea Marin este emoționant și vom încerca să explicăm de ce. În primul rând, pentru că regizorul reușește să se întâlnească în punctul optim cu autorul, ceea ce alții refuză din capul locului. Dacă **Azilul...** era pus în scenă de Alexander Hausvater, Andrei Zoldak sau, mai nou, Mihai Măniuțiu (vezi **Moartea lui Danton**, de Georg Büchner) și Radu Afrim - personajul Luca era Dalai Lama în luptă cu China comunistă, iar Vaska Pepel - Al Capone sau Che Guevara, la Mircea Marin nu merg lucrurile chiar așa de simplu. El este un analist al textului de o rigoare și o mobilitate care nu au alt scop decât intensificarea situației literare. A unui text și așa intens, scris în stilul pasional slav, cu atât mai greu de intensificat. Pivnița mizerabilă a lui Gorki unde trăiesc de-a valma dezmoșteniții soartei pare un infern social al „proletariatului”. Este și asta, dar, încet-încet, îți dai seama că este unul existențial și etern care te privește în modul cel mai intim cu putință. Moartea Annei este moartea ta, așa cum sinuciderea finală a Actorului poate fi oricând propria sinucidere. Pivnița lui Gorki este omenirea însăși, care își închipuie că lumea se împarte în săraci și bogați, pe când, în eternitate, nu există decât omul sărac și gol care încearcă să-și ducă viața la bun sfârșit cu orice preț. Fiecare cu viciul său care îi dă senzația de plăcere, făcând, astfel, ca viața să alunece mai departe. Dragostea rea a patroanei Vasilisa pentru corpul tânăr al lui Vaska Pepel, alcoolismul Actorului, nevoia Nastei de a crede în iubire citind romane frivole, Baronul, mai ales Baronul, cu legenda nobleței pierdute pe care nu i-o poate fura nimeni fără să-l nimicească sunt câteva din acele „vicii” pe care își reazemă existența. Nu este nici un personaj, oricât de ticălos, care să nu-ți stârnească mila pentru că nu ei sunt vinovați de soarta lor deoarece sunt victime ale fatalității de a exista. Nimic nu este mai impresionant decât strigătele de moarte ale Annei în mijlocul acestei umanități surde la suferința aproapelui, preocupată doar de spectacolul propriei degradări. Tocmai prin supradimensionarea nimicniciei, Gorki creează un contrapunct dramatic, relevând clipele de demnitate secretă ce luminează, intermitent, aceste destine. Oamenii nu s-au răscut decăzuți, ci au decăzut prin naștere și au conștiința încărcată a căderii. Fiecare are un titlu de noblețe pierdut, o utopie personală, un mit în care se încapățânează să creadă. Aceste titluri de noblețe de care fac atâta caz sunt zonele neîntinate ale ființei, niciodată complet abandonată, pe care le apără cu disperare, cu sălbăticie, uneori. Aceste zone de demnitate secretă sunt și punctele lor vulnerabile. Miturile personale pe care le ocrotesc sunt licăriri ale speranței care nu moare.

Nimeni nu iubește pe nimeni, nimănui nu-i este milă de nimeni, de aceea apare un trimis al lui Dumnezeu care iubește și compătimizește pe toată lumea, alinându-i cu mila sa. Este „sfântul” Luca, jucat de Ștefan Radoff magnific, desprins parcă din calendarul cu sfinți ortodocși ai pravoslavniciei Rusii. O compoziție de perfor-

manță (Ștefan Radoff nu avea nimic de compus, fiindcă se joacă ideal pe sine) face Mircea Rusu în rolul lui Satin, personajul care emite ilustra replică „Omul, ce mândru sună acest cuvânt!”, Monologul lui Mircea Rusu pe această temă este scos de sub semnul sublimului și introdus într-un grotesc complex cu mormăieli și sughițuri, poticneli și scrâșnete. Este un Satin neobișnuit cu un fel ieșit din comun de a compune rolul acestui ratat care te atrage ca un magnet cu ratarea lui. Are un relief aparte Ioana Calotă în Nastia, care citește furibund minciuni despre iubire din romane franțuzești, dar crede în ele din tot sufletul și își apără credința din toate puterile, strâmbată de plâns și congestionată. Pentru că încă una din replicile lui Gorki dintre cele care au făcut carieră îi aparține lui Luca. Iubirea seamănă cu Dumnezeu, „dacă nu crezi, nu există”.

Oamenii lui Gorki se frământă, se iubesc, se omoară, se bat, se zbat și se îmbată, joacă cărți și mor. Sunt transformate în personaje toate păcatele și servituțele omului: Moartea (Anna în agonie, o imagine de coșmar interpretată de Claudia Negroiu), Crima (Vaska Pepel), Sexul (Vassilisa, un amestec teribil de autoritate și supunere descris de Mirela Comnoiu Marin), Munca în zadar (Cleșci, soțul Annei, un amărât orgolios jucat de Ovidiu Gherasim Robu), Soțul înșelat (Kostaliiov, în care Tudorel Filimon afișează o amenințare de carnaval care îl va costa viața), Noblețea pierdută (Baronul, un rol în care Nicolae Urs cu noua sa față de Don Quijote cu mustața-n furculiță, merge de minune, deși ratează „scena lătrătuții”, jucată pe comedie, și nu pe dramă). Igor Caras, este exuberant și exploziv cu armonica sa rusească, iar Alexandru Bindea/Bubnov, cojocarul, punctează cu umor din vârful patului replicile filozofice ale piesei.

Cel mai bun spectacol (dintre cele văzute de noi, desigur) cu **Azilul de noapte** l-a creat Harag György la Teatrul Maghiar din Cluj-Napoca în 1980. Al doilea este al lui Mircea Marin de la Metropolis. Diferența este că Harag lucra cu grupuri în mișcare și dădea senzația unui furnicar uman, Marin lucrează cu identități relativ fixe care dau impresia că este vorba despre tine, și nu despre lume, în general. Este un spectacol complet despre omul cu nevoia lui de milă și minciună necesare pentru a supraviețui. Din drama fiecăruia se naște o imensă dramă colectivă imposibil de atenuat și o compasiune imensă greu de potolit.

P.S. Contrar informațiilor oficiale, Teatrul Metropolis nu s-a înființat „acum doi ani”, ci exact în 1991, sub numele de Teatrul Urmuz, la inițiativa Ministerului Culturii, având ca director martir pe regizorul Mircea Marin, apoi pe directoarea Corina Șuteu, care l-a numit Theatrum Mundi, și, în fine, pe Ion Căcora, care a păstrat numele și l-a făcut, cu adevărat, teatru de dramaturgie românească, realizând chiar o semi-integrală Ionesco, **Regele moare**, al lui V.I. Frunză fiind în capul listei. Cu doi ani în urmă, a trecut în subordinea Primăriei București și a primit un nou director (actorul George Ivașcu) care l-a botezat Metropolis. Să fie într-un ceas bun, nașule, dar istoria trebuie salvată!

Concertul - o comedie simfonică

CĂLIN STĂNCULESCU

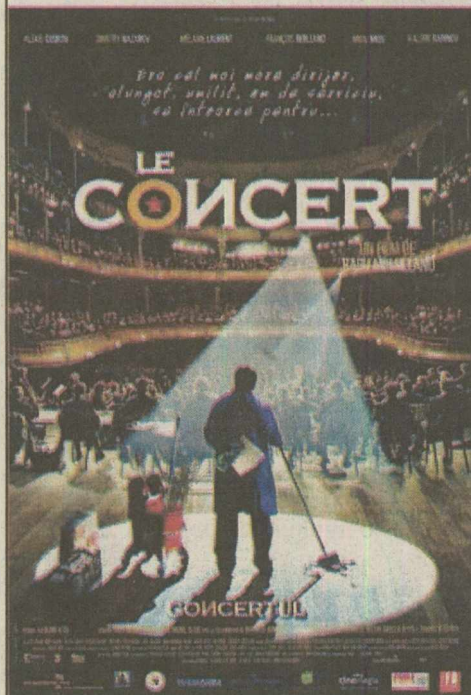
Filmul „Concertul”, de Radu Mihăileanu, confirmă un demers tematic unitar și anume reflectarea individului în confruntare cu consecințele sistemelor totalitare. De la „Trahir” și „Trenul vieții” la „Trăiește” și recenta premieră de pe ecranele românești „Concertul”, regizorul Radu Mihăileanu a radiografiat, în cheie tragică sau comică, relația omului cu o societate guvernată de absența libertății, surprinsă pe coordonatele unui conflict global sau regional, cu o ideologie marcată de intoleranță, eliminarea valorilor umane, nesocotirea primarelor nevoi existențiale.

Punctul de plecare epic din „Concertul” este eliminarea muzicienilor evrei din orchestra Teatrului Mare din Moscova în urma unui ordin semnat de Brejnev și refuzul dirijorului Andrei Filipov de a-și continua cariera fără cei mai talentați colegi. După 25 de ani, marele conducător de orchestră, ajuns om de serviciu în aceeași instituție are ocazia unei nemaipomenite revanșe prin deturnarea unui fax, o invitație pentru un concert în vestita sală a Teatrului Chatelet din Paris. Dirijorul își convoacă foștii orchestrați pentru a materializa un imens qui pro quo și, în urma unor rocambolești peripeții, concertul promis va avea loc, nu fără o serie de interludii, ce vor explica opțiunea pentru o talentată solistă, fiica unei victime a Gulagului sovietic.

În postura organizatorului acestui inedit eveniment artistic Radu Mihăileanu îl imaginează chiar pe autorul kagebist de altădată, care interzisese brutal **Concertul pentru vioară** de Ceaciovski, astăzi un iremediabil nostalgic, conducător al unui partid comunist ce-și închiriaza participanții la mitingurile săptămânale cu bucata.

Deși scheletul epic este destul de stufos, cu flash-backuri repetate pentru explicarea opțiunilor muzicale ale fostului dirijor, deși cascada de gaguri este uneori prost motivată psihologic, întreaga partitură cinematografică va căpăta coerență și o notabilă alternare de tonuri prin reflectarea dialogului contemporan dintre culturi.

Vestul nu acceptă ușor intruziunea străinilor, mai ales inventivele lor tentative de încălcare a legilor prestabilite, în timp ce reprezentanții societății „democratice” ruse se devoalează cu toate

ticurile postcomunismului sălbatic, cu toate pretențiile noilor îmbogățiți pe seama oropșiților din timpurile comunismului victorios.

Regizorul afirmă: „*Concertul exprimă acea armonie care a luat naștere din impactul culturilor*” și filmul demonstrează că umorul poate fi un răspuns valabil în fața suferințelor și dificultăților vieții, oricât de dure ar fi acestea. Protagonistii „Concertului” vor avea forța de a merge până în pânzele albe pentru visele lor datorită umorului și ironiei, arme vesele și inteligente, cu care se poate răspunde în fața absurdului contemporan sau care au fost folosite și împotriva barbariilor trecutului. O autentică revanșă a umilițiilor este finalizată în triumful final al concertului pus de atâtea ori sub semnul întrebării.

Realizat cu un buget destul de modest pentru o coproducție franco-româno-rusă, adică cu doar 21 de milioane de dolari, filmul lui Radu Mihăileanu, cu toate tușele uneori exagerate la adresa unor psihologii și individualități, demonstrează capacitatea registrelor comic de a aborda teme grave, dar și inspirația cineastului de a sugera în spatele gagurilor reflecții nu prea comode la adresa civilizației contemporane, aflate prea adânc ancorată în zona virtualităților efemere ale materialismului consumerist.

Primit cu multă căldură de publicul italian și de cel francez, filmul lui Radu Mihăileanu va avea o carieră frumoasă și în SUA sau Australia, unde a fost cumpărat înainte de terminarea filmărilor. Printre interpreții cineastului se numără actorul rus Alexei Guskov, în rolul dirijorului Filipov, actrița Melanie Laurent, cunoscută de publicul din țara noastră din filmul „Bastarzi fără glorie”, de Quentin Tarantino, dar și Vlad Ivanov, Valentin Teodosiu și Ion Sapdaru și Maria Dinulescu, cu partituri mai mici, dar extrem de bine exploatate în registrul ales de autor.

Fără a fi neapărat un film de festival, filmul „Concertul” poate fi un concurent serios în competițiile în care comedia, un gen astăzi într-un nemeritat regres, este privită cu seriozitate. Un film de văzut, spre deosebire de noul campion al box-office-ului american „2012”, o plati-tudine scumpă pe tema Apocalipsei.

Jean PORTANTE

Jean Portante s-a născut la Luxemburg în 1950 într-o familie de origine italiană. Astăzi, trăiește între Paris și Luxemburg. Este scriitor, traducător și ziarist. A publicat peste treizeci de titluri: volume de versuri, nuvele, piese de teatru și romane, iar cărțile lui au fost traduse în numeroase limbi străine. Cele mai recente volume de poezie pe care le-a semnat sunt *Munca plămânului* (2007) și *În realitate* (2008).

În 2003, a obținut Premiul Mallarmé pentru volumul *Strania limbă* și Marele Premiu al Societății Scriitorilor din Franța pentru Opera Omnia. Din 2006, Jean Portante este membru al Academiei Mallarmé.

VREAU SĂ SPUN

Mâna ta dacă presupunem că există iar eu știu că există dar să presupunem.

Și să presupunem că degetele fiecăreia dintre mâinile tale sunt din nou cele cinci drumuri care ne leagă și că la marginea lunulelor sunt astrele digitale care ne fac semn să trecem.

Și să presupunem că vom reuși să ne întâlnim sau că măcar privirile noastre se vor întâlni.

Vreau să spun: la ce va fi servit pătrarul lunii dacă nu la întâlnirea privirilor noastre.

De la un drum la altul pietrele erau implacabil din ce în ce mai rare.

Nu pentru că era vremea calcinării: vreau

să spun: nimic nu dispăruse din peisaj.

Toate erau la locul lor.

Și mai bine: acolo unde nu fusese decât un singur drum, erau acum două sau chiar trei.

Și aripile morii distruse de furtună

deveniseră elicele unui cărbune care i-ar fi făcut să pălească pe alchimiști.

Vreau să spun: când mi-ai zis ieri la telefon că luna era din nou una deasupra lacului, am luat-o pe cealaltă și am pus-o în cutia în care păstrez SORII USCAȚI.

ACEST PĂMÂNT prinde dintr-o dată culoare atunci când îl iei în palmă și-l transformi în pulbere ca și cum tu ai fi sita și el aurul zilelor noastre de pe urmă și eu căutătorul cu mâinile goale.

Și atunci când el se apropie de el însuși: vreau să spun:

căzând pulberea devine o simplă eternitate prinsă între cei doi poli ai existenței sale căderea sa răspunde mai puțin legii eternei reînțoarceri decât constrângerilor unei gravitații care pune stăpânire pe materie atunci când mâna ta devine pulbere.

Așa s-a născut tristețea cosmică.

Văd efectul dar nu și cauza.

Pentru mine pierderea universală a culorii nu-și găsește

explicația decât în gestul grav al mâinii care intrată în

panică ar colora întregul sistem dacă în spatele lui: vreau

să spun: în spatele gestului și nu al sistemului nu s-ar ascunde locul din care ne vin toate dar din care nimic nu pleacă.

Când s-a potolit vântul și când nimic nu s-a mai supus

ordinelor sale nu m-am putut abține să-ți șoptesc la ureche

câteva cuvinte arcuite adunate în mare grabă înainte de furtună.

Apoi m-am gândit din nou la METEOROLOGI.

Nu cunosc în noi decât ceea ce i-a învățat umiditatea.

E mai bine așa.

Înainte de furtună: vreau să spun: înainte de marea scară

dintru-nceputuri vântul îmi aducea-n fereastră parfumurile cele mai neînfrânate.

Totul era impregnat ca și cum din grădina universală florile noastre

preferate ne-ar fi făcut un semn disperat înainte de

a se împrăști.

Nimic nu s-a mai supus ordinelor vântului și marele stejar

din fața casei s-a rupt în două, după cum zice legenda:

vreau să spun: măcar în două: vreau să

spun n-ai văzut tu oare că trunchiurile acelea două de acolo sunt

ultimele trepte ale mării scări.

Pulbere cosmică ai pe chip ca și cum

METEORITUL DINTRU-NCEPUT ar fi făcut escală în tine.

Și-n suflul tău se regăsește astfel liniștea marilor întinderi și

astfel mă gândesc din nou la căruța trasă de boi sau la

inelul unui butoi prăvălindu-se pe-un deal în copilărie.

Se cultiva deja trandafirul negru: vreau să spun: înainte de toate

acestea cineva le-a făcut semn elementelor să se deghizeze.

Unul dintre ei, căruia încă-i spuneam pe atunci focul, și-a adus aminte

de viața sa anterioară.

O altă căruță înțepenită în șinele primei

căi ferate i-a fost fatală: vreau să spun: cei din care mă

trag și cei spre care merg stau încrustați pe marmura stelei

monumentului ridicat morților.

Pe numele lor s-a așezat pulberea: vreau să spun: pe

vremea aceea nu ne hrăneam încă nici cu pâine, nici cu ceapă,

ci cu niște pepite ancestrale pe care le-adunau inimile.

Am făcut un tur în jurul cimitirului ca să aud ce

aveau să-mi spună numele de pe morminte.

Alături de tine trecutul se declina ușor.

Nu pentru că din asamblarea aleatorie a alfabetului gravat în

piatră s-ar fi născut vre-o genealogie specială.

Dintre numele citite nici unul nu făcea aluzie la destinul meu:

vreau să spun: este surprinzător că acest cimitir nu-și

îndeplinește misiunea de a-mi aminti că soarta mea nu este în

nici un fel de invidiat față de a tuturor acestor ANONIMI CARE ZAC

imortalizați prin scris.

Într-o zi pe la cincizeci de ani am căzut precum toți cei

care fac parte din GENERAȚIA MEA într-o paranteză.

Cei care înainte omorau la scară industrială erau încă acolo:

vreau să spun: a fost un moment în viața mea când în compania

unor ucigași mai vârstnici am continuat să cred în inocența genetică.

Apoi am început să mergem pe lună fără ca acest lucru să modifice

axele elementare ale sistemului: vreau să spun: nimeni

nu a văzut că acei mici pași nu făceau elogiul

umbrei ci ieșeau ca dintr-un fum familiar.

Și-atunci a început cineva să numere din nou stelele și ajuns la

steaua ta mai strălucitoare ca niciodată a spus ceea ce se spune

întotdeauna într-o astfel de situație: vreau să spun: dacă

mai există încă nostalgii după un masacru nu

o paranteză lunară va fi aceea care va opri poezia în loc:

vreau să spun: n-ar trebui oare acum să se dărâme un zid.

În apusul care-ți înroșește părul ȘERPIL

ZĂRII-și amestecă pieile: vreau să spun: iată

cum șerpuiești prin aerul incandescent și nimic din ceea ce

face ziua sau noaptea nu te spulberă.

Așa te visez și te visez din nou până

când elementelor de bază li se alătură munca

liniștită și secretă a bibliotecii mele intime.

Nu-i un lucru ușor de făcut.

Între blocurile solide și lichide nu-i nici un fel de

concurență: vreau să spun: între unul și altul nu este

nici o alegere de făcut.

Dar atunci când ceea ce are corp se derulează în suflet

într-o seară domoală de vară târzie și când o mână

pictează în interior ceea ce i-a luat exteriorul

este ca și cum de la pământ până la apă și chiar mai departe

purtătorii de cuvânt ai interiorului ar sculpta statuie după

statuie în adânciturile norilor: vreau să spun:

acolo între carne și os iubirea noastră seamănă

mai puțin cu șerpii decât cu incandescența rituală

care face și desface orizontul.

Nu mi-am pus niciodată ÎNTREBAREA ÎNTOARCERII: vreau

să spun: plecările și revenirile fac parte din ordinea

lucrurilor: vreau să spun: nu ajunge ca o călătorie să fie

definitivă pentru a înceta să fie călătorie.

Când înaintam spre tine nu conta decât distanța parcursă.

Și era întotdeauna aceeași ca și cum în timp ce

mergeam pământul de sub picioarele mele și pământul

de sub picioarele tale ar fi mers și el: vreau să spun:

ceea ce călătorea în noi era acest petic de pământ ale

cărui extremități imobile eram.

Atunci când în cadrul unei uși pe care mi-o doresc exterioră

ar apărea și ar dispărea silueta ta

aș număra până la OPT.

Unii se opresc la șapte sau la trei.

Alții merg până la douăsprezece.

Fiecare să-și fie contabilul propriei mitologii.

Optul meu este de două ori patru: vreau să spun: atunci

când cele patru ramuri ale coarnelor din dreapta

ale cerbului erau înfipte între tine și mine și când cealaltă patru

din stânga catapultau animalul în aer suma lor

nu era un calcul premeditat.

Sunt convins că nu erau opt cartușe în puștile

vânătorilor la ieșirea din oraș pentru că animalului dinlăuntru

nu-i venise încă rândul să moară în noaptea aceea:

vreau să spun: printre cele opt posibilități de a muri înfipte

între tine și mine în noaptea aceea nici una

nu semăna atât de tare cu a noastră.

Așa cum am văzut vineri seara, înainte de primul tur de scrutin. Analistii politici, realizatorii, reporterii au fost cu toții imparțiali. Atât de mult, încât știm cine cu cine votează. Au dat note, au pus pariuri, au scris pe tablă procente. Desigur, nimeni nu le-a șoptit ce să facă. Poate doar conștiința le-a mai tulburat puțin discursul. Cei care au venit singuri la serviciu, fără conștiință la ei, ne-au îndemnat să ne anulăm propriul vot, dar în niciun caz să stăm acasă. Lucrurile sunt limpezi ca lumina zilei: românul care se respectă tot imparțial rămâne, iar cetățeanul, din ce în ce mai turmentat. Turmentat de televiziuni, de deformatorii de opinie. Dar de ei ne vom ocupa altădată pe larg, căci subiectul merită toată atenția. Deocamdată, spectacolul, care e musai să continue.

Farsă în două tururi și patru runde.
 Protagonisti: 3 sau 5 sau 7, rămân 2. Antagoniști: aceiași. Adjuvanți: staff-urile de campanie. Confidenți: secret, o prezență absentă. Figurație multă, dacă e posibil toată țara. La nevoie, personajele se pot schimba între ele, pot migra dintr-o tabără în alta, în funcție de necesitățile spectacolului și calitățile personale.

Spațiu de desfășurare: gol, mare, rotund (un fel de piață publică); un singur scaun cu spătar înalt care, de altfel, este și obiectul conflictului. La final va rămâne doar unul, pentru că scaunul nu poate avea decât un singur ocupant.

Timp: ciclic (spectacolul se reia din cinci în cinci ani, cu foarte mici modificări).

Recuzită: dosare, telefoane, scrisori, contracte.
 Runda 1. Șeptimi. Toate camerele pe protagoniști.
 Băiatul cu cronometru: Ce program aveți pentru relansarea agriculturii?

Protagonist 1: Am găsit o situație dezastruoasă, moștenită de la fosta guvernare, dar în ultimii cinci ani ne-am preocupat să stabilim o strategie. Pentru aceasta s-au întocmit comisii, care și la această oră analizează situația și care vor face un raport pe baza căruia se va întocmi un plan pe termen lung, care va fi alcătuit din soluții aplicabile pe termen scurt și mediu.

Protagonist 2: 342 de noi ferme plus 10 RON pe cap de vită furajată deimpărțit la 3 ha de grâu per fermă, radical din doi din producția de lucernă ori 2.000 de noi culturi.

Protagonist 3: Eu nu candidez pentru că am soluții, ci oameni care vor găsi soluții. Votați cinstea, votați schimbarea!

Runda 2. Cincimi. Televiziunile transmit în continuare, în direct.

Băiatul cu cronometru: Ce veți face cu situația din

TV PLANET

SPECTACOLUL

ANA-MARIA NISTOR

Învățământ? Dar cu Sănătatea? Ce soluții aveți pentru ieșirea din criză? Cum vedeți economia peste 5 ani? Aveți câte 5 secunde. Gata, timpul dumneavoastră a expirat. O altă întrebare: Sunteți de acord cu Constituția sau veți schimba ceva? Republică prezidențială sau semiprezidențială?

Protagonist 2: Conform articolului 80, alineatul 2, rolul președintelui este acela de factor de echilibru, de mediator. Și așa trebuie să rămână. Să enumărăm instituțiile la funcționarea cărora veghează președintele; am aici pe bilețel; să vedem...

Băiatul cu cronometru: Mulțumesc, timpul a expirat.

Protagonist 1: Conform articolului 80, alineatul 2, țara are nevoie de continuitate, adică de mine. Ce glumă bună am făcut... Votați-mă!

Protagonist 3: Conform articolului 80, alineatul 2, eu sunt cinstit. Votați schimbarea!

Runda 3. Treimi.

Băiatul cu cronometru: Adresați-vă câte o întrebare. Aveți 10 secunde cu tot cu răspuns... suntem deja în întârziere, mai trebuie difuzat un film, publicitate, he, he... Și fac și ore suplimentare.

Protagonist 3: Domnule Protagonist 1, ce părere aveți despre veniturile soției dumneavoastră? Dar despre cele ale fiicei? Dar de soacră ce ziceți? Salariul cumnatului cum îl comentați, cel de la firma vărului? Uite, am totul în dosar.

Protagonist 1: Dacă-i așa, am și eu câteva dosare, arătați la cameră, arătați la cameră! Ca să nu mai vorbesc despre raftul cu dosare despre domnul Protagonist 2. Le am aici pe toate!

Protagonist 2: Nu este nimic adevărat și acest lucru poate fi verificat de 15 martori, 3 prieteni și 2 servicii. Dacă este să adunăm peste 400 de rapoarte ori o medie de 2 pagini fiecare plus contracte semnate în ultimii 5 ani ori un procent de 25% comision – e clar, trebuie să mă votați pe mine pentru a pune ordine în cifre.

(Pe gradene, în spatele protagoniștilor, staff-urile de campanie vociferează. Susținătorii comentează, se foiesc, râd de declarațiile candidaților, își aplaudă când și când liderul.)

Băiatul cu cronometru: Care este cea mai frumoasă faptă pe care ați făcut-o vreodată?

(Antena 3; plan general. Oamenii din staff cască, unii s-au plictisit, alții își trimit bilețele. O posibilă primă doamnă trimite sms-uri, apoi abandonează alene telefonul în poșeta Louis Vuitton. O alta cere apă și o mână de susținere în rândul doi. A treia stă dreaptă, cu zâmbetul arbora corect, cu genunchii cumiși și cu gândurile aiurea. TVR plan mediu. Se aude vorbind Protagonist 3 și se vede Protagonist 2. Realitatea TV; ecran în 3 casete. Vorbește Protagonist 3, Protagonist 2 așteaptă de la staff un bilețel cu no cifre, Protagonist 1 zâmbeste ironic și obosit.)

Protagonist 3: Cea mai frumoasă faptă a mea de om cinstit a fost atunci când...

Băiatul cu cronometru: Mulțumesc, timpul dumneavoastră a expirat.

Protagonist 1: A mea a fost altfel!

Protagonist 2: Eu aș avea mai multe. Dacă ar fi să le enumăr...

Băiatul cu cronometru: Mulțumesc, timpul dumneavoastră a expirat. Ce transmiteți alegătorilor?

Protagonist 1: Dacă vreți continuitate, votați-mă!

Protagonist 3: Dacă vreți schimbare, votați-mă!

Protagonist 2: Să vă citesc un citat.

Runda finală sau Mistrețul cu glonț de argint:

- Domnule Protagonist, credeți în Dumnezeu?

- Ce ghinion pe poporul ăsta, să aleagă între doi comuniști...

- Ce model aveți în viață? a) soția; b) Patriarhul; c) Tudor Chirilă. Toate variantele sunt posibile.

(Aplauze puternice, furtunoase. Dinți la camera Declarații. Declamații. Destul. În fundal se întrezăresc urne albastre de vot. Mai sunt 24 de ore până la ziua cea mare până în momentul în care poporul va decide. Întreg procesul de alegeri se va transmite în direct, pe toate posturile, cu maximum de transparență. Protagonistii s-au retras la sediu acum urmează să se urce pe scenă poporul, el va fi la rampă în mâna lui stă soarta țării. Numai că poporul întârzie. Undeva, pe-afară, pe o margine de trotuar, stă pe ciuci și joacă ala bala pic pac poc: cin' să fie între doi nejuccători doi nebăutori, două servicii, doi foști sau doi viitori? Pe scenă, în penumbra, un scaun cu spătar înalt așteaptă.)

Tradiționalismul inclus

MIHAI ROGOBETE

Enigma procesului metaforic poate fi descălcită, fără a recurge la paliativul cutiei negre, deschizând-o, sfâșiindu-i vălul verbal, ecranul pe care apare aidoma umbrelor chinezești. Nici nu se poate vorbi despre existența vreunui vocabular ale cărui cuvinte, înseși de nerostit, l-ar face de nenumit. Gândul devine gând, când se poate reflecta și auto-proiecta. În oglinda sau pe pânza altui fel de gând, de a gandi, în altă paradigmă. Faraon ia decizia cauzală de a preveni cei șapte ani slabi visați în urma revelației principiului parității extragerilor probabiliste, burdușindu-și magaziiile în cei șapte grași. Să fi avut autorii textelor religioase revelația Principiului incertitudinii? Căci, dogmatice, Coranul și Biblia au ținut și mai țin să nu fie ba traduse, ba actualizate literar, dovedit fiind că revizuirea sau alterarea interpretativă a unei întâmplări de demult duc, prin smintirea da capo a întregii serii de evenimente, la o cu totul altă percepție a prezentului. Sau, probabilistic, în condiția unei surprinzătoare dar dovedite simultaneități, să fie vorba despre un fenomen asemănător celui al alterării cromatice din pictură, când o pată de culoare își aruncă asupra celorlalte complementara? Autentic, procesul metaforic este posibil tocmai datorită capacității de a amorsa și paradigmele inactive, limbajurile mentale potențiale ale căror vocabulare latente sunt fie uitate fie neinventate. Tot înalt inițiatul Faraon negociază la sânge cu Moise parafora încheată între tridimensionalitatea culturii egiptene piramidale și bidimensionalitatea dualismului tribal evreiesc, revelația monoteismului regenerator neocolindu-l. Mai curând sau mai târziu piramida se va „prăbuși”, terra ferma lunecând în Exod pentru a germina creștinismul.

Tautologică, analogică, logică, probabilist-relativistă și aforist-indeterministă, mintea și-a plasmuit dintotdeauna tot atâtea reprezentări despre lumea - de asemenea ireductibile - de altfel coerentă și unitară. Nu, nu trăim într-o puzderie de realități, ci într-o transparadigmă autoregenerabilă prin terțiul inclus favorizat de diversitate. De unde propensiunea pentru viciul bucuriei extatice a creației, dacă nu din seducția pentru incendiul lăuntric al flămei semiotice regeneratoare! Cu fiecare pagină, viclenind cândva de-a hoțul vigilența boantă a vardiștilor cu ascunzători verbale originale, subversivul Luca Pițu răstoarnă guvernul Limbii române dintr-un fagure cu și mai multe cotloane. Dacă cei patru

evangheliști au fost trei, Luca Pițu și Matei Călinescu, e pentru că Viața și opiniile (transsistemicu) lui Zacharias Lichten rostește adevăruri care, socotite pe nedrept anarhistice, și astăzi cu greu s-ar șopti. Ce altceva face ludicul și manieristul Șerban Foartă, decât să stoarcă din lutul agrarității orale, rețetele porțelanului și majolicii a la Bastion!

Identitatea, asemănarea, contrarietatea, ireductibilitatea și absurditatea fac scala intuițiilor numite, în parte, din... superstiție, terțiu inclus. De la șoapta mută a auto-identității imanente, mormurul asonant sau al rimei simple a cuvintelor de același fel cum că totul și toate sunt una, chicotitul metaforei că încă mai sunt multe de înțeles și aflat, tipătul oximoronului și aforismului că lumea încă e-n Facere și-n lucruri și-n gânduri și în cuvinte, la bubuitul de neauzit cum că niciodată nu-i vom da de capăt, pentru că gândind-o o tot înmulțim, terțiul inclus este gândul fășnit dintre două sau mai multe culori, două slove, două idei sau mai multe paradigme, nici ca una nici ca celelele și nici media dintre ele, ci, regenerându-le și regenerându-ne, peste ele și dincolo de noi.

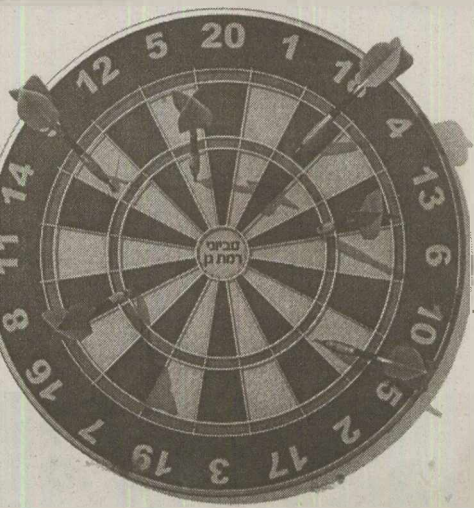
Terțiul exclus îndepărtează, sporind-o, conform Teoriei lui Heisemberg, alungă transcendența; incident, terțiul inclus ne-o apropiază. Transcendența gândită modern exclude atât transcendența tradiției cât și pe cea a modernității - modernitatea se autoexcluce, ca sofism maniheic și eșec „dialectic”. Terțiul exclus își exclude însuși mitul: progresul. Căci, dac-am pune în succesiune prin logica neexcluderii paradigmele, mirarea nu ne-ar ocoli. Cum timpul în sine al paradigmei tautologice nu poate fi „gândit” decât immanent, irepresentabil, n-are cum fi considerat altfel decât nul, neputându-se vorbi nici despre „înainte”, nici despre „după”. „Următorul”, cel al paradigmei dualist- maniheice se mișcă simetric, ciclic, periodic - staționar - progresând, dar pe loc. Abia raționalismul determinist-cauzal - trivaloric - inaugurează tripartitia trecut-prezent-viitor: timpul cauzei trecute, timpul procesual prezent, timpul efectului viitor. Care cauză, dacă, „stând”, fără consecuție, paradigma dualist-maniheică „anterioară” nu poate crea niciun fel de efect? Efectul cărei paradigme este, la rândul-i, când timpul cainico-imanent este nul? Care este paradigma-efect a celei raționaliste, dacă nu tot ea însăși, (cauză-efect-cauză-efect-cauză-efect-cauză...), redunsantă la infinit? Factice, sofis-

mul maniheic tradiție-modernitate este supersti-mitul progresismului dialectic: contrariile nu-și stămpără lupta într „unitate” până nu se rup și distrug reciproc totalmente. Nor-cauzal, saltul dialectic e inconceptibil.

Într-un articol recent din Convorbiri literare, (9/2009) Basarab Nicolescu, autorul Teoriei transdisciplinarității spune: „Ionesco a citit cu atenție nu doar Logică și contradicție, ci și Principiul antagonismului și logica energie lucrarea fundamentală a lui Lupasco în ceea ce privește terțiul inclus - acest tert misterios între Bine și Rău, înțeles Frumos și Urât, între Adevăr și Fals.” Cum să poți însă activa terțiul gândind exclusivist, numai maniheic! Cum să mă transgresezi disciplinele și de ce, dacă toate gâfâind dihotomic sunt reductibile? Cu materialism și idealism, stângă: dreaptă politice, materie și antimaterie, electron și proton undă și particulă, formă și conținut... tradiție și modernitate?

După cel stilistic-verbal, vălul care mai trebuie smulșat este cel compozițional. În tabloul elanelor sale mentale, societatea își posedă mai mult decât convenționalitatea istoriei: temporalitatea. Spațialitatea destinului, pentru cel trăitor în simultaneitatea colectivă a prunciei cainice, adolescenței maniheice, tinereții raționaliste, maturității relativiste și aforist-indeterministei vârste înaintate. Spațio-temporalitatea reprezentărilor noastre și realitatea spațio-temporal sunt ceea ce și cum le gândim. Respectând axiologia Stagirului - nederivabilitatea, suficiența și necontradicțiivitatea - adică principiile ireductibilității valorilor, orice sistem posibil și fără cusur. Dar tocmai insuficiența face omul, contradictoriu și manipulabil, sistemabil social, sperând să trăiască întru și pentru perfecțiunea sa nu a sistemului. Cum,nu-i așa, câtă vreme, ca sistem teoretic, marxismul este ireproșabil!

Acceptând - dovedită - evidența simultaneității tuturor paradigmelor, tâlcul metaforei e deja limpezit. Nu numai „între”-le alăturării a două cuvinte diferite scapără sensul: intuiția, ci, mai ales, cel paraforic, incendența dintre două sau mai multe paradigme, revelația regeneratoare garantă continuității - inclusul exclus raționalist - punct fix și pere - tradiția eternă de a mai fi.

Egalitate, dar nu pentru căței...

Nu mai știu exact cine a spus acest cuvânt de tot hazul: românii ori există în exces, ori nu există deloc. Exemple pentru „deloc” vă las să găsiți singuri – nu este o încercare foarte grea. Pentru „exces” vă livrez eu unul f.f. recent: ziarul **Adevărul** a umplut în ultimele săptămâni ecranele televizoarelor cu o reclama care se vrea a-politică, dar nu reușește să fie decât a-profesională și anti-democratică. Mă refer, ați înțeles, desigur, la chestia aia cu „dacă v-ați săturat de politică citiți **Adevărul**, singura publicație care se delimitează de..., care refuză să..., care oferă, în schimb...” etc., etc. Mesajul constituie un atac perentor la democrație, o diversiune menită să conducă la decredibilizarea politicii în fața cetățenilor exact în perioada în care ei erau chemați să-și exercite dreptul constituțional de a alege președintele țării și de a participa la un referendum important pentru viitorul parlamentarismului românesc. Cum poate fi calificat astfel de mesaj – persoană sau instituție – care îndeamnă în mod explicit populația să disprețuiască politica și politicienii, sugerând că a fi preocupat de astfel de lucruri este pierdere de vreme sau, și mai rău, ceva indigest, dacă nu de-a dreptul nociv?! Eu îi spun simplu: campanie anti-democrație. Ca să nu mai

vorbim despre faptul că un ziar care eludează o problemă de importanță alegerilor prezidențiale, refuzând programatic să ofere cititorilor informații complete asupra evenimentului probează, în cel mai bun caz, o deontologie precară. Asta vine cam așa: știți ceva, oameni buni, noi ne-am supărat pe politică precum măgarul pe sat, nu mai vrem să auzim de ea fiindcă ne dăunează la ten, așa că nici voi nu mai primiți nimic adiacent domeniului fiindcă nu vrea mușchii noștri, chiar dacă menirea fundamentală dintotdeauna și de pretutindeni a oricărui ziar este de a informa cât mai corect și mai complet, nicidecum aceea de a selecta și minimiza informația, e bine? Răspuns: nu, nu e bine! • Apropos tot de presă și de democrație: în săptămâna premergătoare alegerilor s-a consumat unul dintre cele mai urâte gesturi de discriminare politică imaginabile. Pentru prima oară, după 1990, alegătorii n-au avut parte de o confruntare a tuturor candidaților la președinție înscrși în cursa electorală. Fițele și făfnele unuia și altuia, altoite pe pasivitatea vinovată a televiziunii publice i-a privat pe cetățenii României de șansa de a-i vedea laolaltă și de a-i evalua în cunoștință de cauză. Împărțirea arbitrară în candidați cu șanse și fără reprezintă nu doar o greșeală impardonabilă, ci și o încălcare flagrantă a dreptului cetățenesc la informare corectă. Din momentul în care cei 12 au îndeplinit condițiile cerute de lege pentru intrarea în competiție, ei au devenit egali și trebuiau tratați ca atare atât de contracandidați, cât și de mass-media. La modul efectiv și operațional, democrația nu este doar o sumă de reguli și

principii frumoase și general acceptate, ci și rutina punerii lor integrale și *ad litteram* în aplicare. Altfel, totul riscă să eșueze într-o sulfuroasă poveste de adormit copiii fraieri... • Il anunț pe această cale pe analistul Radu Tudor că fraza „*calmul tău englezesc mă scoate din calmul meu oltenesc*”, pe care a parafrazat-o stângaci într-o emisiune TV difuzată sâmbătă, n-a fost rostită niciodată de Toma Caragiu, ci de Draga Olteanu-Matei, interpreta rolului Veta, soția lui Nea Mărin (Amza Pelea). • Am citit cu interes dialogul purtat în revista **Cultura** de David Iliu cu profesorul Valentin Mureșan și intitulat interogativ-retoric „*Filosofia – o îndelnicire gratuită?*”, sperând sincer că, până la finalul celor trei pagini, voi afla un răspuns cât de cât satisfăcător la întrebarea cu pricina. Ghinion de neșansa: nu l-am aflat! Nici pe acesta, nici pe cel așteptat la o altă întrebare, recurentă în convorbirea celor doi: ce (mai) este, astăzi, filosofia? Mă rog, n-a fost să fie... În compensație, m-am edificat până la lacrimi într-o chestiune complementară: ce **nu** este filosofia. Pot pentru ca să zic că de-acum sunt o competență academică în materie... • Sub ochii (acoperiți) și urechile (înfundate) ale vigilenților de la CNA, de pe micile noastre ecrane continuă să se reverse tot felul de imbecilități publicitare cu conținut, explicit sau implicit, violent. În permanentă criză de idei și de inspirație, anteniștii nr.1 ai audiovizualului cu sediul prin Băneasa n-au găsit altă formulă de a promova un banal meci de fotbal dintre Politehnica Timișoara și Dinamo altfel decât sub belicosul slogan: „*Un nou episod din războiul de*

100 de ani...” etc. După ce a fost intoxicat timp de câteva zile cu această grosieră sugestie, e chiar de mirare că un grup de turbulenți, cărora li se alimentează astfel subiacent impulsurile violente, s-a mulțumit doar să arunce cu niscaiva petarde către terenul de joc și să provoace câteva inocente îmbulzeli prin tribune. Băieți, ne-ați decepționat: cu un plus de concentrare și aplomb, recolta putea fi mult mai substanțială! • Eram până mai ieri convins că înțeleptul care postula că sunt mai vrednici de admirație cei care rămân echilibrați în fericire decât cei care își păstrează cumpătul în nenorocire are dreptate. Nu mai sunt, fiindcă am constatat cu tristețe că nici al doilea exercițiu nu este deloc facil. Dimpotrivă, așa zice, gândindu-mă la cât de deprimantă a fost reacția lui Crin Antonescu la aflarea rezultatelor sondajelor finale la urne ale primului tur al alegerilor prezidențiale: supărare multilateral dezvoltată, acuze aberante, în siajul dezonorant al lui C. V. Tudor, inventarea stahanovistă de vinovați unde cu gândul nu gândeai – în fine, tot tacâmul. Ceva semne că apariția publică elegantă și vag intelectuală a președintelui PNL nu e decât spoială de circumstanță se vădiseră, nimic de zis, și în zilele premergătoare scrutinului, dar ieșirea în decor de duminică a depășit cele mai sumbre așteptări, plonjând direct în grotesc și legitimând o labilitate psihică vulversantă. Drama nu e însă că domnul Crin Antonescu n-a câștigat dreptul de a intra în turul al doilea; mai grav este că PNL-ul a pierdut foarte mult prin prestația lui... (Critias)

BIBILOI CAUT BIBILICĂ

Numai înțelepciunile profunde și prostiile absolute pot fi atât de senine. Afișarea aceleiași expresii indiferent ce se petrece cu tine și în jurul tău e pentru mine semnul unei minți albe, neridate vreodată de vreun gând. Ratează – zâmbește tâmp. Dă – gol – zâmbește tâmp. Îl înjură galeria ca la ușa cortului – zâmbește tâmp. Zâmbește tâmp când spune că a ieșit pe la 3 noaptea – din cantonamentul naționalei – pentru a mânca! Mai știi? I-or fi ținând aia de la federație flămânzi și fug băieții de la Mogoșoaia cum se fugea din internate pentru a cumpăra „eugenii” și covrigi cu gaura mare. A fost prin țările arabe să semneze un contract – gata parafat – și s-a întors cu același zâmbet anunțându-ne că e frumos pe-acolo și că i-a priit sejurul. În plin campionat a cerut concediu vreo două luni că e obosit și sătul de fotbal. Chiar dacă dezmințită de șefii lui, eu cred povestea asta cu concediul pentru că numai o minte ca a lui putea să-o brodească așa de bine de pare o capodoperă a umorului involuntar. Nu știu cum nu a avut ideea să ceară concediu maternal când una dintre iubite l-a blagoslovit cu un copil. Doi ani acasă pentru creșterea copilului i-ar fi priit de minune. Ș-ar fi alinat dorul de fotbal jonglând cu biberoanele aia mic prin casă și trăgând la poartă cu cutiile de lapte praf. Evident, zâmbind!

Nimeni nu cere unui fotbalist să fie tobă de carte, să dea pe dinafară de aforisme, de meditații despre istorii, vremelnicii, deșertăciuni, așa cum face Mister Dinu nu numai când prinde fir liber la câte-un

post de televiziune ci și prin vestiare, convins fiind că dacă nu-i oferi fotbalistului român/dinamovist o parabolă istorică nu va înțelege nimic de ce-l așteaptă în încheștarea cu „Sporul” Priboieni. Nu, doamne ferește de așa ceva! Dar cu fotbalistii e ca cu blondele alea din baruri și de la televiziuni: dacă lângă silicoanele de 5000 euro și picioarele fără celulită la vedere mai adaugă măcar decența unei spuse, atunci viața nu ți se mai pare chiar atât de ingrată. Îți și zici: uite, domnule, că se poate, vorbeste!

Cu același zâmbet pe față, băiatul s-a propus la vânzare în text de mică publicitate în fața presei. Cu puțină fantezie, dar foarte puțină! textul poate fi așezat și la „matrimoniale” sau și mai bine la „întâlniri pe fir”, adică la alea erotice: „26 de ani, 1,80, tehnic, cu viziune și forță, preț negociabil”. Ar trebui adăugate și defectele să nu care cumva să fie înșelate clientele: „dispar din partidă când ți-e lumea mai dragă, dau iama în frigider la 3 noaptea, sunt în coproprietate, cer salariu fix, indiferent de prestație”.

Mai pe scurt, eu, bibiloi, caută bibilică pentru că așa, în aparență, cap așa avea, dar cu „bibilică” stau eu prost!

Alintat „Prințul”, Adrian Cristea se îndreaptă binisor spre acea vârstă la care ori ești mare fotbalist ori nu mai ești nimic. Mai ales în cazul fotbalistilor de talent se pune problema așa: cei cu har mai puțin compensează de la tinerețe până la ieșirea la pensie prin hărnicie. Are sclipiri de geniu, dar pe care lumea

începe să le bănuiască de întâmplări sau regii ieftine: slalomul printre opt jaloane (ce picau ca popicele la driblingurile lui) de la Piatra Neamț a entuziasmat și nu prea. Când se știe că trișezi fotbalul, orice e posibil, așadar e psoibil ca aia chiar să se fi dat la o parte, să se fi lăsat driblați. Oricum, puțini s-au arătat seduși de reușita lui. I se cântă de prea multă vreme că e marele talent, i se trec cu vederea de c'tre șefi mult prea multe și asta de prea mult timp. A ajuns ca venirea lui în apărare să fie considerată un eveniment și un devotament care merge până la sacrificiu, iar trei alergări ușoare pe meci să fie cotate drept abnegație. Se plânge mereu că are un contract mic sugerând prin asta că ar rupe gura târgului dacă, vezi doamne, ar lua și el ceva mai mult. Fals în judecată: întâi trebuie să arăți cam de câți bani ai fi în stare și abia mai apoi să îi și primești. Un alt fals în judecata sa (și în general în rațiunea - câtă e! - a unor fotbaliști ca el: joc epntru club, îmi rup oasele pentru conducători și suporteri. Nu, fraților, jucați pentru voi, pentru banii voștri de-acum și pentru a vă fi cât de cât bine mai târziu când veți putea fugi în voie din cantonamentul de-acasă, când veți bea în parc la table nu trei pahare de vin (ca Tamaș înaintea unui meci important) ci trei sticle de trăscau și când veți repeta ca povești doar cele trei-patru faze în care ați fost genali de se vor plictisi și copiii și nepoții voștri.

Talentul se exprimă în plăcerea de a face un lucru. Nu neapărat în dexteritatea cu care îl faci. La Adrian Cristea am văzut de prea puține ori plăcerea de a juca fotbal. Așadar, despre el eu nu așa spune că are talent ci dexteritate. Talent are Messi. Nu-l mai mințiți, oameni buni, pe bietul Prinț că ar ceva ce n-are! (C.St.)

Apcar BALTAZAR după o sută de ani

IOLANDA MALAMEN

Anul expozițional se încheie la **Galeria Dialog**, la fel de generos cum a început, de data asta aducând pe simeze pe Apcar Baltazar, de la a cărui moarte se împlinesc o sută de ani. Colaborarea Ruxandrei Garofeanu cu Cabinetul de Stampe al Academiei Române, Muzeul Național de Artă al României, Muzeul Municipiului București și domnul E. Uzunov, a făcut posibilă această comemorare a unui artist care, deși dispărut la numai 29 de ani (1909), a lăsat posterității o operă fascinantă și impregnată de patosul căutărilor, care începuse să se facă simțit și la noi, o dată cu intrarea în noul secol 20, al ideilor secesioniste.

Ca bursier la Școala de Arte Frumoase (1896-1901) studiază la clasa lui G.D. Mirea și expune pentru prima dată în 1904 la Tinerimea Artistică. Începe să publice intens în reviste cronici și articole despre artele decorative. Colaborează la revista **Viața românească** și deschide prima expoziție personală, cu un număr de 126 de lucrări, în sala Ateneului. Ilustrația de carte este și ea o preocupare tematică ce consemnează reușite evidente. În anul următor participă la expoziția organizată de Tinerimea Artistică. Restaurează biserici în București, Teleorman și Hurezi.

Devine un apărător fervent al stilului românesc în artele decorative și pune problema specificului național și a modernității, exprimând cu luciditate convingerea că, între ele, există mult mai multe legături decât contradicții și militând pentru originalitate. Vor vorbi cu entuziasm de-a lungul vremii despre opera lui artistică, dar și despre vocația teoretică cei mai de seamă critici de artă români.

Din nefericire, pe lângă lucrările aflate în patrimoniul statului român și cele aflate prin colecții particulare, o sumă din ele s-au pierdut definitiv, fără putință de recuperare, în timpul celor două războaie, înghițite de valurile vremii și de neglijența dureroasă a unora.

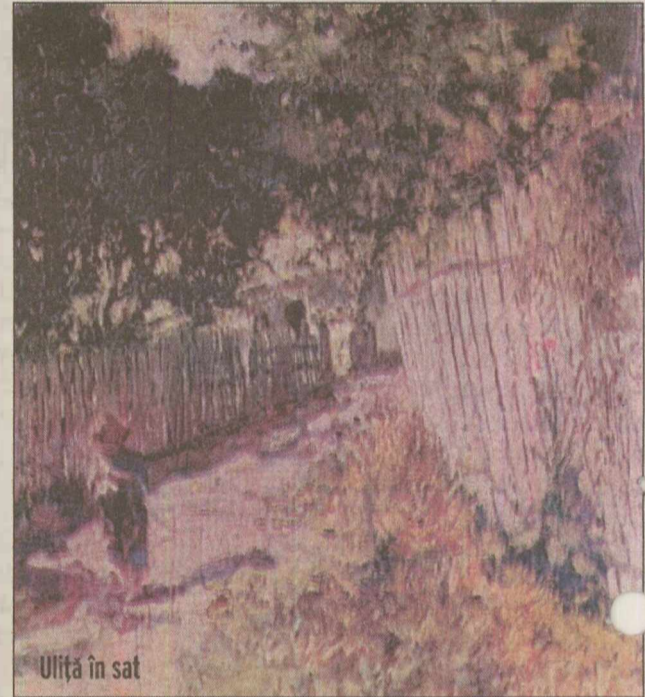
Expoziția de la **Dialog**, în ansamblul ei, dă pînă la detalii măsura acestui artist excepțional, care și-a folosit, în puținii ani de viață, la maximum inteligența creatoare, „migăind“ cu har la o ornamentică revita-

Copil în soare

lizată și adusă dintr-un plan îndepărtat în centrul preocupării. Începutul secolului 20 a fost o perioadă în care sentimentul patriotic era la mulți dintre artiști exaltat mimetic, dar existau și artiști care îl resuscitau expresiv, apropiindu-l de cutumele europene, elementele „împrumutate“ fiind decelate în chip înnoitor, revoluționar. Cei care se bucuraseră de confortul unor burse de studiu în străinătate (din păcate, lui Apcar Baltazar i s-a refuzat dreptul ăsta) se străduiau să împrăștieze raportul tradiție-inovație.

Privindu-i lucrările, îți dai seama că evoluția lui Apcar Baltazar a fost rezultatul firesc al unei explorări a lumii altfel decât în limbajul obișnuit: o explorare în care microcosmosul se desăvârșea în filigrane din care lipsește patetismul naiv. Nu sentimentalul învâluie opera lui Apcar Baltazar și nici socialul demonstrativ (adesea cu efecte rebarbative). Pornind de la prefigurarea valorică a desenului, el ajunge într-un spațiu în care raportul observare-armonie-lumină-echilibru pune stăpînire pe real, cu noblețe cuceritoare. Tușuri, penițe, pasteluri, creion, acuarele, laviuri, uleiuri, tehnici folosite cu o gestică subtilă, dar și pasională, arată cât de mult a respectat Apcar Baltazar desenul, considerându-l un motor absolut și de neînlocuit.

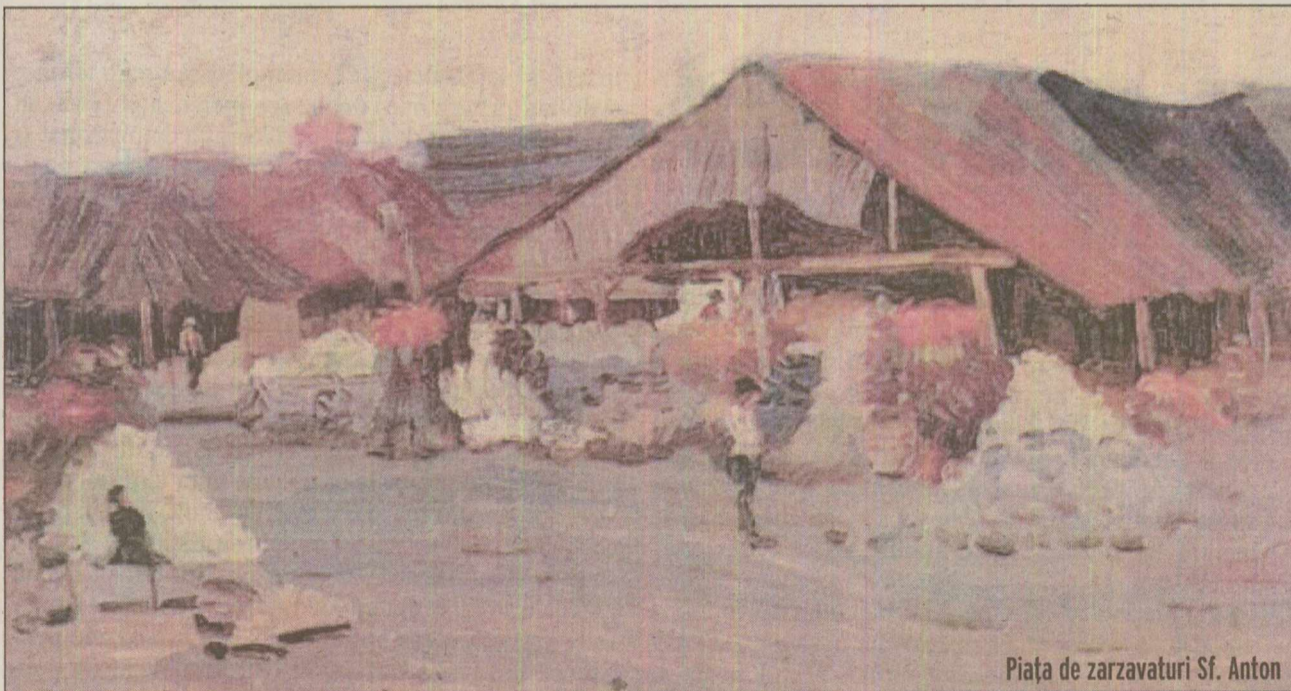
Ulița în sat

Portretele, compozițiile, peisajele, schițele de scenografii, ilustrațiile de carte, fragmentele de motive ornamentale, nudurile, cam toată tematica în care s-a exersat cu măiestrie, libertate de mișcare, dar și cu o rigoare a abordării, cu accent pe instrumentele limbajului reprezintă o etapă istorică, dezrobită de clișee, din arta românească.

Decorativul, pe care l-a supraevaluat cu propriile descoperiri și nuanțe, are partea de grație în opera lui Apcar Baltazar, fiind mai mult decât o componentă, fiind deslușirea „unei partituri“ aproape imposibil de citit în acea perioadă (pînă, să spunem la Cecilia Cuțescu-Storck, în unele încercări Tonitza, Verona și alți câțiva artiști). Cromatica are adesea ceva din spiritul oriental, cu flăcări stăpînite, fiind de o misterioasă delicatețe. Roșul, albastrul grav și albul-gălbui ușor păstoase, în pictură (care amintesc de Schweitz Cumpăna), lise și egale în celelalte tehnici sunt tainice, melancolice, subiective, avînd un son liric. Un singur exemplu: „Copil în soare“ o bijuterie care însumează această explicită enumerare.

Ar mai fi multe de spus despre unicul și originalul Apcar Baltazar, cît și despre multe alte nume, care ar trebui celebrate pe simezele galeriilor, demonstrînd în acest fel că fenomenul artistic românesc, cel puțin începînd din secolul 20 s-a dezvoltat și desăvîrșit într-o simbioză bine asimilată, de tradiție locală cu direcțiile cele mai vii, europene.

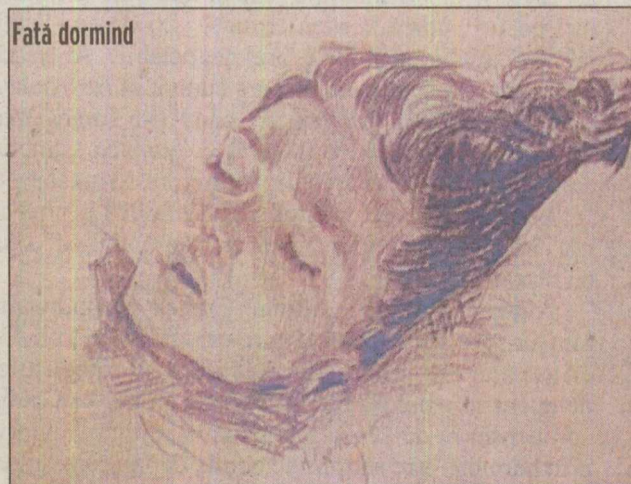
Emoția întîlnirii cu o parte a operei lui Apcar Baltazar este un dar minunat pe care **Galeria Dialog** ni-l face în pragul sărbătorilor de iarnă.

Piața de zarzavaturi Sf. Anton

Haimanalele

Fată dormind

Femei la poartă

Acest număr este ilustrat cu lucrări ale artistului Apcar BALTAZAR